

მარიამ კობახიძე

მესამე პირები სამოქალაქო საპროცესო
სამართალში
(შედარებით სამართლებრივი კვლევა)

ქუთაისი 2022

ნაშორიმი განკუთვნილია სამოქალაქო საპროცესო სამართლის
საკითხებით დაინტერესებული პირებისათვის

რედაქტორი

რობიზონ ხურცილავა
სამართლის დოქტორი
ასოცირებული პროფესორი

რეცენზენტი

თამარი მსხვილიძე
სამართლის დოქტორი
ასისტენტ-პროფესორ

ISBN 978-9941-8-4631-1

© ი.მ. „მარიამ იოზაძე“

რედაქტორის წინათქმა	7
Editor's note	9
წინათქმა.....	11
შესავალი	13
თავი 1. მესამე პირები სამოქალაქო სამართალწარმოებაში, კანონმდებლობის ზოგადი მახასიათებლები და მოთხოვნები	20
1.1 სამართლიანი სასამართლოს უფლება მესამე პირებთან მიმართებით	25
1.2 მესამე პირების, როგორც სამოქალაქო სამართალწარმოების მონაწილეთა განმარტება და მათი მნიშვნელობა სამოქალაქო საპროცესო სამართალში.....	33
1.3 მესამე პირების სახეები სამოქალაქო საპროცესო სამართალწარმოებაში	37
თავი 2. მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით მათი ადგილი და მნიშვნელობა სამოქალაქო საპროცესო სამართალში	43
2.1 დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირების შედარება თანამონაწილეებთან, მათი მსგავსებები და განსხვავებები სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით....	47
2.2 სტადია რომლის დროსაც დასაშვებია საქმეში მესამე პირების ჩართვა, რომლებიც აცხადებენ დამოუკიდებელ სასარჩელო მოთხოვნას.....	53
2.3 დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირების სარჩელის ფორმა და მისი დასაშვებობის წინაპირობები პროცესში.....	56
2.4 უფლებები და მოვალეობები, რომლებსაც აკისრებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირებს	61

2.5 ხარჯები, რომელთა გაღებაც უწევთ დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირებს	67
2.6 განჩინება სამოქალაქო პროცესში მესამე პირების ჩართვის შესახებ და მის გასაჩივრების უფლებამოსილების მქონე პირები	71
თავი 3. მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე, მათი ადგილი და მნიშვნელობა სამოქალაქო საპროცესო სამართალში	76
3.1 საფუძველი რის გამოც შეიძლება დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირების საქმეში ჩართვა	81
3.2 დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირების შედარება საქმეში მონაწილე სვა პირებთან	86
3.3 უფლებები და მოვალეობები, რომლებსაც აკისრებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირებს	90
3.4 დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირების საქმეში ჩაბმის საკითხის გადაწყვეტა და განჩინების მიღება	95
თავი 4. სამოქალაქო საპროცესო სამართალში მონაწილე მესამე პირების შედარება ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლით გათვალისწინებული მესამე პირებისაგან	101
დასკვნა	109

რედაქტორის წინათქმა

ნაშრომი შედგება შესავლის, ოთხი თავის, ცამეტი ქვეთავის, კვლევის შედეგების, რეკომენდაციისა და დასკვნისაგან. სამაგისტრო ნაშრომის ბოლოს მითითებულია გამოყენებული ლიტერატურა და ინტერნეტ რესურსი.

ნაშრომში განხილულია შემდეგი საკითხები: მესამე პირებთან დაკავშირებული კანონმდებლობის ზოგადი მახასიათებლები და მოთხოვნები, მესამე პირების სახეები და მათთვის მინიჭებული უფლებებისა და მოვალეობების ანალიზი, სამოქალაქო სამართალწარმოებაში მონაწილე მესამე პირების შედარება ადმინისტრაციულ საპროცესო სამართალში მონაწილე მესამე პირებთან.

შესავალში მაგისტრანტი საუბრობს სამაგისტრო ნაშრომის ძირითად მისიაზე. საკვლევი საგნისა და ობიექტის ფორმულირებაზე; კვლევის მიზნებზე და ამოცანებზე, მეთოდზე, ნაშრომის მთავარ შედეგებზე.

წინამდებარე ნაშრომი – „მესამე პირები სამოქალაქო საპროცესო სამართალში (შედარებით სამართლებრივი კვლევა)“ ეძღვნება ძალზედ აქტუალურ საკითხს. ნაშრომის აქტუალობა განპირობებულია თეორიული და პრაქტიკული საკითხების გადაწყვეტის აუცილებლობით, რომლებიც წარმოიქმნება სამოქალაქო სამართალწარმოებაში მესამე პირების მონაწილეობასთან დაკავშირებით. ყურადღება მახვილდება იმაზე, რამდენად მართებულია დროის დაწესება იმის შესახებ, თუ როდის შეიძლება იყვნენ ისინი ჩართული პროცესში. ირკვევა, შესაძლებელია თუ არა საფრთხე შეუქმნას სასამართლო გადაწყვეტილების საბოლოოობას მესამე პირების თავის დროზე პროცესში ვერ ჩართვამ.

გარდა ამისა, განხორციელებულია სამართლიანი სასამართლო უფლების მესამე პირების კრილში განხილვა, რაც ხელს უწყობს იმის ნათლად გამოვლინებას, თუ რამდენად კარგად იცავს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით აღიარებულ

მოთხოვნებს სახელმწიფო და სამართლებრივ ნორმებში როგორ არის გაწერილი მესამე პირების დაცვის მექანიზმები.

თითოეულ თავში ხორციელდება კვლევა, რომელიც ბოლოს გადმოცემული და შეჯამებულია დასკვნის სახით, რაც შესაძლებლობას იძლევა ნათლად და სრულყოფილად ჩამოყალიბდეს ნაშრომის მიზანი.

მოცემული ნაშრომი ინფორმაციას აწვდის მკითხველს მესამე პირების შესახებ, მათი სამართლებრივი სტატუსის, უფლებების, მოვალეობების და გარანტიების შესახებ. ადმინისტრაციული და სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობის შედარების შედეგად გამოკვეთილია ის მსგავსებები და განსხვავებები რაც საქართველოს კანონმდებლობაშია გაწერილი მესამე პირებთან დაკავშირებული სამართლებრივი საკითხების მოგვარებისას.

ყოველივე აღნიშნული გაანალიზებულია სხვადასხვა სახელმწიფოს კანონმდებლობის შედარების გზით. რაც საშუალებას აძლევს მკითხველს დაინახოს ქართული და უცხოური კანონმდებლობის მსგავსება და განსხვავება მესამე პირების ინსტიტუტთან დაკავშირებით, შესაბამისად, ნაკლოვანებები და უპირატესობები.

ლიტერატურის გამოყენების თვალსაზრისით, უნდა ითქვას, რომ ნაშრომი ეფუძნება, როგორც ქართულ, აგრეთვე, უცხოურ სამეცნიერო ლიტერატურას, ასევე, გამოყენებულია სამეცნიერო სტატიები, სადოქტორო დისერტაციები და უზენაესი სასამართლოს განჩინებები, რაც საშუალებას იძლევა მოცემული თემა შესაძლებლობის ფარგლებში შესწავლილი იქნას მაქსიმალურად.

საბოლოოდ, შეიძლება ითქვას, რომ აღნიშნული ნაშრომი მკითხველს შეუქმნის ზოგად წარმოდგენას მესამე პირების ინსტიტუტის მნიშვნელობაზე სამოქალაქო სამართალწარმოებაში. განსაკუთრებით კი პრაქტიკოსი იურისტებისათვის იქნება საინტერესო და გამოსადეგი.

რობიზონ ხურცილავა

2022 წელი, ქუთაისი

Editor's note

The work consists of an introduction, four chapters, thirteen subsections, research results, recommendation and conclusion. At the end of the master's thesis, the used literature and Internet resources are indicated.

The paper discusses the following issues: general characteristics and requirements of the legislation related to third parties, analysis of the types of third parties and the rights and duties assigned to them, comparison of third parties participating in civil proceedings with third parties participating in administrative procedural law.

In the introduction, the master's student talks about the main mission of the master's thesis. on the formulation of the research subject and object; On the goals and tasks of the research, the method, the main results of the work.

The present paper - "Third parties in civil procedural law (comparative legal research)" is dedicated to a very topical issue. The relevance of the work is determined by the need to solve theoretical and practical issues that arise in connection with the participation of third parties in civil proceedings. The focus is on whether it is appropriate to set a time frame for when they can be involved in the process. It becomes clear whether it is possible to endanger the finality of the court decision by not involving third parties in time in the process.

In addition, the consideration of the right to a fair trial from the perspective of third parties has been carried out, which helps to clearly show how well the requirements recognized by the European Convention on Human Rights are protected and how the mechanisms for the protection of third parties are spelled out in the state and legal norms.

In each chapter, research is carried out, which is finally presented

and summarized in the form of a conclusion, which provides an opportunity to clearly and fully formulate the purpose of the work.

This document provides information to the reader about third parties, their legal status, rights, obligations and guarantees. As a result of the comparison of the administrative and civil procedural legislation, the similarities and differences that are written in the Georgian legislation in the settlement of legal issues related to third parties are highlighted.

All of the above is analyzed by comparing the legislation of different states, which allows the reader to see the similarities and differences between Georgian and foreign legislation regarding the institution of third parties, and, accordingly, the disadvantages and advantages.

From the point of view of the use of literature, it should be said that the work is based on both Georgian and foreign scientific literature, as well as scientific articles, doctoral theses and Supreme Court rulings, which allows the given topic to be studied as much as possible.

Finally, it can be said that the mentioned paper will create a general idea for the reader about the significance of the institution of third parties in civil proceedings. It will be interesting and useful especially for practicing lawyers.

Robizon Khurtsilava

2022

Kutaisi

წინათქმა

წინამდებარე ნაშრომში განხილულია მესამე პირების ინსტიტუტის ყოვლისმომცველი და დეტალური ანალიზი. დასახელებულია მისი არსებობის დადებითი და უარყოფითი მხარეები და დასახელებულია ის შედეგები რაც მათი უფლებებისა და მოვალეობების დადგენას მოჰყვება.

ნაშრომში განხილულია როგორც ქართულ ენოვანი ასევე უცხოენოვანი ლიტერატურის ანალიზი, რაც შესაძლებლობას იძლევა დადგინდეს ის საკანონმდებლო ხარვეზები რაც პროცესში მესამე პირების ჩართვას შეიძლება მოჰყვეს. ხარვეზის აღმოფხვრის შემდგომ რეკომენდაციის სახით დასახელებულია მისი გადაჭრის ხერხი და დასახელებულია ის შედეგები რაც მისი გადუქრელობის შედეგად შეიძლება დადგეს.

მოცემული ნაშრომი შესაძლებლობას იძლევა, ინფორმაცია მიიწოდოს მკითხველს მესამე პირების შესახებ, მათი სამართლებრივი სტატუსის, უფლებების, მოვალეობების და გარანტიების შესახებ. ადმინისტრაციული და სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობის შედარების შედეგად გამოკვეთილია ის მსგავსებები და განსხვავებები რაც საქართველოს კანონმდებლობაშია გაწერილი მესამე პირებთან დაკავშირებული სამართლებრივი საკითხების მოგვარებისას.

ნაშრომში განხილულია არა მხოლოდ ქართული სასამართლო პრაქტიკა, არამედ სხვა ქვეყნის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებებიც. აღნიშნული მეთოდით ნათლად არის წარმოჩენილი თუ როგორ ხორციელდება იმ სამართლებრივი ნორმების გამოყენება პრაქტიკაში, რომლებიც კანონმდებლობითაა გაწერილი, რამდენად ხშირია მესამე პირების ჩაბმა დაწყებულ დავაში და რამდენად შედეგიანად იყენებენ ისინი თავიანთ უფლებებს.

კვლევის მეთოდად გამოყენებულია ანალიზის, სინთეზის მეთოდი. განხილულია ნორმატიული მასალები, განხორციელებუ-

ლია შედარებით სამართლებრივი კვლევა. მოყვანილი და გაანალიზებულია სასამართლო გადაწყვეტილებები. მოძიებულია სტატისტიკური მასალები, რომლის შეჯამების შედეგად გამოტანილია სარწმუნო დასკვნები.

შესავალი

სამოქალაქო სამართალწარმოებამრავალფეროვნებით გამოირჩევა. ძირითადად პროცესში მონაწილე პირებად მხოლოდ ორი მხარე გვევლინება მოსარჩელე და მოპასუხე. მე-20 საუკუნის ბოლოს და 21-ე საუკუნის დასაწყისში სამართალწარმოებამ მნიშვნელოვანი ცვლილება განიცადა. იმის გათვალისწინებით, რომ კიდევ უფრო შემცირდა სახელმწიფოს ჩარევის ხარისხი კერძო სამართლებრივ საქმეებში, უფრო მრავალფეროვანი გახდა დავის საგნები სასარჩელო განცხადებებშიც, შესაბამისად, აღნიშნული დავის გადაწყვეტისათვის ხშირ შემთხვევაში საკმარისი არ არის მხოლოდ ორი პირის მონაწილეობა პროცესში და საჭირო ხდება ისეთი პირების უკვე დაწყებულ დავაში შემოყვანა, რომლებიც მოსამართლეს შესაძლებლობას მისცემს დავა სრულყოფილად შეისწავლოს და სამართლიანად გადაწყვიტოს, ხოლო სამომავლოდა თავიდან აიცილოს ახალი დავა იგივე საკითხზე სხვა მხარეებს შორის.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსშიც აღიარებული და დაცულია მესამე პირების ინსტიტუტი. კოდექსის მიხედვით, ისევე როგორც თითქმის ყველგან, არსებობს ორი სახის მესამე პირები. აღნიშნულ პირებს საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით აქვთ თავიანთი საპროცესო უფლებები და მოვალეობები. გარდა ამისა მათვის დაწესებულია შესაბამისი პრიორიტეტებიც.

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია წარმოაჩინოს მესამე პირების არსებობის დადებითი და უარყოფითი მხარეები. დაადგინოს თუ რა მნიშვნელობა აქვს და რას უწყობს ხელს მათი უფლებებისა და მოვალეობების დადგენა და როგორ ცდილობს სახელმწიფო დარეგულიროს მათი ჩართვა სამართლებრივ ურთიერთობებში.

გარდა ამისა ნაშრომის მიზანია მესამე პირების ინსტიტუტის ყოვლისმომცველი და დეტალური ანალიზი, გამოკვეთოს ჩვენი სახელმწიფოს სამოქალაქო პროცესში მესამე პირების მონაწილეო-

ბის პრობლემა.

ნაშრომში ვლინდება მესამე პირების სამოქალაქო პროცესში მონაწილეობის თავისებურებები, მათ შორის მათი სამართლებრივი სტატუსის მახასიათებლები. ყურადღებამახვილდება, მესამე მხარის ტიპების ანალიზზე და მათი პროცესში შესვლის თანმიმდევრობაზე.

მნიშვნელოვანია კანონით ზუსტად და კონკრეტულად იქნეს გაწერილი ის პირობები რომელთა არსებობის შემთხვევაშიც იქნება შესაძლებელი სამართლებრივ ურთიერთობაში მესამე პირების ჩაბმა. აღნიშნულმა პირებმა ზუსტად უნდა იცოდნენ თუ რის უფლება აქვთ, როდიდან წარმოეშობათ ვალდებულებები კონკრეტული მოქმედებების შესრულების. გარდა ამისა კანონმდებლობამ ზუსტად უნდა განსაზღვროს განსხვავება დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირებსა და დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირებს შორის, რათა შემდეგში არ მოხდეს მათი ერთმანეთში აღრევა და პირმა ამის გამო ვერ შეძლოს სრულყოფილად გამოიყენოს მისი უფლებები და მოვალეობები რომელიც მას კანონმდებლობამ მიანიჭა.

გარდა აღნიშნულისა ნაშრომის მიზანია დადგინდეს რა უარყოფითი მხარეები ახასიათებს სამართლებრივ ურთიერთობაში მესამე პირების ჩაბმას. ხომ არ იწვევს აღნიშნული ინსტიტუტის არსებობა პროცესის მიმდინარეობის გაჭიანურებას, საქმის წარმოების შეფერხებას, ხომ არ არის დაკავშირებული უფრო მეტ მატერიალურ რესურსებთან და საფრთხის ქვეშ, ხომ არ აყენებს სხვათა უფლებებსა და მოვალეობებს.

ნაშრომი ხაზს უსვამს, კანონმდებლობის ხარვეზებს, რომლის დადგენაც შესაძლებელია შედარებით სამართლებრივი ანალიზის შედეგად. ხარვეზის აღმოჩენის შემდეგ რეკომენდაციის სახით გამოკვეთს აღმოფხვრის ხერხეს და ასახელებს შედეგებს, რაც გადაუჭრელობის შედეგად შეიძლება დადგეს.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, ნაშრომის ერთ-ერთი მიზანია გა-

არკვიოს რამდენად კარგად იცავს საქართველოს კანონმდებლობა სამართლიანი სასამართლოს უფლებას, რომელიც ადამიანის ევროპული კონვენციის მეექვსე მუხლითაა აღიარებული მესამე პირებთან მიმართებით.

ნაშრომის აქტუალობა განპირობებულია თეორიული და პრაქტიკული საკითხების გადაწყვეტის აუცილებლობით, რომლებიც წარმოიქმნება სამოქალაქო სამართალწარმოებაში მესამე პირების მონაწილეობასთან დაკავშირებით.

სამოქალაქო საპროცესო ურთიერთობები წარმოიქმნება ერთი მხრივ სასამართლოსა და პროცესის ყველა მონაწილეს შორის. მეორე მხრივ სასამართლო, როგორც სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანო, განიხილავს და წყვეტს სამოქალაქო საქმეს. მაგრამ მის გადასაჭრელად სასამართლო საპროცესო ურთიერთობებში შედის პირადი ინტერესების მქონე ყველა სუბიექტთან.

მესამე პირების მონაწილეობა სამოქალაქო პროცესში უაღრესად მნიშვნელოვანი და აუცილებელია სამოქალაქო საქმის სწორად და დროულად განხილვისა და გადაწყვეტისათვის, რადგან ის საშუალებას იძლევა შეაგროვდეს მაქსიმალური მტკიცებულება, გაარკვეს მხარეებს შორის რეალური ურთიერთობა და თავიდან იქნეს აცილებული ურთიერთგამომრიცხავი სასამართლო გადაწყვეტილებების გამოცემა.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მეექვსე მუხლი სამართლიანი სასამართლოს უფლებას განამტკიცებს. სამართლიანი სასამართლო თავის თავში მოიაზრებს არა მხოლოდ მოსამართლის მიერ სამართლიანი გადაწყვეტილების მიღებას, არამედ საკანამდებლო ნორმების ისე ჩამოყალიბებას, რომ ადამიანებმა მათი გამოყენება პრაქტიკაშიც შეძლონ. სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ მოქალაქეებმა და არა მხოლოდ მოქალაქეებმა, შეძლონ თავიანთი უფლების დაცვა, რათა არ მოხდეს მათი უფლებების არასამართლიანად შეზღუდვა. ნაშრომის აქტუალურობასაც სწორედ ის ფაქტი განაპირობებს, თუ როგორ ახორციელებს საქარ-

თველოს კანონმდებლობა მესამე პირების სამართლებრივი ინტერესების დაცვას. როგორ ახერხებს აღმოფხვრას ის პრობლემური საკითხები რაც მესამე პირების პროცესში ჩართვას შეიძლება მოჰყვეს.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მეექვსე მუხლი ამყარებს კანონის უზენაესობის პრინციპს, რომელზედაც შენდება დემოკრატიული საზოგადოება და სასამართლო ხელისუფლების გადამწყვეტ როლს სამართლის აღსრულებაში, რადგან წარმოადგენს ხელშემკვრელ სახელმწიფოთა საერთო მემკვიდრეობას. ის სამართალწარმოებაში მხარეთა და სისხლის სამართლის პროცესში ბრალდებულის პროცესუალური უფლებების დაცვის გარანტიაა. ამასთან, სასამართლოს სხვა მონაწილეებს (დაზარალებულები, მოწმეები და ა. შ.) მე-6 მუხლის მიხედვით არა აქვთ საჩივრის შეტანის უფლება. ხშირად მათ უფლებებს იცავს ევროპის ადამიანთა უფლებების სასამართლო.

ნაშრომის აქტუალობა განაპირობა იმან, რომ თუ მესამე პირები არ არიან ჩართული პროცესში, მაშინ ეს შეიძლება გახდეს საქმეში სასამართლო გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველი. მხარეთა დავის პროცესში მესამე პირთა სამართლებრივი ინტერესის ხარისხი შეიძლება განსხვავებული იყოს.

გარდა ამისა მნიშვნელოვანია დადგინდეს ისიც, სწორად განისაზღვრება თუ არა კონკრეტულ საქმეებში მესამე პირები. ყურადღება უნდა გამახვილდეს იმაზე, რამდენად მართებულია დროის დაწესება იმის შესახებ, თუ როდის შეიძლება იყვნენ ისინი ჩართული პროცესში. აუცილებელია გაირკვეს შეიძლება თუ არა საფრთხე შეუქმნას სასამართლო გადაწყვეტილების საბოლოოობას იმან, რომ მესამე პირები თავის დროზე არ იქნებიან ჩართულნი პროცესში.

მესამე პირების პროცესში მონაწილეობა ხელს უწყობს დროულ და ყოველმხრივ განხილვას, რაც რეალურს ხდის მესამე პირების უფლებების დაცვას. გარდა ამისა ამით თავიდან იქნება აცი-

ლებული ახალი დავები, რაც ხელს შეუწყობს სასამართლოს განტვირთვას, რაც დღევანდელი სტატისტიკის გათვალისწინებით ნამდვილად მნიშვნელოვანია.

წინამდებარე ნაშრომის საგანია მესამე პირებთან დაკავშირებული საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობა, ორგანული კანონები და საერთაშორისო პრაქტიკა.

მოცემული კანონების და პრაქტიკის ანალიზის შედეგად მიღწეულია ნაშრომის მიზანი და გამოკვეთილია ის თვისებები რაც გააჩნია მესამე პირებს სამოქალაქო საპროცესო სამართალში. ნაშრომში განხილული სამართლებრივი სტატიების ანალიზი შესაძლებლობას იძლევა გამოიკვეთოს ის ხარვეზები რაც პრაქტიკაში მესამე პირების სამართლებრივი უფლებების გამოყენებას მოჰყვება.

საქართველოს კანონმდებლობისა და სამეცნიერო სტატიების გარდა ნაშრომის საგანს წარმოადგენს სასამართლოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები. აღნიშნული გადაწყვეტილებების ანალიზი შესაძლებლობას იძლევა დადგინდეს თუ როგორ ხორციელდება პრაქტიკაში მესამე პირების უფლებების დაცვა, რა სახის დავებში უფრო ჭარბობს მათი პროცესში ჩართვა და როგორ განმარტავს სასამართლო მათ უფლებებსა და მოვალეობებს.

ნაშრომის საგანს ასევე წარმოადგენს სოციალური ურთიერთობები, რომლებიც წარმოიქმნება სამოქალაქო პროცესში მესამე პირების მონაწილეობით. კვლევის ობიექტია მესამე პირის სამართლებრივი მდგომარეობა.

ნაშრომში განხილულია მესამე მხარის სასამართლოში შესვლის ვადისა და ფორმის საკითხები, აღწერილია სასამართლოს საპროცესო ქმედებები, მესამე მხარის შემოსვლის გავლენა, რომელიც ამტკიცებს დამოუკიდებელ პრეტენზიებს სასამართლო პროცესის მოძრაობაზე და მის პროცესზე.

კვლევის განხორციელებისათვის ნაშრომში გამოყენებულია უცხოური და ქართული ლიტერატურის ანალიზი. განხილულია

ქვეყანაში მოქმედი კანონმდებლობა. რომელიც შესაძლებლობას იძლევა დაადგინოს თუ ვინ შეიძლება ისარგებლოს მესამე პირის სტატუსით, რა განსხვავებაა მასსა და მოსარჩელეს შორის.

ნაშრომი ეფუძნება დიალექტური ცოდნის მეთოდს. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ცალკეული მუხლების განხილვისას გამოყენებული იქნა სისტემურ-სტრუქტურული ანალიზის მეთოდი, ხოლო სამოქალაქო საპროცესო სამართლის თეორიული დებულებების გაანალიზებისას - ფორმალურ-ლოგიკური მეთოდი; ცნებების განსაზღვრისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების ანალიზისას გამოყენებული იქნა ლოგიკურ-სემანტიკური მეთოდი. ყველა ეს მეთოდი გამოიყენებოდა კვლევის პროცესში კომპლექსურად.

თეორიული მასალა ილუსტრირებულია სასამართლო პრაქტიკის მაგალითებით, რის საფუძველზეც კეთდება არა ერთი გამოყენებითი ხასიათის დასკვნა. კერძოდ ხაზგასმულია, რომ მესამე პირი, რომელიც დამოუკიდებელ პრეტენზიებს აყენებს დავის საგანზე, სასამართლოში შემოდის მხოლოდ სარჩელის შეტანით. აქედან გამომდინარე, არასწორია ამ ტიპის მესამე მხარის ჩართვა მათი მოთხოვნის ან განცხადების საფუძველზე. აღსანიშნავია, რომ მესამე პირის სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილში უნდა განისაზღვროს უფლება სასამართლოში მიმართონ თავიანთი პრეტენზიებით სარჩელის წარდგენის ზოგადი წესების დაცვით.

კვლევის ნორმატიულ საფუძველს წარმოადგენდა საქართველოს კონსტიტუციასაქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი.

კვლევისას გამოყენებულია ასევე სტატიების ანალიზი, რაც ხელს უწყობს გაირკვეს სხვადასხვა მკვლევარების მოსაზრებები აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით. სტატიების შედეგად თვალსაჩინო ხდება იმ სამართლებრივი ხარვეზების წარმოჩენა რაც აღნიშნულ ინსტიტუტს ახასიათებს.

ნაშრომში ასევე თვალსაჩინოებისათვის მოყვანილია სასამართლო გადაწყვეტილებები, რომელიც შესაძლებლობას იძლევა პრაქტიკის გაანალიზების.

თავი 1. მესამე პირები სამოქალაქო სამართალწარმოებაში, კანონმდებლობის ზოგადი მახასიათებლები და მოთხოვნები

სახელმწიფოსა და ხალხის განვითარებასთან ერთად ვითარდება და იცვლება სამართალწარმოებაც. შესაბამისად მაშინ როდესაც კონკრეტული საკითხის შესწავლა ხდება, მისი განვითარების გზის ცოდნა შესაძლებლობას გვაძლევს უკეთ გავიგოთ თუ როგორ წარმოიშვა იგი, განვითარების რა საფეხურები განვლო და როგორ შეიძლება განვითარდეს მომავალშიც.

მესამე პირების ინსტიტუტმა ისტორიული განვითარებისა და ჩამოყალიბების გრძელი გზა განვლო. სამოქალაქო სამართალწარმოებაში მესამე პირების სამართლებრივი სტატუსის მიმართ მეცნიერთა დიდი ინტერესის მიუხედავად, ბევრი საკითხი დღემდე ხდება საკამათო და გადაუჭრელი. მათი მოსაზრებები ორად იყოფა. ერთი ნაწილი ფიქრობს, რომ მესამე პირების ინსტიტუტის არსებობა სამოქალაქო სამართალწარმოებაში ხელს უწყობს დავის უფრო სრულფასოვან შესწავლას და მის სამართლიანად გადაჭრას, ხოლო მეორენი ფიქრობენ, რომ ისინი იწვევენ საქმის გაჭიანურებას და აფერხებს მის საბოლოოდ გადაჭრას. „პირველად მესამე პირის დაწესებულების შინაარსი ჩამოყალიბებული იყო ბადენის სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ კანონის 48-ე მუხლში 1864 წელს. შემდეგ ის ჩამოყალიბდა სასამართლო სამართლის განვითარებით, სასამართლო პრაქტიკით და შეივსო მთელი რიგი ხარვეზები. სასამართლოს პირველი გადაწყვეტილება, რომელიც ითვალისწინებს საქმეში მესამე პირების ჩართვის პრეცედენტს, თარიღდება 1876 წლით და იგი მიღებულია პრუსიის უზენაესი სასამართლოს მიერ. მესამე პირის დაარსების მიზანი იყო ძირითადად მესამე პირის კანონიერი ინტერესების დაცვა, საქმის საფუძვლიანი განხილვა, პროცესის ეფექტურობის შენარჩუნება და სამართლებრივი უზრუნველყოფა. რაც შეეხება საქართველოს სამოქალაქო/ადმინისტრაციულ საპროცესო სამართალში მესამე პირის

ინსტიტუტის დაარსების ისტორიულ მიზეზებს, სამოქალაქო და ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის გვიან მიღების გათვალისწინებით აღნიშნულ საკითხზე მსჯელობა უსაფუძვლოა, მაგრამ რა თქმა უნდა, საპროცესო კანონის ამოქმედების შემდეგ მნიშვნელოვანია მესამე პირის ინსტიტუტის სწორად განსაზღვრა და მისი შინაარსის სწორად წარმოდგენა.”¹

„მესამე მხარის პრაქტიკა არის ერთ-ერთი შესამჩნევი და პროგრესული მახასიათებელი, რომელიც აღნიშნავს ახალ ფედერალურ სამოქალაქო პროცედურას. სამოქალაქო პროცედურების ფედერალური წესების მიერ რეფორმების უმეტესობის მსგავსად, მესამე მხარის პრაქტიკა არ იყო სიახლე. იგი სცადეს სხვაგან და წარმატებული აღმოჩნდა. ის უკვე ექსპერიმენტულეტაპზეც აღარ იყო, რადგან ზოგიერთ იურისდიქციაში იგი მრავალი წლის განმავლობაში მუშაობდა.“²

სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა ხელს უწყობს მხარეთა შორის წარმოშობილი დავის გადაწყვეტას და მხარეებისათვის კანონით გათვალისწინებული უფლებების რეალურად გამოყენებას. ყველა სამართლებრივი სისტემა აწესებს მოთხოვნას, რომ მოსარჩელეს ჰქონდეს ინტერესი, რისთვისაც იგი ითხოვს დაიცვას სარჩელი. ზოგადად, მაშინ როდესაც პირი განიცდის დაზიანებას, რომლის გამოსწორებაც მხოლოდ სარჩელის შეტანითაა შესაძლებელი, ავტომატურად ისინი უკვე სარჩელის შეტანის უფლებამოსილი პირები ხდებიან. სამართლებრივი დაპირისპირება სულაც არ შემოიფარგლება მხოლოდ ორი პირით - ერთი მოსარჩელე და

¹Tsintsadze K., The Third Person Institute and Brief Review of the Gaps in the Administrative and Civil Procedural Law of Georgian Regarding This Institute, European Scientific Journal No 28, 2017, p 54-55, ხელმისაწვდომია აქ: <https://eujournal.org/index.php/esj/article/view/10044> (უკანასკნელი გადამოწმება: 19.03.2022)

²Holtzoff A., Some problems under Federal Third-Party practice, Louisiana Law Review, N2, 1941, p. 408, ხელმისაწვდომია აქ: <https://digitalcommons.law.lsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1200&context=lalrev> (უკანასკნელი გადამოწმება 19.03.2022)

ერთი მოპასუხე. მაგალითად, ქმედებებში, რომლებიც მოიცავს თანამფლობელობას ან ერთობლივ ვალდებულებებს, რამდენიმე მხარის უფლებები შეიძლება ისე იყოს გადაჯაჭვული, რომ შეუძლებელი იყოს ცალკე მდგომი ადამიანის უფლებების განხილვა. ასეთ ვითარებაში, მრავალი ქვეყნის საპროცესო წესები მოითხოვს, რომ ყველა ასეთი პირი გახდეს სარჩელის მხარე. სხვა შემთხვევებში რამდენიმე პირის ყოფნა შეიძლება იყოს მხოლოდ სასარგებლო, მაგრამ არა აბსოლუტურად არსებითი დავის გადაწყვეტისათვის. ასეთ შემთხვევაში კანონი უბრალოდ შესაძლებლობას აძლევს, პირებს შეუერთდნენ ან ჩაერიონ სასამართლოში. ასევე შესაძლებელია, რომ პირებმა, რომლებიც თავდაპირველად არ მონაწილეობდნენ სასამართლოში, შეიძლება აღმოაჩინონ, რომ სარჩელი პირდაპირ ან ირიბად გავლენას ახდენს მათ ინტერესებზე. ქმედებების სიმრავლის თავიდან აცილების მიზნით, კანონს შეუძლია უფლება მისცეს ასეთ პირებს ჩაერიონ განხილულ სარჩელში, თუ მათ პრეტენზიას აქვს საკმარისად მჭიდრო კავშირი კანონით ან ფაქტებით.

სამოქალაქო პროცეს ძირითადად, ორი ურთიერთსაწინააღმდეგო ინტერესის მქონე პირი იწყებს. ისინი კანონმდებლობის მიხედვით მოხსენიებული არიან როგორც მოსარჩელე და მოპასუხე. რა თქმა უნდა თითოეული იცავს თავის საქმეს. პროცესი რთულდება, როდესაც მხარეებთან ერთად, მასში საკუთარი ინიციატივით შედიან ან მონაწილეობენ მოქალაქეები ან იურიდიული პირები, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან სამოქალაქო საქმის მოგვარებით ან დამთავრებით. იმის გათვალისწინებით, რომ პროცესში ჩართული პირების ინტერესი ყოველთვის არ ემთხვევა მხარეთა ინტერესს, ისინი სხვა ტერმინით არიან მოხსენიებულები და მათ მესამე მხარეებს, მესამე პირებს უწოდებენ. „მოსარჩელისა (თანამოსარჩელეთა) და მოპასუხის (თანამოპასუხეთა) გარდა, მხარეთა შორის დავის გადაწყვეტით შეიძლება დაინტერესებული იყოს და, შესაბამისად, შესაძლებელია პროცესში მონაწილეობა მი-

ილოს აგრეთვე სხვა ისეთმა გარემუ პირმაც, რომლის ინტერესს საქმე შეეხება. ეს იქნება მესამე პირის მონაწილეობა. მესამე პირთა მთავარი დამახასიათებელი თავისებურება ისაა, რომ ისინი არასდროს თვითონ არ აღძრავენ საქმეს, თვითონ არ იწყებენ პროცესს, არამედ ყოველთვის შედიან უკვე დაწყებულ პროცესში. მესამე პირთა უფლებები და ინტერესები არ ემთხვევა მხარეთა უფლებებსა და ინტერესებს. მხარეებსა და მესამე პირებს ერთმანეთისაგან სრულიად განსხვავებული უფლებები და ინტერესები აქვთ.³

სასამართლო პრაქტიკაში ამ ინსტიტუტის გამოყენება აჩვენებს მის ეფექტურობასა და სანდოობას, როგორც პროცესში მონაწილეობის პროცედურულ ფორმას, რაც ამავდროულად არ გამოირიცხავს სასამართლო დაცვის ამ მექანიზმის შემდგომ გაუმჯობესებას.

მესამე პირების პროცესში ჩართვა, გარკვეულ დროსთან და პროცედურებთანაა დაკავშირებული, სწორედ ამიტომ საინტერესოა თუ რა საფუძვლით უშვებს კანონმდებლობა ამ ინსტიტუტის არსებობას, რადგან გარკვეულწილად შეიძლება პროცესი შეფერხდეს. ამ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია ის გარემოება, თუ რა მიზანს ემსახურება მესამე პირების პროცესში ჩართვა. უნდა აღინიშნოს, რომ „მესამე პირების საქმეში ჩართვა მომგებიანია, არა მხოლოდ მოსარჩელისათვის, არამედ მოპასუხისათვისაც. მართალია, იგი საქმეში მესამე პირის ჩაბმის სახით იღებს ახალ მოწინააღმდეგე მხარეს, მაგარმ შესაძლებლობა ეძლევა დაუყოვნებლივ გაუმკლავდეს ორივე მხრეს და თავიდან აიცილოს მეორე პროცესი, რომელიც მას ამ პირის წინააღმდეგ უნდა გაეტარებინა“.⁴ამ გარემოე-

³ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 173, ხელმისაწვდომია აქ:

https://samartliskonspektebi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 19.03.2022)

⁴М.Н. Кузнецов, Участие третьих лиц в гражданском процессеб Челябинск, 2016, с. 11, ხელმისაწვდომია აქ

https://dspace.susu.ru/xmlui/bitstream/handle/0001.74/13504/2016_411_kuznezovmn.pdf?sequence=1 (უკანასკნელი გადამოწმება: 19.03.2022)

ბამ მესამე პირების არსებობა სასარგებლო გახადა არა მხოლოდ მხარეებისათვის, არამედ სასამართლოსთვისაც, რომელიც ამცირებს პროცესების რაოდენობას და უფრო მარტივად წყვეტს უკვე არსებულ დავასაც.

მესამე პირების ინსტიტუტის არსებობა კონცენტრირებას ახდენს და უზრუნველყოფს ყველა მტკიცებულების ერთ საქმეში მოქცევას, რაც შესაძლებელს ხდის ჭეშმარიტება უკეთ დადგინდეს. საყოველთაოდაა აღიარებული ისიც, რომ სამართალწარმოებაში შეიძლება უარყოფითი გავლენა იქონიოს იმ პირებზე, რომლებიც პროცესში არ არიან ჩართული. მაგრამ რასაკვირველია უკვე დაწყებულ პროცესში ჩართვის უფლება ყველას ვერ ექნება, რადგან ეს გამოიწვევს, როგორც მხარეთა სიმრავლეს საქმეში, ასევე ურთიერთგამომრიცხავი მოთხოვნების არსებობასაც. რაც საბოლოო ჯამში შესაძლებლობას ვერ მისცემს მოსამართლეს სწორი და სამართლიანი გადაწყვეტილება გამოიტანოს.

შესაძლებელია ითქვას, რომ მესამე პირების პროცესში ჩართვის აუცილებლობას ორი ფაქტორი განაპირობებს. პირველი ეს შეიძლება გამოიხატებოდეს პროცედურულ ხასიათში და მეორე ესაა მატერიალური ხასიათი. პირველი გამოიხატება იმაში, რომ დაინტერესებული მესამე პირის უფლებებსა და მოვალეობებზე შესაძლებელია სასამართლოს გადაწყვეტილებამ უარყოფითი ზეგავლენა მოახდინოს, ხოლო თავად მატერიალური დანაწესი მესამე პირების არსებობის არის იმის აკრძალვის საფუძველი, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილება არ გახდეს სხვა მესამე პირების უფლებების და ინტერესების დამრღვევი და საზიანო გადაწყვეტილება.

ერთ-ერთი ქართველი ავტორი, ნინო ხარიტონაშვილი თავის სადისერტაციო ნაშრომში საუბრობს მესამე პირების პროცესში ჩართვის დადებითი და უარყოფითი მხარეების შესახებ, იგი ერთმანეთს ადარებს სხვადასხვა მეცნიერთა მოსაზრებებს და განმარტავს, რომ „თანამედროვე პირობებში დამოუკიდებელი სასარ-

ჩელო მოთხოვნის გარეშე მესამე პირების საქმეში მონაწილეობამ შესაძლოა სასამართლო დაცვის მიღება არსებითად გაართულოს, ამიტომ ამ მონაწილეობისთვის განსაკუთრებული აუცილებლობა არ არსებობს. მითითებულ მოსაზრებას ის აბათილებს, რომ მოცემული საპროცესო ინსტიტუტის საშუალებით საქმის დასასრული-სადმი ყველა დაინტერესებული პირის უფლებებისა და ინტერესების დაცვა უზრუნველყოფილი, მათ შორის იმ პირებისაც რომლებიც მხარეები არ არიან მიმდინარე პროცესში¹. აქედან შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ შესაძლოა, მესამე პირების ჩართვამ პროცესში, რაღაც დროით გააგრძელოს სამართლებრივი დაცვის გადაწყვეტა, მაგრამ საბოლოო ჯამში თავიდან აგვაცილოს ახალი დავა, რაც დროის და საპროცესო ეკონომიის საშუალებას იძლევა. გარდა ამისა აღარ მოხდება იმ ფაქტობრივი გარემოებების განმეორებით განხილვა და მათი მტკიცება მხარეების მიერ, რაც უკვე წინა დავაში არსებულ მხარეებს შორის ხორციელდებოდა.

1.1 სამართლიანი სასამართლოს უფლება მესამე პირებთან მიმართებით

სამართლიანი სასამართლო პროცესი მართლმსაჯულების შეცდომების თავიდან აცილების ერთადერთი გზაა და სამართლიანი საზოგადოების განუყოფელი ნაწილია. სამართლიანი სასამართლოს გარეშე იშლება ნდობა ხელისუფლებისა და კანონის უზენაესობის მიმართ. სამართლიანი სასამართლოს უფლება აღიარებულია საერთაშორისო დონეზე, როგორც ადამიანის ფუნდამენტური უფლება და ქვეყნები ვალდებული არიან პატივი სცენ მას. ამის მიუხედავად, მას ბოროტად იყენებენ მთელ მსოფლიოში, რა-

¹ხარიტონაშვილი ნ., მესამე პირები სამოქალაქო პროცესში, თბ., 2017, გვ 39, ხელმისაწვდომია აქ: <https://openscience.ge/bitstream/1/169/1/Kharitonashvili%20Nino.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 12.03.2022)

საც დამანგრეველი ადამიანური და სოციალური შედეგები მოჰყვება.

„როდესაც სახელმწიფო ძალაუფლების მექანიზმს აქვს მოქმედი სამართლიანი სასამართლოს გადაცემის სარტყელი, მართლმსაჯულებაზე ხელმისაწვდომობა და ეფექტური სასამართლო განხილვა უზრუნველყოფს კონვენციით და წევრი სახელმწიფოების კონსტიტუციებით გარანტირებული ყველა სხვა უფლება რეალური გახდეს. მართლაც, თუ წევრ სახელმწიფოში გარანტირებულია სამართლიანი სასამართლოს უფლება, ინდივიდს, რომელიც ამტკიცებს, რომ მისი სიცოცხლის უფლება - ან სხვა უფლება დაირღვა, შეუძლია მისი სარჩელის განხილვა და კომპენსაცია კომპეტენტური ორგანოს მიერ, ანუ სამართლიანობა აღდგება. მეორეს მხრივ, თუ წევრ სახელმწიფოებს არა აქვს შესაძლებლობა, ინსტრუმენტები ან ნება განახორციელოს სათანადო პროცესის უფლებები და ბლოკავს ინდივიდუალური საზრუნავების გადაცემას, უფლებები რჩება ცარიელი სიტყვები და მსხვერპლი ან საერთოდ უარს იტყვის სახელმწიფოს მიერ უზრუნველყოფილი სამართლიანობის იდეაზე, შურისძიების პირადი ფორმის არჩევით, ან გააგრძელებს მის აღსრულებას საერთაშორისო ფორუმზე“.⁶

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით აღიარებულია სამართლიანი სასამართლოს უფლება. აღნიშნული მუხლი თავის თავში მხოლოდ სასამართლო წარმოების სამართლიანად მიმდინარეობას არ მოიაზრებს, მუხლი ასევე იცავს იმ წინარე პერიოდსაც, სანამ საქმე სასამართლოს განსჯადი გახდება.

სამართლიან სასამართლოსთან მაშინ გვაქვს საქმე როდესაც დაცულია ყველა იმ პირის უფლებები და მოვალეობები, რომლებიც დავაში არიან ჩართული. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ არ მოხდეს კონკრეტული საკითხის იმ პირების მონაწილეობის გარეშე

⁶Teleki k., Process and Fair Trial in EU competition law, 2021, p 92, ხელმისაწვდომია აქ: <https://brill.com/view/book/9789004447493/BP000007.xml?body=pdf-43180> (უკანასკნელი გადამოწმება 16.02.2022)

გადაწყვეტა, ვისაც შეიძლება შეეხოთ ან უკვე ეხება დავის გადაწყვეტის შედეგი. „კონვენციის მე-6 მუხლი სწორედ იმ მუხლთაგანია, რომლის შინაარსი ურთიერთდაკავშირებულ რამდენიმე უფლებას აერთიანებს. მე-6 მუხლით გარანტირებულია ინდივიდის უფლება საქმის სამართლიანი და საჯარო განხილვისა სამოქალაქო უფლებებისა და მოვალეობების განსაზღვრის თუ სისხლისსამართლებრივი ბრალდების წაყენების შემთხვევაში. დემოკრატიული საზოგადოების ფუნქციონირებისათვის სწორედ ამ დებულების არსებობა იძენს ფუძემდებლურ მნიშვნელობას“.⁷ სწორედ ამიტომაც განსაზღვრა კონვენციის მე-6 მუხლმა, რომ სამართლიანი სასამართლოსათვის მიმართვის უფლება ყველა ადამიანს გააჩნია და ისინი დაცული უნდა იყვნენ სამოქალაქო სამართალწარმოებისასაც. სამოქალაქო პროცესში ჩართული კი ბევრი პირი შეიძლება აღმოჩნდეს, რომლებსაც სხვადასხვა სტატუსი გააჩნიათ, რაც ნიშნავს იმას, რომ სამართლიანი სასამართლოს უფლებით არა მხოლოდ დავაში არსებულმა მოსარჩელემ და მოპასუხემ უნდა ისარგებლონ, არამედ მესამე პირებმაც, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი პროცეს უკვე დაწყებული დავის პერიოდში უერთდებიან. ამ ფაქტორმა არ უნდა განაპირობოს იმის ფიქრის საფუძველი, რომ მათ შეიძლება კონვენციის მე-6 მუხლით დაცული უფლებებით ვერ ისარგებლონ. სწორედ ამიტომიმისთვის, რომ არ დაირღვეს კონვენციის მეექვსე მუხლით გათვალისწინებული მოთხოვნები, აუცილებელია მათი უფლებებიც და მოვალეობებიც ზუსტად იყოს გაწერილი კანონმდებლობაში.

ნინო ხარიტონაშვილი თავის სადისერტაციო ნაშრომში განმარტავს, რომ „სამოქალაქო სამართალწარმოების ძირითადი მიზანია სამოქალაქო საქმეებზე ზუსტი და გონივრული გადაწყვეტილებების მიღება. მაგრამ რაც შეეხება სამართალწარმოების გან-

⁷კორკელია კ., ქურდაძე ი., ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მიხედვით, გამოცემლობა „ევროპის საბჭოს საინფორმაციო ბიურო საქართველოში“, თბ., 2004, გვ. 155, ხელმისაწვდომია აქ <https://rm.coe.int/168008ebdb> (უკანასკნელი გადამოწმება: 16.02.2022)

ხორციელების გზას, იგი სამოქალაქო სამართალზე დამოკიდებული არ არის. სამოქალაქო სამართალწარმოების განხორციელების გზა იმ ზოგად ურთიერთობებზეა დამოკიდებული, რაც მოქალაქესა და სახელმწიფოს შორის კონკრეტული კონსტიტუციითაა განსაზღვრული. კონსტიტუციით ადამიანის ფუნდამენტური უფლებების აღიარებას პირდაპირი გავლენა აქვს საპროცესო სამართალზე. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით დადგენილია, რომ სამართლიანი და საჯარო სასამართლოსთვის მიმართვის უფლება ყველას აქვს. სასამართლოსთვის მიმართვის უფლება ასევე აღიარებულია კონსტიტუციის 42-ე მუხლით და ერთ-ერთი ფუნდამენტური უფლებაა.⁸ ავტორმა ნათლად განმარტა, რამდენად მნიშვნელოვანია ის გარემოება თუ როგორ იცავს სახელმწიფო მისი მოქალაქეების უფლებას და უზრუნველყოფს თუ არა კონსტიტუციით იმის აღიარებას, რომ ნებისმიერ პირს შეეძლოს სასამართლოს მეშვეობით მისი დარღვეული უფლების აღდგენა. კონსტიტუციით აღიარებულმა უფლებებმა კი სწორი და მყარი აღიარება უნდა ჰპოვოს საკანონმდებლო აქტებში, მათ შორის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში.

მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ კონსტიტუციის 31-ე მუხლი ზუსტად იგივე შინაარსისაა, რაც ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლი, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ საქართველო ზუსტად ახორციელებს კონვენციით დადგენილ მოთხოვნებს. „საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის პირველი პუნქტი (ამჟამინდელი რედაქციით 31-ე მუხლის პირველი პუნქტი), კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი აბზაცის ანალოგიურად, ეძღვნება უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად სასამართლოსთვის მიმართვის უფლებას ისე, რომ კონსტიტუცია კონკრეტულად არ უთითებს სამართალწარმოების კონკრეტულ სახეებზე, ხოლო სახელმწიფოს

⁸ხარიტონაშვილი ნ., მესამე პირები სამოქალაქო პროცესში, თბ., 2017 გვ. 40, ხელმო-საწვდომია აქ <https://openscience.ge/bitstream/1/169/1/Kharitonoshvili%20Nino.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება 16.02.2022)

ავალდებულებს დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლო სისტემის ჩამოყალიბებას კანონის საფუძველზე⁹. უნდა აღინიშნოს, რომ მესამე პირების საქმეში ჩაბმით დავის განხილვა ხდება უფრო საფუძვლიანად. ნათლად ჩანს ის პრობლემები, რაც შეიძლება ორი დაპირისპირებული მხარის დავის შედეგად წარმოიშვას, სწორედ ამიტომაც არ უთითებს კონსტიტუცია სამართალწარმოების კონკრეტულ სახეს, იმისთვის რომ პირმა მიმართოს თავისი უფლების დასაცავად სასამართლოს.

„სასამართლოს წესით ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვა გარანტირებულია საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებით და ნორმებით. სასამართლო დაცვის უფლება არის ყველა დანარჩენი უფლება თავისუფლებების განხორციელების აუცილებელი გარანტია, რომელთა დაცვა სახელმწიფოს ვალდებულებაა. საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის, აგრეთვე, ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების კონვენციის მე-6 მუხლის, სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-14 მუხლის მიხედვით, მართლმსაჯულება უნდა პასუხობდეს სამართლიანობის მოთხოვნებს და უზრუნველყოფს უფლებების ეფექტიანი აღდგენა. სასამართლოს დაცვა უნდა იყოს სრული, რაც გულისხმობს ნებისმიერი პირის არა მხოლოდ შესაძლებლობას მიმართოს სასამართლოს, არამედ სასამართლოს ვალდებულებას, მიიღოს სამართლიანი და დასაბუთებული გადაწყვეტილება.“¹⁰

⁹ტურავა მ., ავტორთა კოლექტივი, საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის ძირითადი უფლებები და მოვალეობები, გამომცემლობა „აიპი კონსტიტუციონალიზმის კვლევისა და ხელშეწყობის რეგიონული ცენტრი, თბ. 2013, გვ. 519, ხელმისაწვდომია აქ: [http://www.library.court.ge/upload/Constitution Commentary Human Rights.pdf](http://www.library.court.ge/upload/Constitution%20Commentary%20Human%20Rights.pdf) (უკანასკნელი გადამოწმება 17.02.2022)

¹⁰ ხურცილავა რ., რამდენიმე მოსაზრება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის სრულყოფასთან დაკავშირებით, ჟურნალი მართლმსაჯულება და კანონი, N 1(24)10, თბ., 2010, გვ 81-82, ხელმისაწვდომია აქ:

აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ „სამოქალაქო საქმეებზე მე-6.1 მუხლის გამოყენებადობა, პირველ რიგში, დამოკიდებულია „დავის“ არსებობაზე. მეორე რიგში, დავა უნდა ეხებოდეს „უფლებებსა და მოვალეობებს“ რომლებიც, ყველაზე ცოტა, აღიარებული უნდა იყოს ეროვნული კანონმდებლობით. ბოლოს ეს „უფლებები და ვალდებულებები“ უნდა იყოს კონვენციის მნიშვნელობით „სამოქალაქო“ ხასიათის, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნულთან მიმართებით, მე-6 მუხლი თავად არ ადგენს რაიმე კონკრეტული სახის შინაარსს ხელშემკვრელი სახელმწიფოების სამართლებრივ სისტემებში“.¹¹ შესაბამისად შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ აღნიშნული მუხლი მესამე პირებსაც ეხებათ, რადგან ისინი მართალია უკვე სხვების მიერ წამოწყებულ დავაში ერთვებიან, თუმცა იმ მოთხოვნას მაინც აკმაყოფილებენ რომ დავა უკვე არსებობს, აღნიშნული დავა კი რა საკვირველია სამოქალაქო კოდექსით მინიჭებული უფლებების დარღვევის გამო შეიძლება წარმოიშვას.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ თავის გადაწყვეტილებებში არაერთხელ იმსჯელა სამართლიანი სასამართლო უფლების შესახებ. სარჩელზე თამაზ ჯანაშვილი, ნანა ჯანაშვილი და ირმა ჯანაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმმა, თავის გადაწყვეტილებაში აღნიშნა, რომ „ვადებს მნიშვნელოვანი წესრიგი შეაქვს სამართლიანი სასამართლო უფლებით სარგებლობის პროცესში. დრო სამართლიანი სასამართლოს უფლებას გასდევდეს მთლიანად უფლებით სარგებლობის განმავლობაში. ხშირ შემთხვევაში, ამ უფლებით სარგებლობის შესაძლებლობა თავიდანვე გარკვეული

https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/ABA24.pdf?fbclid=IwAR1_PN08W7dCHC6Nq6DLMLO0oI6MPDRbkxol-2eDu6WoCA6CpMVcAWpARTw (უკანასკნელი გადამოწმება: 17.02.2022)

¹¹James and Others v. TeUnited Kingdom, 21 თებერვალი 1986, §81, Series A N98. მითითებულია: კვაჭაძე მ., გზამკვლევი პრინციპები ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლთან დაკავშირებით, 2017, თბილისი, გვ. 5, ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/konvenciis-mef-muxli.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება 17.02.2022)

დროით არის პირობადებული - ამა თუ იმ უფლების, ინტერესის დასაცავად სასამართლოსადმი მიმართვის უფლების დარღვევიდან გარკვეული ვადით არის შეზღუდული. ასევე კანონმდებლობა ვადებით ზღუდავს სამართლიანი სასამართლოს უფლების ისეთი უმნიშვნელოვანესი კომპონენტების გამოყენებას, როგორებიცაა - სასამართლოს გადაწყვეტილების ზემდგომ ინსტანციებში გასაჩივრების უფლება. სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობაც განსაზღვრავს სასამართლოში საქმეთა განხილვის წესს და მათ შორის ვადებს, რომლის განმავლობაშიც მხარემ უნდა შეასრულოს მოქმედება, წინააღმდეგ შემთხვევაში, იგი კარგავს ამ მოქმედების მოგვიანებით შესრულების უფლებას. მაგალითად: სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად: „საპროცესო მოქმედება სრულდება კანონით დადგენილ ვადაში“. ამავე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად: „სასამართლო გადაწყვეტილებებისა და განჩინებების გასაჩივრების კანონით დადგენილი ან სასამართლოს მიერ დანიშნული ვადის გასვლის შემდეგსაჩივარი ან საბუთები, რომლებიც შეტანილია საპროცესო ვადის გასვლის შემდეგ, განუხილველი დარჩება.“¹² აღნიშნული განმარტების მიხედვით ფაქტია, რომ სამართლიანი სასამართლო უფლება არ მიეკუთვნება აბსოლუტურ უფლებას და იგი შეიძლება შეიზღუდოს. შესაბამისად მესამე პირებისათვის კონკრეტული მოქმედების განსახორციელებლად, კანონმდებლობის მხრიდან დროის დაწესება, არ ნიშნავს იმას, რომ ამით კანონმდებლობა მას ართმევს სამართლიანი სასამართლო უფლებით სარგებლობის შესაძლებლობას. „მაშასადამე, დარღვეული ან სადავო უფლებების სასამართლო წესით დაცვის კონსტიტუციური გარანტია (პრინციპი) გულისხმობს იმას, რომ სამართლის სუბიექტებს უფლება აქვთ თავი-

¹² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება 3/1/531, ისრაელის მოქალაქეები თამაზ ჯანაშვილი, ნანა ჯანაშვილი და ირმა ჯანაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, 2013, II 17. ხელმისაწვდომია აქ: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=539> (უკანასკნელია გადამოწმება: 17.02.2022)

ანთი სამართლებრივი სიკეთე დაიცვან როგორც სასამართლოში სამოქალაქო საქმის აღძვრით და საქმეში მხარეთა (თანამონაწილე-თა) სახით მონაწილეობით, ისე დაინტერესებული პირების სახით შესვლით უკვე დაწყებულ პროცესში და მასში მესამე პირის სახით მონაწილეობით."¹³

ყოველივე ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ საქართველოს კანონმდებლობა სრულად იზიარებს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მეექვსე მუხლით აღიარებული სამართლიანი სასამართლოს უფლების შინაარს და დაცული აქვს არა მხოლოდ მხარეების უფლებები, არამედ სამოქალაქო პროცესში ჩაბმული ყველა პირის, მათ შორის მესამე პირების უფლებები, რათა მათ შეძლონ ისარგებლონ სამართლიანი სასამართლო პროცესით. რასაკვირველია მათი უფლებები, თანაბარი და ერთნაირი ვერ იქნება, ეს კი თავის მხრივ არ ნიშნავს იმას, რომ მეექვსე მუხლით აღიარებული უფლებები ირღვევა. კანონმდებლობა მათთვის თანაბარი უფლებების დაწესებით გამოიწვევდა სამოქალაქო დავის უმიზეზოდ და დიდი ხნით გაჭიანურებას და შესაძლებელია საბოლოო ჯამში შედეგი ვერც კი დამდგარიყო, დავა კი ისევ გადაუჭრელი დარჩეს, ან კიდევ უფრო ახალი დავა წარმოიშვას, განსხვავება კი მხოლოდ თავდაპირველ და ახალ მოდავე მხარეში იქნება. მესამე პირების პროცესში ჩართვა კი სწორედ, რომ ახალი დავების თავიდან აცილებასა და დავის მოკლე ვადაში გადაჭრას ემსახურება, შესაბამისად სამართლიანი სასამართლო უფლების შეზღუდვაც, რიგ შემთხვევაში კანონიერია და ის განპირობებულია უფრო მაღალი ინტერესით.

¹³ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 175, ხელმისაწვდომია აქ: https://samartliskonspektebi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 17.02.2022)

1.2 მესამე პირების, როგორც სამოქალაქო სამართალწარმოების მონაწილეთა განმარტება და მათი მნიშვნელობა სამოქალაქო საპროცესო სამართალში

მესამე პირის სამართლებრივი სტატუსი უკავია პირებს, რომლებსაც აქვთ კანონიერი ინტერესი საქმის მიმართ, მაგრამ ინტერესი, რომელიც არ არის მხარეთა (მოსარჩელეთა ან მოპასუხეთა) ინტერესის ეკვივალენტური.

გავრცელებული მოსაზრებით პროცესის დაწყება და გადაწყვეტილების მიღება საბოლოო ჯამში ეფექტურია მხოლოდ მხარეებისთვის, იმის გათვალისწინებით, რომ მესამე მხარეებს არ შეუძლიათ საკუთარი თავის მოსმენა პროცესში. „იურიდიული ძალის გავრცელება მესამე პირებზე მხოლოდ რამდენიმე შემთხვევაში ხდება. მაშინაც კი როდესაც ეს ხდება, ის ყოველთვის რჩება იმ ობიექტურ ვიწრო საზღვრებში რასაც მას კანონი იურიდიულ ძალას ანიჭებს. ეს სამართლებრივი ამოსავალი წერტილი შეიძლება არახელსაყრელი აღმოჩნდეს მესამე პირებისთვის რომლებსაც ამა თუ იმ გზით ეხება სამართლებრივი დავით გადაწყვეტილი სამართლებრივი ურთიერთობა. ამდენად, სამოქალაქო საპროცესო კანონი იძლევა შესაძლებლობას სასამართლო დავაში მესამე პირების შესაძლო ჩართვისა და ამ პროცესში მიღწეული შედეგების მიმართ გარკვეული ზომით.“¹⁴ აღნიშნული მოსაზრება შეიძლება გაბათილდეს იმ მოსაზრებით, რომ მესამე პირების პროცესში ჩართვის აუცილებლობა სამომავლოდ ხელს უწყობს პროცესის გაჭიანურების თავიდან აცილებას და იგივე დავის საგანზე სამომავლო სასამართლო პროცესის ჩატარებას.

მოქმედი სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს წესს, რომელიც განმარტავს ტერმინს „მესამე პირები“.

¹⁴Gomile Chr, Die Beteil igung Dritter am Rechtsstreit, Universität Siegen, 2017, br. 1. ხელმისაწვდომია აქ: <https://docplayer.org/55499243-9-die-beteiligung-dritter-am-rechtsstreit.html> (უკანასკნელი გადამოწმება: 22.04.2022)

რაც თავის მხრივ ქმნის გაურკვევლობას და ვარაუდებს მისი არსის გაგებაში. იურიდიული ლექსიკონი სამოქალაქო და კომერციულ სამართალწარმოებაში მესამე პირებს განმარტავს, როგორც პირებს, რომლებიც იცავენ თავიანთ უფლებებსა და კანონიერად დაცულ ინტერესებს სხვა პირების მიერ აღძრულ სამოქალაქო საქმეებში. ამრიგად, მესამე პირების საქმეში მონაწილეობა წარმოადგენს სადავო სამართლებრივ ურთიერთობასთან დაკავშირებული მათი უფლებებისა და ინტერესების დაცვის ფორმას.

მესამე პირების ცნება თითქმის არ განსხვავდება ერთმანეთისაგან სხვადასხვა კანონმდებლობის მიხედვით. ისინი ერთი და იმავე სამართლებრივი შინაარსის არიან და მათი სამართლებრივი მნიშვნელობაც ერთნაირია. „გერმანული სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა იძლევა სამართლებრივ დავაში მესამე პირების შესაძლო ჩართვას და მათ გარკვეულწილად ამ პროცესში მიღწეულ შედეგებთან დაკავშირების შესაძლებლობას“.¹⁵ საფრანგეთში „იურიდიული ლექსიკის მიხედვით სასამართლოში მესამე პირია ნებისმიერი, ვინც არ არის მხარე ან წარმომადგენელი. ამის საპირისპიროდ, სასამართლო განხილვის მხარეა ნებისმიერი პირი, რომელიც პროცესში ჩართულია როგორც მოსარჩელე და მოპასუხე, ან როგორც შუამავალი საჯარო დეპარტამენტის ჩათვლით“¹⁶.

უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვითაც მესამე პირების განმარტება მსგავსია ზემოთაღნიშნული ქვეყნების მიერ განსაზღვრული დანაწესის. უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით პირადი უფლებებისა და კანონიერად და-

¹⁵GomileChr., Zivilprozessrecht, Vorlesungim Winter semester 2020/2022, bt. 274, ხელმისაწვდომია აქ:

[https://www.uni-](https://www.uni-saarland.de/fileadmin/upload/lehrstuhl/gomille/Allgemein_Team_Ver%C3%B6ffentlichungen/GOMILLE_ZPO_WS2020-2021_gesamt.pdf)

[saarland.de/fileadmin/upload/lehrstuhl/gomille/Allgemein_Team_Ver%C3%B6ffentlichungen/GOMILLE_ZPO_WS2020-2021_gesamt.pdf](https://www.uni-saarland.de/fileadmin/upload/lehrstuhl/gomille/Allgemein_Team_Ver%C3%B6ffentlichungen/GOMILLE_ZPO_WS2020-2021_gesamt.pdf) (უკანასკნელი გადამოწმება:

14.03.2022)

¹⁶Dubarry J., Honoraire A., Les tries et la procedure en droitfrançais, pg.12 ხელმისაწვდომია აქ:

http://www.henricapitant.org/storage/app/media/pdfs/evenements/tiers_procedures_2015/France_5.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 14.03.2022)

ცული ინტერესების დასაცავად სასამართლო წარმოების შედეგით დაინტერესებულ პირებს შეუძლიათ შევიდნენ უკვე დაწყებულ პროცესში. თუმცა მიუხედავად ამისა საკანონმდებლო დონეზე ტერმინი „მესამე პირები“ არ არის განსაზღვრული რაც ართულებს ამ პირთა სამართლებრივი სტატუსის დადგენას და მათ გაგებას. მადარაშ ა თავის სადისერტაციო ნაშრომში სწორედ ამაზე საუბრობს და სხვადასხვა მეცნიერთა მოსაზრებები მოჰყავს, იგი თავის ნაშრომში განმარტავს, რომ „...მესამე პირები“ ტერმინი იმითომ კი არ არის მიღებული, რომ ასეთი პირები „უცხო“ დავაში ზედმეტია, არამედ დავა ორ პირს შორის არის და ამ დავაში მესამე პირია. ეს სახელწოდება არის წმინდა პროცედურული და ასახავს მხარეთა დავაში და ამ დავაში დაინტერესებული პირის ნამდვილ პროცედურულ პოზიციას და არ არის საჭირო ახალი სახელის დადგენა.“¹⁷

ზოგადად, მესამე პირების მონაწილეობით საქმის განხილვა უზრუნველყოფს სამოქალაქო სასამართლოში უფრო სწრაფ განხილვას, ხელს უწყობს მათ შესვლამდე ან პროცესში ჩართვამდე აღძრული საქმის სრულყოფილ, ეფექტურ გამოძიებას.

ვფიქრობ კანონით განსაზღვრული ტერმინისადმი მკვლევართა ეს მიდგომა სწორია, რადგან ის მიუთითებს მესამე პირების ადგილს სამოქალაქო საპროცესო სამართლებრივი ურთიერთობების მონაწილეთა წრეში. გარდა ამისა, სამოქალაქო პროცესში საკუთარი ინტერესების არსებობა საშუალებას იძლევა „მესამე მხარეები“ განცალკევდნენ თანამონაწილეებისგან. დავის მოგვარებით დაინტერესებული მესამე პირების სამოქალაქო საქმეში მიუღებლობამ შეიძლება გამოიწვიოს ამ პირების უფლებების დარღვევა, შეცდომის დაშვება საქმის ფაქტების გამოძიებისას. ზოგა-

¹⁷Мадараш А., третшособи в цивільному процесі, п 6. Тернопіль 2016. ხელმისაწვდომია აქ: <http://dspace.wnu.edu.ua/bitstream/316497/3512/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%88%20%D0%90.%20%D0%9F%D0%A0-34.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება 16.04.2022)

დად, მესამე პირების მონაწილეობა სამოქალაქო სამართალწარმოებაში არის ფიზიკური და იურიდიული პირების, სახელმწიფოს უფლებების დაცვის მნიშვნელოვანი გარანტია, უფლებების, თავისუფლებებისა და ინტერესების სასამართლო დაცვის ეფექტური საშუალება. სასამართლო პრაქტიკაში ამ ინსტიტუტის გამოყენება აჩვენებს მის ეფექტურობასა და სანდოობას, როგორც პროცესში მონაწილეობის პროცედურულ ფორმას, რაც ამავდროულად არ გამორიცხავს სასამართლო დაცვის ამ მექანიზმის შემდგომ გაუმჯობესებას.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსიც არ შეიცავს ცალკე „მესამე პირის“ განმარტებას. კოდექსში მესამე პირებისათვის დათმობილი თავი პირდაპირ მისი სახეების განმარტებით იწყება. მესამე პირის შესაცნობად უპირველეს ყოვლისა აუცილებელია გაანალიზდეს პირის პრეტენზია სხვისი პროცესის საგანზე. ამასთანავე აუცილებელია რომ ეს უფლება იყოს დამოუკიდებელი და ორიგინალური სამართალწარმოების უფლებებისაგან, ვინაიდან შეიძლება აღნიშნული პირი შეუერთდეს ერთ-ერთ მათგანს, როგორც მის თანამონაწილეს. მეორე პირობა კი მდგომარეობს იმაში, რომ საქმე პირველი ინსტანციის სასამართლოში უკვე დასრულებული არ იყოს. საბოლოო პირობაა, რომ აღნიშნულმა პირმა შეიტანა შუამდგომლობა ყველა საჭირო ფორმალობების დაცვით.

რამდენიმე განუყოფელი, ურთიერთდაკავშირებული მატერიალურ სამართლებრივი ურთიერთობა იწვევს მესამე პირების მონაწილეობას სამართლებრივ დავაში და ასეთი სამართლებრივი ურთიერთობის თითოეულ სუბიექტს აქვს შესაძლებლობა დაიცვას თავისი სუბიექტური უფლებები ან კანონიერად დაცული ინტერესები. გარდა ამისა, მესამე პირები აღჭურვილი არიან სპეციფიკური მახასიათებლებით, რომლებიც უნიკალურია ამ კატეგორიისთვის.

1.3 მესამე პირების სახეები სამოქალაქო საპროცესო სამართალწარმოებაში

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით მესამე პირები იყოფა სახეებად, იმის მიხედვით თუ როგორ სამართლებრივ მდგომარეობაში არიან ისინი. „ხასიათისა და შინაარსის მიხედვით მესამე პირების ინტერესი განსხვავებულია. სწორედ ამან განაპირობა მათი სახეებად დაყოფა: მესამე პირები, რომლებიც აცხადებენ დამოუკიდებელ მოთხოვნას დავის საგანზე, ე.ი. იმ საგანზე, რომელზედაც უკვე აღძრულია დავა მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის სასამართლოში და მესამე პირები რომლებიც არ აცხადებენ დამოუკიდებელ მოთხოვნას დავის საგანზე, მაგრამ სურთ დაიცვან თავიანთი სხვა, იურდიულად ანგარიშგასაწევი, ინტერესი“.¹⁸ სამართალწარმოებაში გავრცელებული მოსაზრებების მიხედვით მესამე პირების სახეებად დაყოფა განპირობებულია მათი სამართლებრივი ურთიერთობის შინაარსითა და საფუძველით, ასევე დამოკიდებულია იმაზე თუ რა სახის გავლენა შეიძლება მოახდინოს სასამართლოს გადაწყვეტილებამ მათზე.

„საზღვარგარეთის ქვეყნებში მიმდინარე საქმის წარმოებაში მესამე პირების ჩართვა ორი გზითაა შესაძლებელი: 1 ჩართვა - Intervetion და 2 სასამართლოს მეგობარი - Amicuscura. ეს უკანასკნელი საერთო სამართლის ქვეყნებში უფრო მეტადაა გავრცელებული, ხოლო საქართველოს საპროცესო კანონმდებლობა ჯერ კიდევ არ ითვალისწინებს. თავად ჩართვა - Intervention საზღვარგარეთის კანონმდებლობაში დავის საგანთან ურთიერთობისა და ჩართვის ინიციატორის მიხედვითაა სახეებად დაყოფილი.“¹⁹

იგივე შინაარსის მატარებელია უკრაინის სამოქალაქო საპრო-

¹⁸ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, გვ. 91, თბ., 2005, ხელმისაწვდომია აქ: <http://lawlibrary.info/ge/books/giz2005-ge-liluashvili-civil-procedures.pdf>

(უკანასკნელი გადამოწმება: 13.03.2022)

¹⁹ხარიტონაშვილი ნ., მესამე პირები სამოქალაქო პროცესში, გვ 53, თბ. 2017, ხელმისაწვდომია აქ: <https://openscience.ge/bitstream/1/169/1/Kharitonoshvili%20Nino.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 23.04.2022)

ცესო კოდექსიც, რომლის მიხედვითაც, „მესამე მხარეები იყოფა ორ ტიპად - მხარე რომელიც აცხადებს დამოუკიდებელ მოთხოვნას დავის საგანზე და მესამე პირი რომელმაც დავის საგანზე დამოუკიდებელი პრეტენზიები არ წარმოადგინა. მესამე პირების ეს ორი ჯგუფი კანონიერად არის ჩამოთვლილი, როგორც საქმეში ჩართული პირები და შესაბამისად აქვთ ლეგიტიმური უფლებები და ინტერესები. მესამე პირებს, რომლებიც დამოუკიდებელ პრეტენზიებს აყენებენ დავის საგანზე, და მესამე პირებს, რომლებიც არ აყენებენ დამოუკიდებელ პრეტენზიებს, აქვთ შემდეგი მახასიათებლები: პირველი, არსებითი სამართლებრივი ინტერესების არსებობა, რამაც შეიძლება გავლენა მოახდინოს სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე; მეორეც, პროცესში შესვლა მაშინ, როცა უკვე არის ორი მხარე: მოსარჩელე და მოპასუხე, რომლებმაც დაადგინეს დავის საგანი; მესამე, საქმეში შევიდეს სასამართლოს გადაწყვეტილებამდე.“²⁰

იტალიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით „ურთიერთსაწინააღმდეგო სადავო პროცესში სსსკ-ის 105, 106 და 107-ე მუხლები არეგულირებს მესამე მხარის ჩარევას სხვა მხარეებს შორის ადრე წარმოებულ სამართალწარმოებაში, რაც გულისხმობს ობიექტურ კავშირს სამართლებრივ პოზიციას შორის. მესამე პირების ჩაბმა პროცესში მიმდინარეობს ან საკუთარი ინიციატივით ან იმის გამო, რომ მას ამისკენ მოუწოდებს ერთ-ერთი თავდაპირველი მხარე ან მოსამართლე. ნებაყოფლობითი ჩარევა შეიძლება იყოს სამი სახის (მუხლი 105): ძირითადი, როდესაც მესამე მხარე აცხადებს (შემხვედრ) პრეტენზიას იმ უფლების დასაცავად, რომელიც დამოუკიდებელი და შეუთავსებელია თავდაპირველი მხარეების უფლებებთან; *litisconsortie*, როდესაც შუამავალი პრეტენზიას აყენებს სასამართლოში მხოლოდ ერთ-ერთი მხარის წინააღ-

²⁰Карнаух Т.М., Ханник-Посполітак Р.Ю. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕС УАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ, КИЇВ, „СТІНІАН“, 2011Б П. 86, ხელმისაწვდომია აქ: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/11152?show=full> (უკანასკნელი გადამოწმება: 23.04.2022).

მდეგ და, ამავე დროს, უერთდება მეორე მხარეს; აქსესუარი, როდესაც ჩარევის მონაწილე შემოიფარგლება მხარის პრეტენზიების მხარდაჭერით, იმ პირობით, რომ მას აქვს კანონიერი ინტერესები ამ მხარის თავდასხმაში ან დაცვაში.”²¹

საინტერესო შედარება შეიძლება გაკეთდეს არბიტრაჟში მონაწილე მესამე პირებსა და სამოქალაქო საპროცესო სამართალში მონაწილე მესამე პირებს შორის. იმის გათვალისწინებით, რომ საარბიტრაჟო წარმოება უფრო მეტად თავისუფალი და მხარეებზე მორგებულია, ვინაიდან მათი მონაწილეები თავად განსაზღვრავენ იმ წესებს რომლის მიხედვითაც შეიძლება გადაწყდეს დავა, შესაბამისად მესამე პირების საქმეში მონაწილეობის ჩართვის შესახებ გადაწყვეტილებასაც თავად იღებენ და თუ კი ისინი თავიანთი შეთანხმებით გაწერენ, რომ საქმეში მესამე პირების ჩართვადაუშვებელია, მათი ჩართვის უფლება არბიტრს არ ექნება, რაც განსხვავდება სამოქალაქო პროცესისაგან, სადაც მესამე პირების ჩართვის შესახებ საბოლოო გადაწყვეტილებას იღებს მოსამართლე.

„შვეიცარიული საარბიტრაჟო რეგლამენტის მე-4 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, როდესაც მესამე პირი ითხოვს მონაწილეობის მიღებას საარბიტრაჟო განხილვაში, რომელიც მიმდინარეობს ამ რეგლამენტის შესაბამისად, ან ამ რეგლამენტის შესაბამისად მიმდინარე საარბიტრაჟო განხილვის მხარე ითხოვს საარბიტრაჟო განხილვაში მესამე პირის ჩართვას, არბიტრაჟი ამის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს ყველა მხარესთან კონსულტაციის შემდეგ. ამავე დროს არბიტრაჟმა მხედველობაში უნდა მიიღოს საქმის ყველა ის გარემოება, რომელსაც ის ამ კონკრეტულ შემთხვევაში მიზანშეწონილად და გამოსაყენებლად ჩათვლის. LCIA- რეგლამენტის 22-ე მუხლი ადგენს, რომ თუ მხარეები წერილობით სხვა რამეზე არ შეთანხმებულან, არბიტრაჟს შეუძლია მხარის ან საკუთა-

²¹Bonato G., Third-party intervention in Italian Civil Procedure, Civil Procedure Review, 2017, p. 139, ხელმისაწვდომია აქ: <https://civilprocedurereview.com/revista/article/view/153/143> (უკანასკნელი გადამოწმება 23.04.2022)

რი ინიციატივით, მაგრამ ორივე შემთხვევაში მხარეთა პოზიციების მოსმენის შემდეგ, მხოლოდ მხარის თხოვნით, ნება დართოს ერთ ან რამდენიმე მესამე პირს ჩაერთოს საქმეში, იმ პირობით, რომ შუამდგომლობის აღმძვრელი მხარე და მესამე პირი შეთანხმდნენ წერილობით, რათა გამოტანილ იქნას ერთიანი გადაწყვეტილება ყველა მონაწილე მხარის მიმართ, ან ცალ-ცალკე გადაწყვეტილებები მხარეთა მიმართ.“²²

მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ საარბიტრაჟო კანონმდებლობაც იცნობს მესამე პირების ზუსტა ისეთ სახეებს როგორც სამოქალაქო საპროცესო სამართალშია დადგენილი. ისინიც თავიანთი უფლებებისა და დავის საგანთან დაკავშირებული სამართლებრივი შედეგის მიხედვით იყოფიან ორ სახეთ. „საარბიტრაჟო განხილვაში მესამე პირების ჩართვის შესაძლებლობა და პროცედურა რეგულირდება შესაბამისი საარბიტრაჟო დებულებით, რომლის გამოყენებაზეც მხარეები შეთანხმდნენ. თუმცა, ასევე არსებობს განზოგადებული წესები, რომლითაც ხელმძღვანელობენ არბიტრები სამართალწარმოებაში ასეთი მესამე მხარის ჩართვის მიზანშეწონილობისა და შესაძლებლობის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებაში.“²³ მაგრამ ამ შემთხვევაში შეიძლება საქმე ცოტა უფრო გართულდეს თუ კი მხარეები წინასწარ არ შეთანხმდებიან იმ წესებსა და პირობებზე თუ როდის და როგორ შეუძლიათ მესამე პირებს პროცესში შესვლა. სწორედ ამიტომ აუცილებელია განისაზღვროს ისიც თუ რა საპროცესო სტატუსით ჩაერთვებიან ისინი პროცესში, როგორც ფორმალური მხარე თუ მხა-

²²Zuberbühler Tobias, Müller Christoph, Habegger Philipp (Editors) Swiss Rules of international arbitration.

Commentary, Kluwer Law International, SchulthessJuristischeMedien, Zürich Basel Genf, 2005, p. 36 მითითებულია: ცერცაძე გ., საერთაშორისო საარბიტრაჟო განხილვის წინაპირობები, გვ. 132, 2008, ხელმისაწვდომია აქ:

http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/Disertaciebi/giorgi_cercaze.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 22.04.2022)

²³Сергіївна о, КРИТЕРІЇ ЩОДО МОЖЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ТРЕТІХ ОСІБ ДО АРБІТРАЖНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, Україна, п84, 2021, ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.researchgate.net/> (უკანასკნელი გადამოწმება: 22.04.2022)

რე. ეს ნაბიჯი ხელს უწყობს ტრიბუნალის იურისდიქციის დადგენას, რაც სამომავლოდ მხარეებს თავიდან ააცილებს საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების ბათილად ცნობას.

საინტერესოა ისიც იცნობს თუ არა საქართველოს კანონმდებლობა არბიტრაჟში მესამე პირების მონაწილეობას და არის თუ არა ასეთი პირების უფლებები დაცული. „აღსანიშნავია, რომ საქართველოს კანონი „არბიტრაჟს შესახებ“ პირდაპირ არ განსაზღვრავს საქმეში მონაწილე პირებს. ამ კანონის მე-3 მუხლი მხოლოდ განსაზღვრავს საარბიტრაჟო წარმოების მხარეთა თანასწორობას და ადგენს, რომ საარბიტრაჟო წარმოების მხარეები თანაბარი უფლებებით სარგებლობენ და თითოეულ მხარეს თავისი პოზიციის გამოხატვის სრული შესაძლებლობა უნდა მიეცეს. იმავდროულად კანონის მე-2 მუხლი ადგენს, რომ მხარეები შეიძლება შეთანხმდნენ საარბიტრაჟო წარმოების წესებზე. ამ შემთხვევაში მხარეთა შეთანხმება მოიცავს საარბიტრაჟო წარმოების იმ წესებს, რომლებზედაც მხარეები საარბიტრაჟო შეთანხმებაში მიუთითებენ. აღნიშნული მუხლი საფუძველს იძლევა, რომ მხარეებმა საქმეში მესამე პირის მონაწილეობის წესი გაითვალისწინონ. თუმცა, იმავდროულად გულისხმობს, რომ თუ არა მხარეების ნება, მესამე პირი საარბიტრაჟო საქმის განხილვაში მონაწილეობას ვერ მიიღებს.“²⁴

გარდა ამისა, საყურადღებოა ისიც, რომ საარბიტრაჟო წარმოებაში მესამე პირების ჩართვის დროს ყურადღება ექცევა იმასაც ხომ არ არსებობს კონფიდენციალური ინფორმაციის გავრცელების საშიშროება, გააძნელებს თუ არა ასეთი პირების ჩართვა სასამართლო გადაწყვეტილების გამოტანას, უზრუნველყოფილი იქნება თუ არა საქმის განხილვის ეფექტიანობა.

საბოლოო ჯამში შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ შედარებითი ანალიზის შედეგად დადგინდა, რომ მსოფლიოში უფრო მეტად

²⁴ხარიტონაშვილი ნ. მესამე პირები სამოქალაქო პროცესში. გვ 46, თბ. 2017, ხელმისაწვდომია აქ: <https://openscience.ge/bitstream/1/169/1/Kharitonoshvili%20Nino.pdf> უკანასკნელი გადამოწმება (23.04.2022)

გავრცელებული მესამე პირების ორი სახეობა. ეს სახეობები კი თავიანთი შინაარსითა და დავის საგანთან დაკავშირებული მოთხოვნების შედეგად ერთნაირები არიან. ასეთი პირების სახეობად დაყოფის აუცილებლობა გამოიკვეთა, იმითაც, რომ საარბიტრაჟო წარმოებაში სადაც მხარეები ყველა დეტალზე თავად თანხმდებიან და ადგენენ, მესამე პირების ზუსტად ასეთივე სახეები გვევლინებიან.

თავი 2. მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით მათი ადგილი და მნიშვნელობა სამოქალაქო საპროცესო სამართალში

როგორც უკვე აღინიშნა, მესამე პირების ერთ-ერთ სახეს წარმოადგენს მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით. საინტერესოა ვინ მოიაზრება ამ პირებს შორის და როგორ განსაზღვრავს მათ სახვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობა. რა უფლებები და მოვალეობები გააჩნიათ მათ და რა სარგებელი შეიძლება ნახონ სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილი დავის შედეგად.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 88-ე მუხლის მიხედვით „თითოეულ დაინტერესებულ პირს, რომელიც აცხადებს დამოუკიდებელ მოთხოვნას დავის საგანზე ან მის ნაწილზე შეუძლია აღძრას სარჩელი ორივე ან ერთ-ერთი მხარის მიმართ მხარეთა პაექრობის დაწყებამდე (მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით). მესამე პირის სარჩელის მიღება და განხილვა წარმოებს საერთო წესების დაცვით. მესამე პირისა და თავდაპირველი მოსარჩელის სარჩელის გადაწყვეტა ხდება ერთდროულად. მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით სარგებლობენ მოსარჩელის ყველა უფლებით და მათ ეკისრებათ მისი ყველა მოვალეობა.“²³ როგორც ვხედავთ აღნიშნული პირები თითქმის მოსარჩელებთან არიან გათანაბრებულები, რაც მათ პროცესში ბევრ უფლებამოსილებებს ანიჭებთ, მაშინ შეიძლება დაისვას კითხვა, რატომ იწოდებიან ისინი მესამე პირებად და არა ჩვეულებრივად მოსარჩელებად? ამ კითხვის პასუხი იმაში მდგომარეობს, რომ მესამე პირები უკვე სხვის მიერ დაწყებულ დავაში შედიან და მათ დავა თავად არ წამოუწყიათ, თანაც სულ არ არის აუცილებელი, რომ ისინი მოსარჩელის მხარეს ჩაერთონ, პი-

²³იხ. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, ხელმისაწვდომია აქ: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/29962?publication=149> უკანასკნელი გადამოწმება (23.04.2022).

რიქით მოსარჩელის მოთხოვნის დაკმაყოფილებამ შეიძლება მის სასიკეთოთ სულაც არ იმოქმედოს. მას მისი დამოუკიდებელი მოთხოვნა გააჩნია დავის საგანზე, პროცესში მისი შესვლით კი იგი თავიდან აიცილებს სამომავლო დავას საქმეში გამარჯვებულ რომელიმე მხარესთან და შეძლებს მისი უფლების დაცვას და არ მოხდება დროის უმიზეზოდ დაკარგვა. გარდა ამისა დამოუკიდებელი პრეტენზიების მქონე მესამე პირებს არ შეუძლიათ ჩაერიონ მხარეთა წარმოებაში და დამოუკიდებლად დაიწყონ სამსართალ-წარმოება - შეიტანონ სარჩელი ერთ-ერთი მხარის წინააღმდეგ, რომლებმაც მათ სასარგებლოდ სასამართლოს გადაწყვეტილება მიიღო, დაარღვია ან საფრთხე შეუქმნა მათ უფლებებსა და ინტერესებს სადავო ობიექტზე. მათ არ სურთ სასამართლომ გადაწყვეტოს დავა, რადგან შიშობენ, რომ მხარის უფლების აღიარებამ შესაძლოა გაართულოს ან შეუძლებელი გახადოს სადავო ობიექტის მოპოვება, თუმცა სამომავლოდ სასამართლო მათ უფლებას აღიარებს ამ ობიექტზე.

კანონი არ კრძალავს რამდენიმე მესამე პირის მონაწილეობას ერთ საქმეში, რომელიც დამოუკიდებელ პრეტენზიებს აყენებენ დავის საგანზე.

„ნებისმიერ ფიზიკურ თუ იურიდიულ პირს, რომელიც გაიგებს, რომ სასამართლოში მიმდინარეობს დავა მხარეთა, ანუ მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის და აქვს თავისი ინტერესები ამ დავის საგნის მიმართ, შეუძლია ეს ინტერესები დაიცვას ორი გზით: ერთი - შეიტანოს თავისი სარჩელი სასამართლოში სანამ იგი მიიღებდეს გადაწყვეტილებას და განაცხადოს თავისი დამოუკიდებელი მოთხოვნა ამ დავის საგნის მიმართ მთლიანად ან ნაწილობრივ, ან, მეორე - დაელოდოს როგორი გადაწყვეტილებას მიიღებს სასამართლო და შემდეგ აღძრას სარჩელი იმ მხარის წინააღმდეგ, რომელსაც სასამართლომ მიაკუთვნა დავის საგანი ან რომლის სასარგებლოდაც მან გამოიტანა გადაწყვეტილება. არჩევანის გაკეთება დამოკიდებულია თვითონ დაინტერესებულ პირზე. ამ

მხრივ რაიმე სამართლებრივი შეზღუდვა არ არსებობს: მას ვერავინ აიძულებს აღძრას სარჩელი და განაცხადოს დამოუკიდებელი მოთხოვნა სასამართლოში მიმდინარე დავის საგანზე და მას ვერავინ ეტყვის უარს სარჩელის მიღებაზე და განხილვაზე იმ მოტივით, რატომ თავის დროზე, ე.ი. სასამართლოს მიერ ამ დავის საგნის მიმართ გადაწყვეტილების მიღებამდე, არ განაცხადა თავისი დამოუკიდებელი მოთხოვნა ამ საგნის მიმართ.“²⁶

„მომავალში რეგრესის წესით სარჩელის აღძვრის შესაძლებლობა (უფლება) განსაზღვრავს სწორედ იმას, რომ დავის საგანზე დამოუკიდებელი მოთხოვნის არმქონე მესამე პირი იურიდიულად იქნება დაინტერესებული იმ საქმეში (დავაში), რომელიც თავდაპირველად მხარეებს შორის მიმდინარეობს. სასამართლო განხილვის საგანი აქ აგრეთვე არის ორი ურთიერთდაკავშირებული მატერიალური სამართალურთიერთობა, კერძოდ, ძირითადი მოთხოვნა და მისგან ნაწარმოები სარეგრესო მოთხოვნა. გარდა ერთი საერთო ობიექტისა, ამ სამართალურთიერთობათა წარმოების საფუძველია საერთო იურიდიული ფაქტები. გადაწყვეტილება შეიძლება გამოტანილ იქნეს მხოლოდ ძირითად სამართლებრივ ურთიერთობასთან მიმართებაში (სასარჩელო მოთხოვნასთან დაკავშირებით).“²⁷

ჩვანჭინი თავის სტატიაში „მესამე პირების სამართლებრივი სტატუსის თავისებურებები უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო დავაში“, აღნიშნავს, რომ მისი „სტატიის მიზანია გაანალიზოს მესამე მხარის სამართლებრივი სტატუსის თავისებურებები უკრაინის სამოქალაქო პროცესის განვითარების ამჟამინდელ ეტაპზე. იგი აღნიშნავს, რომ მესამე პირები, რომლებიც დამოუკიდებელ

²⁶ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, გვ. 92, თბ., 2005, ხელმისაწვდომია აქ: <http://lawlibrary.info/ge/books/giz2005-ge-liluashvili-civil-procedures.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 13.03.2022)

²⁷ქურდაძე შ., ბუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამოცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 175, ხელმისაწვდომია აქ: https://samartliskonspektები.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 13.03.2022)

პრეტენზიებს აყენებენ დავის საგანზე, არიან სამოქალაქო სამართლის სუბიექტები, რომლებიც არიან სამოქალაქო სამართალწარმოების სრულუფლებიანი მონაწილეები და უკვე მონაწილეობენ სამოქალაქო სამართალწარმოებაში მხარეთა ან ერთ-ერთი მათგანის წინააღმდეგ სამოქალაქო სარჩელის შეტანით. ასეთი პირების პროცესში ჩართვის საფუძველია სამოქალაქო ურთიერთობების სფეროში როგორც ფიზიკური, ისე იურიდიული პირების ქვეყნეფქტური უფლებების, თავისუფლებების და ინტერესების დაცვა.”²⁸ აღნიშული ცხადყოფს, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირები მსგავსია უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით განსაზღვრული მესამე პირებისა. ავტორი ხაზს უსვამს, რომ ისინი წარმოების ისეთი წევრები არიან, რომლებსაც სრული უფლება გააჩნიათ იყვნენ პროცესის მონაწილეები, რაც განპირობებულია მათი კავშირით დავის საგანთან მიმართებით.

საინტერესოა ასევე, როგორ განმარტავს გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ამ ტიპის მესამე პირებს და რა მსგავსება და განსხვავებაა საქართველოში მოქმედ კანონმდებლობასთან მიმართებით. „საქართველოსა და გერმანიაში მოქმედი სამართლებრივი რეგულაციები საქმის წარმოებაში დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით, დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე და ერთ-ერთი მხარის ინიციატივით მესამე პირის ჩაბმაზე, მსგავსია. დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით მესამე პირად ჩართვის წინაპირობაა, რომ მესამე პირი, რომელიც ერთვება პროცესში, პრეტენზიას გამოთქვამდეს იმ უფლებაზე, რომელსაც ახორციელებს მხარე. მაშასადამე, სახეზე უნდა იყოს სასარჩელო

²⁸Чванкін С.А., ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТРЕТІХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ, Видавничасправа „Юридичналітература“ 2010, Одеса, П. 96, ხელმისაწვდომია აქ: http://eprints.cdu.edu.ua/1992/1/djolos%29apdp_2010_53.pdf#page=96 (უკანასკნელი გადამოწმება: 23.04.2022)

მოთხოვნის შინაარსობრივი იდენტურობა. ამ შემთხვევაში, გერმანიაში არ მოითხოვება უფლების განხორციელების იდენტურობა - მაშასადამე, ის რომ უფლებას პროცესში ჩართული მესამე პირი ახორციელებდეს აღიარებითი ან მავალდებულებითი სარჩელით."²⁹

2.1 დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირების შედარება თანამონაწილეებთან, მათი მსგავსებები და განსხვავებები სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით

დღესდღეობითაც როცა უკვე დიდი ხანია გარკვეულია განსხვავება თანამონაწილეებსა და დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირებს შორის, მათ შორის მსგავსებებისა და სხვაობების გამოიკვანა მაინც აქტუალური თემაა. ვინაიდან მათ შორის მსგავსება შეიძლება ითქვას მართლაც, რომ დიდია. თუმცა ისინი პროცესის ორი სხვადასხვა მონაწილეები არიან და მათ სხვადასხვა სახის უფლებები და მოვალეობები გააჩნიათ.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მეათე თავი განსაზღვრავს საპროცესო თანამონაწილეობას. ამ კოდექსის 86-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით „სარჩელი შეიძლება წარდგენილ იქნას ერთად რამდენიმე მოსარჩელის მიერ ან რამდენიმე მოპასუხის წინააღმდეგ, თუ: სარჩელის საგანს წარმოადგენს საერთო უფლება, სასარჩელო მოთხოვნები გამომდინარეობს ერთი და იმავე საფუძვლებიდან, სასარჩელო მოთხოვნები ერთგვაროვანია, მიუხედავად იმისა, ერთგვაროვანია თუ არა მათი საფუძველი და საგანი.“³⁰

²⁹პავენლოზი უ., სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი, 2020, თბ., გვ 357-358, ხელმისაწვდომია აქ: <http://lawlibrary.info/ge/books/Civil-Procedure-Com.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 24.04.2022)

³⁰იხ. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, ხელმისაწვდომია აქ: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/29962?publication=149> (უკანასკნელი გადმოწმება: 28.04.2022)

მუხლის შინაარსი თავად განსაზღვრავს იმ საფუძვლებს რითიც შეგვიძლია განვასხვავოთ ასეთი პირები მესამე პირებისაგან. „ერთ საქმეში მოსარჩელის მხარეზე, მოპასუხის მხარეზე, ან ორივე მხარეზე ერთდროულად რამდენიმე პირის მონაწილეობას საპროცესო თანამონაწილეობა ეწოდება. მოსარჩელის მხარეზე მონაწილე პირებს თანამოსარჩელებს, ხოლო მოპასუხის მხარეზე მონაწილე პირებს თანამოპასუხეებს უწოდებენ, ცხადია, რომ ერთ მხარეზე მონაწილე თანამონაწილეების ინტერესები ეწინააღმდეგება მეორე მხარეზე მონაწილე თანამონაწილეთა ინტერესებს, მაგრამ ერთ მხარეზე მონაწილე თანამონაწილეთა ინტერესები არ შეიძლება ეწინააღმდეგებოდეს ერთმანეთს. ეს იმას ნიშნავს, რომ მოსარჩელის მხარის თანამონაწილეების ინტერესები ყოველთვის უნდა ეწინააღმდეგებოდეს მოპასუხე მხარის თანამონაწილეების ინტერესებს, მაგრამ მოსარჩელის ან მოპასუხის მხარის თანამონაწილეთა ინტერესი ერთმანეთს არ შეიძლება ეწინააღმდეგებოდეს. თანამონაწილეობის ასეთი ხასიათი და შინაარსი განასხვავებს მას დამოუკიდებელი მოთხოვნის მქონე მესამე პირებისაგან, რომელთა ინტერესები ეწინააღმდეგება, როგორც მოსარჩელის, ისე მოპასუხის ინტერესებს. ასეთი მესამე პირი აცხადებს თავის მოთხოვნას სწორედ იმ საგანზე, რომელზეც დავობენ მხარეები -მოსარჩელე და მოპასუხე.“³¹

„მესამე პირებისა და თანამონაწილეების პროცესუალური მდგომარეობის გამიჯვნა სასამართლო პრაქტიკაში განსაკუთრებით აქტუალურია. თანამოსარჩელის საპროცესო მდგომარეობა დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირის საპროცესო მდგომარეობას ჰგავს, მაგრამ არ ემთხვევა. განსაკუთრებით რთულია თანამოსარჩელის იმ მესამე პირისაგან გარჩევა, რო-

³¹ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, გვ. 87, თბ., 2005, ხელმისაწვდომია აქ: <http://lawlibrary.info/ge/books/giz2005-ge-lilushvili-civil-procedures.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 28.04.2022)

მელიც მხოლოდ მოპასუხეს წარუდგენს მოთხოვნას.³²

განსხვავება მესამე პირებსა და თანამონაწილეებს შორის რამდენიმე საფეხურით შეიძლება ჩამოყალიბდეს.

პირველი რიტაც შეიძლება ითქვას, რომ ეს პირები ერთმანეთისგან განსხვავდებიან ეს არის მათი ინტერესი დავის საგანზე. მესამე პირებს დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით აქვთ თავიანთი დამოუკიდებელი მოთხოვნა დავის საგანზე და მათი მოთხოვნა არ ედრება არც მოსარჩელის და არც მოპასუხის ინტერესს. თანამონაწილეები კი ასე რომ ვთქვათ ერთად იბრძვიან რომ გადაწყვეტილება კონკრეტულად მათ სასარგებლოდ გამოვიდეს და მათი მოთხოვნები თითქმის იდენტურია.

მეორე განსხვავება მათ შორის სასამართლო წარმოების დაწყების ინიციატივაში მდგომარეობს. მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით თავად არ იწყებენ წარმოებას, პირიქით ისინი უკვე დაწყებულ პროცესში შედიან, ხოლო თანამონაწილეებს შეუძლიათ სარჩელი ერთდროულად შეიტანონ და დაიწყონ საქმის წარმოება.

მესამე სხვაობის პროცესში მათი შეერთების პროცედურით განსხვავდება. მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით დამოუკიდებლად იღებენ გადაწყვეტილებას შევლენ თუ არა პროცესში, ხოლო თანამონაწილეები ამას ერთად წყვეტენ.

მათ შორის განსხვავების მეოთხე საფეხური უფლება-მოვალეობების განსაზღვრისას ფიქსირდება. თანამონაწილეები სარგებლობენ ყველა საპროცესო უფლებებითა და მოვალეობებით რასაც კანონი მოსარჩელეს ან მოპასუხეს ანიჭებს, ხოლო დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მესამე პირს სრულად არ გააჩნია მოსარჩელის ან მოპასუხისათვის მინიჭებული უფლება-მოვალეობები, მაგალითად მესამე პირებს დამოუკიდებელი სასარჩელო

³²ხარიტონაშვილი ნ. მესამე პირები სამოქალაქო პროცესში, გვ 63-64, თბ, 2017, ხელმისაწვდომია აქ: <https://openscience.ge/bitstream/1/169/1/Kharitonashvili%20Nino.pdf> უკანასკნელი გადამოწმება (24.04.2022)

მოთხოვნით არა აქვს უფლება განსაზღვრონ სარჩელის საგანი.

უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარებში აღნიშნულია, რომ „მესამე მხარეები, რომლებიც დამოუკიდებელ პრეტენზიებს წარმოადგენენ დავის საგანზე, უნდა გამოირჩეოდნენ თანამოპასუხეებისაგან:

1) მესამე პირები ყოველთვის შედიან უკვე წარმოშობილ პროცესში და თანამოსარჩელებს შეუძლიათ ამავე დროს აღძრან სამართალწარმოება.

2) თანამოსარჩელების მოთხოვნები არ არის ურთიერთგამომრიცხავი. ერთ-ერთი თანამოსარჩელის სარჩელის დაკმაყოფილება ან უარის თქმა არ იწვევს სხვა მოთხოვნების გადაწყვეტას. მოსარჩელისა და მესამე მხარის მოთხოვნები ურთიერთგამომრიცხავია მთლიანად ან ნაწილობრივ.

3) თანამოსარჩელის მოთხოვნები მიმართულია მხოლოდ საპირისპირო მხარისადმი.“³³

ამ მხრივ ასევე საინტერესოა, როგორ არის გადმოცემული საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირებისა და თანამოსარჩელების განსხვავება. შალვა ქურდაძე და ნინო ხუნაშვილი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარებში აღნიშნავენ, რომ „დავის საგანზე დამოუკიდებელი მოთხოვნის მქონე მესამე პირები ასევე უნდა განვასხვავოთ თანამოსარჩელებისაგან ორი ნიშნით: 1) მესამე პირი ყოველთვის შედის დაწყებულ პროცესში, ხოლო თანამოსარჩელებს კი შეუძლიათ ერთდროულადაც (ერთად) აღძრან საქმე. თუმცა თანამონაწილეს შეუძლია შევიდეს უკვე დაწყებულ პროცესშიც.

2) თანამოსარჩელეთა მიერ აღძრული მოთხოვნები არ გამოირიცხავს ერთიმეორეს, ერთ-ერთი თანამოსარჩელის მოთხოვნის

³³Карнаух Т.М., Ханик-Посполітак Р.Ю. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ, КИЇВ, „СТІНІАН“, 2011Б П. 90, ხელმისაწვდომია აქ:

<http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/11152?show=full> (უკანასკნელი გადამოწმება: 28.04.2022).

დაკმაყოფილებიდან მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის გავლენა არ ახდენს სხვა თანამონამოსარჩელეთა მოთხოვნის განხილვასა და გადაწყვეტაზე (ამ მოთხოვნის ბედზე). მოსარჩელისა და მესამე პირის მოთხოვნის საგანი უნდა ემთხვეოდეს ერთმანეთს სრული მოცულობით ან ნაწილობრივ, ანუ მოსარჩელესა და მესამე პირს შორის დავა სამართალურთიერთობის საერთო ობიექტების გამო წარმოიშობა. ამიტომ მოსარჩელის მოთხოვნის დაკმაყოფილება აუცილებლად გამოიწვევს მესამე პირის სარჩელზე სრულად ან ნაწილობრივ უარის თქმას (მესამე პირის სარჩელის დაუკმაყოფილებლობას სრულად ან ნაწილობრივ) და, პირიქით, მესამე პირის დამოუკიდებელი მოთხოვნის დაკმაყოფილება ანალოგიურ შედეგებს გამოიწვევს მოსარჩელის მიმართ.“³⁴

მესამე პირების თანამოსარჩელებიდან განსხვავების კიდევ ერთი საშუალება არის ის ნიშნები, რომლებიც ახასიათებთ დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირებს.

უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარების მიხედვით „ნებისმიერ მესამე მხარეს აქვს შემდეგი მახასიათებლები: 1) საქმის გადაწყვეტისას არსებითი და პროცედურული ინტერესის არსებობა (მესამე პირები, რომლებიც აცხადებენ დამოუკიდებე; პრეტენზიებს) ან მხოლოდ პროცედურული ინტერესის არსებობა, რაც გამოიხატება სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე ზემოქმედების შესაძლებლობაზე ერთ-ერთი მხარის უფლებებსა და მოვალეობებზე; 2) ინტერესის პირადი ხასიათი, ანუ მესამე პირები მოქმედებენ საკუთარი სახელით; 3) პროცესში შესვლა, როდესაც უკვე არის ორი მხარე, რომლებმაც დაადგინეს დავის საგანი; 4) საქმეში შესვლა საქმის არსებითად დაწყებამდე.“³⁵

³⁴ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ.180-181, ხელმისაწვდომია აქ:

https://samartliskonspektebi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 28.04.2022)

³⁵Карнаух Т.М., Ханик-Посполітак Р.Ю. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ, КИЇВ, „СТІНІАН“, 2011 П. 86, ხელმისაწვდომია აქ:

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარების მიხედვით „დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირი თავისი სამართლებრივი ბუნებით სხვა არაფერია, თუ არა მოსარჩელე და, შესაბამისად, მოსარჩელის უფლებებითაც სარგებლობს სრული მოცულობით, მაგრამ, ამასთან, იგი განსხვავდება თავდაპირველი მოსარჩელისაგან შემდეგი ნიშნებით: ა) დავის საგანზე დამოუკიდებელი მოთხოვნის მქონე მესამე პირი ყოველთვის შედის დაწყებულ პროცესში; ბ) მესამე პირის მოპასუხე შეიძლება თავდაპირველ მხარეთაგან იყოს ერთ-ერთი, ან ორივე მათგანი; გ) მესამე პირის მოთხოვნის საფუძველი შეიძლება იყოს ისეთივე, როგორც მოსარჩელისა (არა იგივე, არამედ ისეთივე, ანუ ანალოგიური) ან მისი მოთხოვნა ემყარებოდა სხვა საფუძველს; დ) დავის საგანზე დამოუკიდებელი მოთხოვნის მქონე მესამე პირი და თავდაპირველი მოსარჩელე ერთად (ერთდროულად) ვერ შეიტანენ საერთო სარჩელს, რამეთუ მესამე პირსა და თავდაპირველ მოსარჩელეს ურთიერთგამომრიცხავი ინტერესები ამოძრავებთ სამოქალაქო პროცესში (მოსარჩელის მოთხოვნათა დაკმაყოფილება გამოიწვევს მესამე პირის სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმას სასამართლოს მხრიდან).“³⁶

აღნიშნული კომენტარების შედეგად შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მესამე პირების დამახასიათებელი ნიშნები თითქმის იდენტურია და მათ შორის განსხვავება თითქმის არც კი არის. ვფიქრობ, რომ სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობაში აღნიშნული პირების ნიშნების მსგავსება, ხელს შეუწყობს საერთაშორისო დონეზე მოქალაქეთა და სამოქალაქო სამართალწარმოებაში მონაწილე პირების უფლებების დაცვას. მაშინ როდესაც სუბიექტმა იცის მი-

<http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/11152?show=full> (უკანასკნელი გადამოწმება: 28.04.2022).

³⁶ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამოცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 177-178, ხელმისაწვდომია აქ:

https://samartliskonspeqtebi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 28.04.2022)

სი ქვეყნის კანონმდებლობა და იგი გადაწყვეტს შევიდეს და დაიცვას მისი უფლებები სხვა ქვეყანაში დაწყებულ სამართალწარმოებაში, იგი შეძლებს მისი უფლებები უფრო სრულყოფილად დაიცვას და არ მოუწევს თავიდან შეისწავლოს უცხო ქვეყნის კანონმდებლობა.

2.2 სტადია რომლის დროსაც დასაშვებია საქმეში მესამე პირების ჩართვა, რომლებიც აცხადებენ დამოუკიდებელ სასარჩელო მოთხოვნას

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსმა დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის ცნების განსაზღვრასთან ერთად დააწესა ისიც, თუ როდის და რა სტადიაზე შეიძლება ჩაერთონ ისინი პროცესში. მუხლის დანაწესის მიხედვით მკაცრადაა განსაზღვრული, რომ ისინი შეიძლება პროცესში შევიდნენ მხარეთა პაექრობის დაწყებამდე. „მესამე პირი შეიძლება შევიდეს დაწყებულ პროცესში საქმის მომზადების სტადიაზე ან სასამართლოს მთავარი სხდომის (საქმის განხილვის სტადიის) დროს, მაგრამ მხარეთა პაექრობის დაწყებამდე. მხარეთა პაექრობის დაწყების შემდეგ კი სასამართლომ არ უნდა მიიღოს მესამე პირის სარჩელი. ასეთ შემთხვევაში მესამე პირს შეუძლია თავისი უფლებები (ინტერესები) დაიცვას საერთო წესით, ანუ აღძრას დამოუკიდებელი სარჩელი იმ მხარის წინააღმდეგ, რომლის სასარგებლოდაც გამოვიდა გადაწყვეტილება.“³⁷

ამ მხრივ საინტერესოა ის გარემოებაც, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში ეს დანაწესი ცვლილების შედეგია და თავიდანვე ასე არ იყო. „2006 წლის 13 ივლისის საკანონმდებლო ცვლილებებამდე სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ამ პირების პროცესში

³⁷ქურდაძე შ., ზუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ., 178-179, ხელმისაწვდომია აქ:

https://samartliskonspeqtebi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samaritali_optim.pdf

(უკანასკნელი გადამოწმება: 24.04.2022)

ჩართვას სასამართლოს გადაწყვეტილების გამოტანამდე ითვალისწინებდა. აღსანიშნავია, რომ გფრ-ს სსკ 64-ე მუხლი ძირითადი ჩართვისათვის ითვალისწინებს საქართველოს პირვანდელი რედაქციის სსკ-ს მსგავსად: გფრ-ს სსკ-ს 64-ე პარაგრაფის მოთხოვნათა შესაბამისად, სასამართლოს გადაწყვეტილების გამოტანამდე სარჩელის წარდგენით იმ პირველი ინსტანციის სასამართლოში, რომელშიც ეს დავა შევიდა განსახილველად. ასევე, ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში მესამე პირების თაობაზე ჩატარებული კვლევის შედეგად აღმოჩნდა, რომ უმეტეს სამართლებრივ სისტემებში ჩართვა საქმის ყველა სტადიაზეა შესაძლებელი, ძირითადად, არგუმენტების დასრულებამდე.³⁸ საინტერესოა რატომ გადაწყვიტა კანონმდებელმა ამ შემთხვევაში განსხვავებული მიდგომის დანერგვა საქართველოში. ვფიქრობ ეს გადაწყვეტილება იმითაა განპირობებული, რომ აღნიშნული პირების კონკრეტულ სტადიამდე პროცესში ჩართვა ხელს შეუწყობს საპროცესო დროის ეკონომიას. მაშინ როდესაც მესამე პირს ექნება შესაძლებლობა ნებისმიერ დროს შევიდეს პროცესში, ეს გარკვეული ქმედებების განხორციელებას გამოიწვევს. უნდა მოხდეს მისი სარჩელის დასაშვებობის შემოწმება, მოთხოვნის გაანალიზება, მხარეებისათვის მისი გადაცემა, მათთვის დროის მიცემა შესაბამისი პასუხის გასაცემად, რაც რასაკვირველია დროსთან და რესურსთანაა დაკავშირებული და უკვე ბოლომდე მიყვანილი საქმე შესაძლებელია თავიდან განსახილველი გახდეს.

ამ შემთხვევაში შეიძლება გაჩნდეს კითხვა, ხომ არ ირღვევა მესამე პირების უფლებები მათთვის ამ დანაწესის დაწესებით, ხომ არ ერთმევათ მათ თავიანთი უფლებების დაცვის შესაძლებლობა? რა საკვირველია პროცესის ეკონომიურობის პრინციპი გადაწყვეტილების საბოლოობასთან შედარებით მნიშვნელოვანი ვერ იქნება. თუმცა მესამე პირებს დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით არ ერთმევათ უფლება აღძრან ახალი სარჩელი თავიანთი მო-

თხოვნების დასაცავად. სწორედ ამიტოა განპირობებული მესამე პირებისათვის იმ სტადიის დაწესება როდესაც შეეძლება ჩაერთონ პროცესში. ხოლო თუ კი ვერ შეძლებს ამას, მას არ ერთმევა უფლება მოგვიანებით დაიცვას თავი. „მესამე პირის შესვლა პროცესში მთავარ სხდომაზე (საქმის არსებითად განხილვის სტადიაზე) თუნდაც პაექრობის დაწყებამდე საქმის განხილვის გადადების და გაჭიანურებას გამოიწვევს იმდენად, რამდენადაც საქმის განხილვა თავიდან უნდა დაიწყოს. ყოველივე ეს გამოწვეულია იმით, რომ მესამე პირს თავისი სარჩელის დასასაბუთებლად დასჭირდება დამატებითი მტკიცებულებები. საეჭვოა, რომ ეს მტკიცებულებები საქმეში იყოს თავმოყრილი. ამიტომ პრაქტიკული თვალსაზრისით უფრო მიზანშეწონილია დავის საგანზე დამოუკიდებელი მოთხოვნის მქონე მესამე პირის შესვლა პროცესში საქმის მომზადების სტადიაზე.“³⁹

გარდა ამისა საინტერესოა მხოლოდ პირველი ინსტანციის სასამართლოშია შესაძლებელი მესამე პირების სარჩელის შეტანა და უშვებს თუ არა კანონმდებლობა მესამე პირების ჩართვას სააპელაციო და საკასაციო სასამართლოში. „ამ კითხვაზე უარყოფითად უნდა ვუპასუხოთ. სააპელაციო სასამართლო ამოწმებს გასაჩივრებულ გადაწყვეტილებას სააპელაციო საჩივრის ფარგლებში. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სააპელაციო სასამართლო განიხილავს საჩივარს გადაწყვეტილებაზე, რომელიც გამოტანილია პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ იქ აღძრულ სარჩელებზე და არაა თვითონ ამ სარჩელებს. მესამე პირის სარჩელი, არის ჩვეულებრივი სარჩელი და ასეთი სარჩელით სააპელაციო სასამართლოში (მით უმეტეს კასაციაში) მიმართვა დაუშვებელია. იმ შემთხვევაში, თუ მესამე პირმა ვერ შეძლო დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით პირველი ინსტანციის სასამართლოში მიმართვა ამ სასა-

³⁹ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 180, ხელმისაწვდომია აქ:

https://samartliskonspektbi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf

(უკანასკნელი გადმოწმება: 30.04.2022)

მართლოს მიერ გადაწყვეტილების გამოტანამდე, მას სრული შესაძლებლობა აქვს აღძრას სასამართლოში სარჩელი საერთო წესით.“⁴⁰ „მესამე პირების ერთმანეთისაგან გამოყოფას დიდი მნიშვნელობა აქვს სააპელაციო წარმოებისათვის, ვინაიდან დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირები, მოქმედი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 364-ე მუხლის თანახმად, არ წარმოადგენენ სააპელაციო საჩივრის სუბიექტს. მესამე პირების დაყოფა განსახილველი დავის მიმართ ხდება მათი იურიდიული ინტერესის მიხედვით.“⁴¹

2.3 დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირების სარჩელის ფორმა და მისი დასაშვებობის წინაპირობები პროცესში

როგორც უკვე აღინიშნა მესამე პირები დაწყებულ პროცესში შედიან, სწორედ ამიტომ საინტერესოა გაირკვეს ამას რა ფორმით ახდენენ ისინი, შუამდგომლობას აყენებენ სასამართლოს წინაშე, თუ მათაც, როგორც მოსარჩელეს სარჩელი შეაქვთ სასამართლოში. „იმის გამო, რომ დამოუკიდებელი მოთხოვნის მქონე მესამე პირის შესვლა პროცესში თავისი სამართლებრივი ბუნებით ნიშნავს ამ პირის მიერ სარჩელის აღძვრას, პროცესში შესვლის შემთხვევაში მესამე პირმა სარჩელი უნდა შეიტანოს საპროცესო კოდექსის 178-ე და სხვა იმ მუხლების დაცვით, რომლებიც სარჩელის შეტანის წესს

⁴⁰ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, გვ. 93, თბ., 2005. ხელმისაწვდომია აქ: <http://lawlibrary.info/ge/books/giz2005-ge-lilushvili-civil-procedures.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 30.04.2022)

⁴¹ ხურცილავა რ., სააპელაციო საჩივრის შეტანა. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 364-ე მუხლის ანალიზი, ჟურნალი მართმსაჯულება და კანონი, N1(36)13, თბ., 2013, გვ. 88-89. ხელმისაწვდომია აქ: https://www.supremecourt.ge/files/uploadile/pdf/ABA36.pdf?fbclid=IwAR2B2DC872rZREyh24YRnSgzbzd9bTmb5Q33G8c9Rb_Sm2vhajEavjmIEng (უკანასკნელი გადამოწმება: 30.04.2022)

ეხება. ხაზი უნდა გაესვას როგორც თავის, ისე მეორე მხარის ლეგიტიმურობას ამ საქმისადმი, მესამე პირს უწევს სასამართლო ხარჯი, მასზე ვრცელდება კანონიერ ძალში შესული გადაწყვეტილებების ყველა მატერიალური და საპროცესო შედეგი. პროცესში მესამე პირის დაშვების შესახებ საკითხის გადაწყვეტის დროს სასამართლომ ამის შესახებ განჩინება უნდა გამოიტანოს.“⁴²

„ამასთან უნდა აღინიშნოს, რომ მესამე პირის სარჩელი ის სარჩელია, რომელსაც წაყენება ყველა მოთხოვნა, რაც საერთო სარჩელს. მისი მიღება და განხილვა ხდება სარჩელების მიღების შესახებ საერთო წესების დაცვით. კერძოდ სასამართლომ უნდა შეამოწმოს მისი დასაშვებობის საკითხი და მიიღოს წარმოებაში, თუ არსებობს დასაშვებობის ანუ სარჩელის წარმოებაში მიღების ყველა წინაპირობა. მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება ჩაითვალოს მესამე პირი მესამე პირად დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით და სწორედ ასეთ პირს შეიძლება მიეცეს უფლება საკასაციო წესით გაასაჩივროს გადაწყვეტილება. მესამე პირის სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის შესახებ მოსამართლე გამოიტანს დასაბუთებულ განჩინებას. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187-ე მუხლის მესამე ნაწილის თანახმად, ეს განჩინება შეიძლება გასაჩივრდეს კერძო საჩივრით.“⁴³

საყურადღებოა ის გარემოებაც, რომ მოსამართლემ, რომელსაც წარედგინება დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირის სარჩელი, მისი შემოწმების დროს უნდა გამოიჩინოს დიდი ყურადღება, ვიდრე ძირითადი მოსარჩელის სარჩელის შემოწმებისას. მან უნდა დაადგინოს რამდენად არის ეს პირი ამ სასარჩელო სტატუსის ტარების უფლებამოსილი სუბიექტი, რამდე-

⁴²ჭურდაძე შ., ბუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2012, გვ. 127

⁴³ზრუსტალი ვ., საკასაციო საჩივრის უფლების მქონე სუბიექტები, ჟურნალი „თემი-და“, N10 (12), გამომცემლობა „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2016, თბ., გვ. 4, ხელმოწაწდომია აქ: https://publishhouse.gtu.ge/public_html_old/storage/archiv/83/pdf-1516003702-6d5lFSYmysGtQ9XQuAtLhh9tHELMBAo5.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 04.05.2022)

ნად სწორად აქვს მას შედგენილი სარჩელი, არის თუ არა სარჩელის აღძვრის უფლებამოსილი სუბიექტი და სხვა კიდევ მრავალი დეტალი. იმის გათვალისწინებით, რომ სამოქალაქო საპროცესო სამართალი აღარ იცნობს ხარვეზის შევსების ინსტიტუტს, ასეთი მესამე პირისათვის, რომელიც მისი შეჭრით საქმეში უკვე ისედაც აჭიანურებს საქმის განხილვას, მის სარჩელზე დაუსაბუთებლად და არასწორად ნათქვამი უარის შემდეგ თავიდან მოახდენს სარჩელის აღძვრას და კიდევ უფრო გაართულებს და გააჭიანურებს პროცესის განხილვას. „სასამართლოს მხრიდან არასწორმა (არაგულისხმიერმა) მიდგომამ შეიძლება მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენოს მხარეებს, რასაც ხარვეზის შევსების ინსტიტუტი უფრო კარგად არეგულირებდა მთელ რიგ პრობლემებს. უსაფუძვლოდ სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმით გამოდის, რომ სარჩელი რომელიც ერთხელ უკვე დარეგისტრირდა, გაიარა ფორმალური შემოწმება, დასკანერდა, დაიგრიფა და განაწილდა მოსამართლეზე, რამდენიმე დღეში ხელმეორედ გადის იმავე პროცედურებს. აღნიშნული ზღუდავს სასამართლოსთვის ხელმისაწვდომობის კონსტიტუციურ უფლებას, ხოლო მეორე მხრივ აფერხებს სწრაფ და ეფექტურ მართლმსაჯულებას, რის გამოც არარაციონალურად იხარჯება ისედაც გადატვირთული სასამართლოს რესურსი.“⁴⁴

შესაბამისად კანონმდებელი ასეთ პირებს ავალდებულებს შეადგინონ სარჩელი და ასეთი ფორმით მიაწოდონ სასამართლოს. სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა აყენებს მოთხოვნებს, რომელთა დაცვით უნდა მოხდეს სარჩელის შედგენა. შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მოსარჩელე და მესამე პირიც დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით ერთნაირად ადგენენ სარჩელს, თავიანთი მოთხოვნებისა და ფაქტობრივი გარემოებების მითითებით. საქარ-

⁴⁴გელაშვილი ს., სასამართლოს მიერ საქმის მომზადების მიზნით შესასრულებელი მოქმედებები, 2020, თბ., გვ. 19-20, ხელმისაწვდომია აქ: <https://openscience.ge/biisream/1/2150/1/Sulkhan%20Geliashvili%20Samagistro.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 04.05.2022)

თველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 177-ე მუხლის მიხედვით „სარჩელი უნდა პასუხობდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილ მოთხოვნებს და საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ დამტკიცებული ფორმის ნიმუშს და შედგენილი უნდა იყოს ამ ნიმუშში მითითებული წესების დაცვით.“⁴⁵

„გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო სამართალში მიიჩნევენ, რომ სარჩელი მოსარჩელის შუამდგომლობაა სასამართლოსადმი, მისი სამართლებრივი დაცვის შესახებ.“⁴⁶

გარდა სწორად შერჩეული სარჩელის ფორმისა აუცილებელია, რომ დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირმა სწორად განსაზღვროს რა სახის სარჩელის აღძვრა სურს მას, რათა შემდგომში არასწორი სახით აღძრული სარჩელის მიხედვით არ გახდეს მოსამართლის მხრიდან სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის საფუძველი. ამის კარგი მაგალითია, ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით მესამე პირის სარჩელის განსახილველად მიღებაზე უარის თქმის შესახებ საქმეზე 2/2860-21, რომლის მიხედვითაც ირკვევა, რომ „2021 წლის 08 ოქტომბერს გ.მ.-მ სარჩელი აღძრა ქუთაისის საქალაქო სასამართლოში დ.ა.-ს და თ.ა.-ს მიმართ უკანონო მფლობელობიდან ნივთის გამოხმობის მოთხოვნით. 2021 წლის 27 ოქტომბერს ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს განცხადებით მიმართა მესამე პირმა დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით ნ.ბ.-მ მოპასუხეების ა.ა.-ს და გ.მ.-ს მიმართ, ა.მ.-ს და ნ.ბ.-ს შორის დადებული ნასყიდობის ხელშეკრულების ბათილად ცნობის მოთხოვნით. სარჩელის გაცნობის შემდგომ სასამართლომ მესამე პირს უარი უთხრა სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე და განუმარ-

⁴⁵იხ. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, ხელმისაწვდომია აქ:

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/29962?publication=149> (უკანასკნელი გადამოწმება: 30.04.2022)

⁴⁶ქურდაძე შ., ხუნდაძე ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 344, ხელმისაწვდომია აქ:

https://samartliskonspekti.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 01.05.2022)

ტა, რომ აღიარებითი სარჩელის საბოლოო მიზანი უნდა იყოს კანონიერი ინტერესის მიღწევა. აღიარებითსასარჩელო მოთხოვნას აუცილებლად უნდა ახლდეს მიკუთვნებითი მოთხოვნა. სწორედ ამ მიკუთვნებით მოთხოვნაში ჩანს იურიდიული ინტერესი. მოცემულ შემთხვევაში აღიარებითი სარჩელის წარმოდგენა არაა დავის გადაწყვეტის საუკეთესო და ერთადერთი საშუალება. ამ სარჩელით მოსარჩელის კანონიერი ინტერესის მიღწევა შეუძლებელია. ნ.ბ. მოითხოვს ბათილად იქნეს ცნობილი 2015 წლის 28 ივლისს ა.ა.-სთან გაფორმებული ნასყიდობის ხელშეკრულება, როგორც მოჩვენებითი გარიგება, რადგანაც დადებულია სხვა გარიგების დაფარვის მიზნით, კერძოდ ნოტარიუს მ.ჯ-თან სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულების დაფარვის მიზნით. თუმცა მხარე არ უთითებს მის იურიდიულ ინტერესზე, კერძოდ, რა იურიდიული შედეგის მისაღწევად სჭირდება მას აღნიშნული ხელშეკრულების ბათილად ცნობა. მოცემულ შემთხვევაში, სარჩელი წარდგენილია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-ე მუხლის პირობების დარღვევით, რაც საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტის თანახმად სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის საფუძველია.“⁴⁷

შესაბამისად დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირებმა თავიანთი სტატუსის მოსაპოვებლად აუცილებელია სწორად შეადგინონ სარჩელი და ისე მოახდინონ მათი შეტანა სასამართლოში. მათ უნდა გაითვალისწინონ, რომ უკვე დაწყებული დავის გაჭიანურება თავიანთი სარჩელის არასწორად შედგენით და რამდენჯერმე შეტანით საზიანო იქნება მისი ინტერესებისთვისაც და სამომავლოდ გააჭიანურებს მისი მოთხოვნის დაკმაყოფილებასაც. ძირითადად სარჩელის ფორმალურად შემოწმების ეტაპზე კანცელარიის სპეციალისტი პირველ რიგში ამოწმებს იძებნება თუ არა პროგრამულად ძირითად მოსარჩელესა და მოპა-

⁴⁷იბ. ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 01.11.2021 წლის განჩინება საქმეზე 2/2860-21

სუბეს შორის მიმდინარე დავა სასამართლოში. ამის შემდეგ არის თუ არა სარჩელი შედგენილი იუსტიციის საბჭოს მიერ დადგენილ ფორმაში, მითითებული თუ არა მოსარჩელისა და მოპასუხის სახელი, გვარი, მისამართი პირადი ნომერი, წერია თუ არა დავის საგანი, ჩამოწერილია თუ არა სასარჩელო მოთხოვნები, მითითებულია თუ არა სარჩელის ფასი და ბაჟი, მონიშნულია თუ არა პირის მოსაზრება საქმის ზეპირი მოსმენით განხილვის შესახებ, არის თუ არა სარჩელი ხელმოწერილი და ახლავს თუ არა მას თანდართულ საბუთებში მითითებული დოკუმენტაციები სრულად.

2.4 უფლებები და მოვალეობები, რომლებსაც აკისრებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირებს

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსმა მესამე პირების განმარტებასთან ერთად დააწესა ისიც, რომ ასეთი მესამე პირები სარგებლობენ ისეთივე უფლებებითა და მოვალეობებით, როგორც მოსარჩელები. აღნიშნული დანაწესით შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ასეთი პირები გათანაბრებულები არიან მოსარჩელებთან. ისინი ჩვეულებრივად ადგენენ სარჩელს თავიანთი უფლების დასაცავად, თუმცა მათ შორის განსხვავება ისაა, რომ ისინი უკვე დაწყებულ პროცესში შედიან. მნიშვნელოვანია საპროცესო უფლებებისა და პასუხისმგებლობების არენალი, რომლებიც მინიჭებული აქვთ მესამე პირებს, რომლებიც დამოუკიდებელ მოთხოვნებს აყენებენ დავის საგანზე. მნიშვნელოვანია, რომ ამ ტიპის პირებს აქვთ მოსარჩელის ყველა უფლება და მოვალეობა, ყოველგვარი გამოწკლისის და დათქმის გარეშე. სამოქალაქო სამართალწარმოებაში მათი საპროცესო უფლებების თანასწორობა აიხსნება კანონმდებლის მიერ გაკეთებული დაშვებით, რომ დავის საგანზე დამოუკიდებელი პრეტენზიების მქონე მესამე პირები სადავო კანონის სუ-

ბიექტები არიან. მაგრამ აუცილებელია განვასხვავოთ სამოქალაქო მოსარჩელის ცნება და მესამე პირი, რომელიც ამტკიცებს დამოუკიდებელ პრეტენზიებს დავის საგანზე. ამრიგად, მოსარჩელის ინტერესებიდან გამომდინარე აღიძრა სამოქალაქო საქმე და ეს მესამე პირები ყოველთვის ერევიან უკვე დაწყებულ სამოქალაქო სამართალწარმოებაში.

უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 27-ე მუხლით გათვალისწინებულია უფლებები რომელიც შეიძლება გამოიყენოს მესამე პირმა დამოუკიდებელი პრეტენზიებით. ესენია: „შუამდგომლობებისა და საჩივრების წარდგენა სამოქალაქო სამართალწარმოებაში, გამოთქვან აზრი საქმის წარმოებისას წარმოშობილ საკითხებზე, დაუსვან კითხვები საქმეში მონაწილე სხვა პირებს, მოწმეებს, ექსპერტებს, სპეციალისტებს, თარჯიმნებს, გაასაჩივრონ სასამართლოს გადაწყვეტილებები მათ ინტერესებთან დაკავშირებით და მრავალი სხვა.“⁴⁸

„მესამე მხარეებს, რომლებიც დამოუკიდებელ პრეტენზიებს აცხადებენ სამოქალაქო სამართალწარმოების დავის საგანზე, აქვთ შემდეგი უფლებები: - გაეცნონ საქმის მასალებს, გააკეთონ ამონარიდები მათგან. გააკეთონ საქმეზე დართული დოკუმენტების ასლები; - მიიღონ გადაწყვეტილებები, დადგენილებების ასლები; - მონაწილეობა მიიღოს სასამართლო სხდომებში, წარადგინოს მტკიცებულებები, მონაწილეობა მიიღოს მტკიცებულებათა გამოკვლევაში, დაუსვას კითხვები საქმეში მონაწილე სხვა პირებს, აგრეთვე მოწმეებს, ექსპერტებს, სპეციალისტებს; -განაცხადოს შუამდგომლობები და წინააღმდეგობები, მისცეს სასამართლოს ზეპირი და წერილობითი ახსნა-განმარტებები, წარმოადგინოს თავიანთი არგუმენტები, მოსაზრებები და სასამართლო განხილვისას

⁴⁸Чванкін С. А., ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТРЕТІХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ, АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, Одеса „Юридичналітература“ 2010, П. 98, ხელმისაწვდომია აქ: <http://eprints.cdu.edu.ua/1992/1/diolo%29apdp> 2010 53.pdf#page=96 (უკანასკნელი გადამოწმება: 01.05.2022)

წარმოშობილ საკითხებზე, წინააღმდეგობები სხვათა შუამდგომლობების, არგუმენტებისა და მოსაზრებების მიმართ; ისარგებლოს იურიდიული დახმარებით; გაეცნოს სასამართლო სხდომის ოქმს, აიღოს მისი ასლები და გააკეთოს წერილობითი კომენტარი მის სისწორეზე ან სრულყოფასთან დაკავშირებით; - ტექნიკური საშუალებით მოუსმინოს სასამართლო სხდომის ჩანაწერს, გადაიღოს მისი ასლები, წარადგინოს წერილობითი შენიშვნები მასზე; - გაასაჩივროს სასამართლოს გადაწყვეტილებები და განჩინებები; საქმის განხილვის მთელი პერიოდის განმავლობაში მოთხოვნის გაზრდა ან შემცირება, სარჩელის მოხსნა; - სანამ სასამართლო საქმის არსებითად განიხილავს წერილობითი განცხადების წარდგენით შეცვალოს სარჩელის საგანი ან საფუძველი; - დადოს მორიგების ხელშეკრულება სამოქალაქო პროცესის ნებისმიერ ეტაპზე. - მოითხოვოს სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულება მესამე პირთა დაკავშირებით.⁴⁹

აღნიშნულის მიხედვითაც აშკარაა, რომ მესამე პირები დამოუკიდებელი პრეტენზიებით უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვითაც გათანაბრებულნი არიან მოსარჩლეებთან, ისევე როგორც საქართველოში. მაგრამ აუცილებელია აღინიშნულის, რომ მესამე პირები ამ უფლებების გამოყენებას მხოლოდ თავიანთ სარჩელთან მიმართებით იყენებენ, მათ არ შეუძლიათ ძირითადი მოსარჩელის სარჩელის საგანი შეამცირონ, შეცვალონ ან გაადიდონ, მათ ამის უფლებამოსილება არა ქვთ და ეს არც იქნებოდა სამართლიანი, რადგან ამით შეილახებოდა ძირითადი მოსარჩელის უფლებები. ისევე როგორც ძირითად მოსარჩლეებს არ შეუძლიათ ჩაერიონ მესამე პირების უფლებებში.

იმის გათვალისწინებით, რომ მესამე პირები დამოუკიდებელი

⁴⁹Мадараш А., третшособи в цивільномупроцесі, Тернопіль 2016, п. 12-13, ხელმისაწვდომია <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/3512/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%88%20%D0%90.%20%D0%9F%D0%A0-34.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება 01.05.2022)

სასარჩელო მოთხოვნით აღძრავენ სარჩელს უკვე დაწყებულ პროცესში ისინი სხვა არაფერი არიან თუ არა მოსარჩელები. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ცალკე არ ჩამოაყალიბებს დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირების უფლება-მოვალეობებს შესაბამისად უნდა ვიფიქროთ, რომ ისინი ყველა იმ უფლებით სარგებლობენ, რაც მოსარჩელეს გააჩნიათ, თუ კი კონკრეტული მუხლის დანაწესში არა იქნება გაკეთებული შენიშვნა, რომ მუხლი არ ვრცელდება ასეთ პირებზე. მაგრამ ამ შემთხვევაში საინტერესოა რა ეტაპიდან იძენენ ისინი ამ უფლება-მოვალეობებს სარჩელის წარდგენის მომენტიდან თუ აღნიშნული სარჩელის წარმოებაში მიღების შემდეგ? „მესამე პირი დამოუკიდებელი მოთხოვნით, მოიპოვებს ყველა იმ უფლებას, რაც კანონითაა მისთვის გათვალისწინებული, არა მის მიერ სარჩელის აღძვრის, არამედ სასამართლოს მიერ ამ სარჩელის წარმოებაში მიღების განჩინების მიღების მომენტიდან.“⁵⁰

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ზოგადად პროცესში მონაწილე სუბიექტებს ანიჭებს ფართო საპროცესო უფლებებს და აკისრებს ასევე მსგავს მოვალეობებს. „მხარეთა უფლებები იყოფა ზოგად და სპეციალურ უფლებებად. ზოგადი უფლებები ეს მხარეთა ისეთი საპროცესო უფლებებია, რომლებითაც აღჭურვილია საქმის მონაწილე ყველა ის პირი, მათ შორის მხარეები. ზოგადი უფლებების შესახებ საუბარია სსსკ-ის 83-ე მუხლის 1-ლ ნაწილში და საპროცესო კოდექსის მთელ რიგ სხვა მუხლებში. მხარეთა სპეციალური უფლებები მითითებულია სსკ-ის მე-3 მუხლში, 21-ე მუხლის 1-ლ ნაწილში, 83-ე მუხლის მე-2, მე-3 და მე-4 ნაწილებში, 83¹-ე მუხლში, 188-ე მუხლსა და საპროცესო კოდექსის სხვა მუხლებში. თუმცა მხარეებს თანაბარი საპროცესო უფლებები გააჩნიათ, მაგრამ დისპოზიციურობის პრინციპის შესაბამისად თითოეული

⁵⁰ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, გვ. 92. თბ., 2005, ხელმისაწვდომია აქ: <http://lawlibrary.info/ge/books/giz2005-ge-liluashvili-civil-procedures.pdf> (უკანასკნელი გადმოწმება: 01.05.2022)

მათგანი სარგებლობს მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი სპეციალური უფლებებით.⁵¹

გარდა ამისა აუცილებელია, რომ მესამე პირებისათვის დაწესებული უფლებები, შეიზღუდოს მათთვის მოვალეობების დაწესებითაც, რადგან შეიძლება ამით უარყოფითი შედეგები გამოიწვიოს პროცესის მიმდინარეობაზე.

„კონკრეტული გარემოებებიდან გამომდინარე, სასამართლომ შეიძლება დაადგინოს სამოქალაქო სამართალწარმოების ამოცანის საწინააღმდეგოდ, საპროცესო უფლებების ბოროტად გამოყენება, კერძოდ:

1) სასამართლოს გადაწყვეტილების გასაჩივრება, რომელიც გასაჩივრებას არ ექვემდებარება, ძალადაკარგულია ან გასაჩივრების ვადაა გასული, შუამდგომლობების (განცხადებების) შეტანა სასამართლოს მიერ უკვე გადაწყვეტილ საკითხებთან დაკავშირებით, რომელიც მიზნად ისახავს საქმის განხილვის ან სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულების უსაფუძვლოდ გაჭიანურებას ან შეფერხებას;

2) რამდენიმე სარჩელის შეტანა ერთი და იმავე მოპასუხის (მოსარჩელის) წინააღმდეგ ერთიდაიგივე საგნით და იმავე საფუძვლით;

3) შეგნებულად უსაფუძვლო სარჩელის წარდგენა, სასარჩელო დავის საგნის არარსებობის ან აშკარად ხელოვნური ხასიათის გამო;

4) საქმის იურისდიქციის შეცვლის მიზნით პრეტენზიების არაგონივრული ან ხელოვნური გაერთიანების ან იმავე მიზნით მოპასუხე (თანამოპასუხე) პირის შეგნებულად არაგონივრული ჩართულობა;

5) მორიგების ხელშეკრულების დადებას, რომელიც მიზნად

⁵¹ქურდაძე შ., ხუნაშილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 143-144, ხელმისაწვდომია აქ:

https://samartliskonspektbi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf
უკანასკნელი გადამოწმება: 07.05.2022)

ისახავს მესამე პირების უფლებების შელახვას, საქმეში მონაწილე პირის განზრახ შეუტყობინებლობა;⁵²

იმის გათვალისწინებით, რომ იტალიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი იცნობს სამი სახის მესამე პირის ჩართვას საინტერესოა, როგორი საპროცესო უფლება-მოვალეობები აქვთ მათ. „ვინაიდან, როგორც მთავარი ჩარევის, ასევე *litisconsortie* *intervener*-ი აყენებს პირად პრეტენზიას, ისინი ორივე სარგებლობენ ყველა პროცედურული უფლებამოსილებით, რომლებიც ხელმისაწვდომია თავდაპირველი მხარეებისთვის. ამის საპირისპიროდ, ზოგიერთი ავტორის აზრით, დამხმარე საფუძველზე ჩარევის მონაწილე არის მეორადი მხარე და სარგებლობს შეზღუდული უფლებამოსილებით, რამდენადაც იგი უერთდება პროცესს მხოლოდ ერთ-ერთი მხარის პრეტენზიების გასამყარებლად. იტალიური პრეცედენტული სამართალი გამორიცხავს დამხმარე საფუძველით ჩართული მესამე პირისთვის დამოუკიდებლად გამოიყენოს სამართლებრივი დაცვის საშუალება.“⁵³

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ანიჭებს დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირებს სარჩელის შედგენის უფლებას, და განსაზღვრავს, რომ მას არ შეუძლია მოტივირებული განცხადებით მიმართოს სასამართლოს, მან აუცილებლად სარჩელი უნდა აღძრას, საქმის განმხილველ მოსამართლესთან თუნდაც განსჯადობის წესების მიხედვით ეს მოსამართლე არ იყოს ამ საქმის განხილვის უფლებამოსილი პირი. „იმისთვის, რომ სასამართლომ მიიღოს და განიხილოს მესამე პირის სარჩელი თავდაპირველ სარჩელთან ერთად და გამოიტანოს გა-

⁵²Карнаух Т.М., Ханик-Посполітак Р.Ю. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ, КИЇВ, „СТІНІАН“, 2011Б П. 65, ხელმისაწვდომია აქ: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/11152?show=full> (უკანასკნელი გადამოწმება: 07.05.2022).

⁵³Bonato G., Third-partyinterventioninItalianCivilProcedure, *CivilProcedureReview*, 2017, p. 139, ხელმისაწვდომია აქ: <https://civilprocedurereview.com/revista/article/view/153/143> (უკანასკნელი გადამოწმება 23.04.2022)

დაწყვეტილება ამ ორი სარჩელის მიმართ ერთობლივად, ამისთვის საჭიროა გარკვეული პირობები. ასეთი პირობებია: ა) დაინტერესებულმა პირმა, რომელიც აცხადებს დამოუკიდებელ მოთხოვნას დავის საგანზე ან მის ნაწილზე, უნდა მიმართოს სასამართლოს წერილობით ჩამოყალიბებული სარჩელით. ზეპირი ან სხვა რაიმე ფორმით დამოუკიდებელი მოთხოვნის წამოყენება დავის საგანზე დაუშვებელია. ბ) მესამე პირის სარჩელი - ესაა სარჩელი და იგი უნდა პასუხობდეს ყველა იმ მოთხოვნას რასაც ითვალისწინებს კანონი საერთოდ სარჩელების მიმართ. ამ მხრივ გამონაკლისია მხოლოდ განსჯადობის წესები: მესამე პირს შეუძლია აღძრას სარჩელი დამოუკიდებელი მოთხოვნით დავის საგანზე, იმ სასამართლოში, სადაც ეს დავა განიხილება; გ) მესამე პირის სარჩელი მიმართული უნდა იყოს უშვალოდ დავის საგანზე ან მის ნაწილზე. სხვა საგანზე, რა გინდ ახლო კავშირშიც არ უნდა იყოს იგი დავის საგანთან, მესამე პირის სარჩელი დაუშვებელია; დ) მესამე პირის სარჩელი შეიძლება წარდგენილ იქნას გადაწყვეტილების გამოსატანად სასამართლოს სათათბირო ოთახში გასვლამდე.”⁵⁴

2.5 ხარჯები, რომელთა გაღებაც უწევთ დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირებს

იმის გათვალისწინებით, რომ მესამე პირები აყენებენ დამოუკიდებელ მოთხოვნას და ამ მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად აღგენენ სარჩელს, რა საკვირველია მათ ეკისრებათ საპროცესო ხარჯების გაღებაც. ისინი პროცესის მონაწილეები არიან და მათ განსაზღვრული უნდა ქონდეთ, რომ თავიანთი მოთხოვნის დავის დროს მოუწევთ გარკვეული ხარჯების გაწევა, მაგრამ სამომავ-

⁵⁴ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, გვ. 92, თბ., 2005, ხელმისაწვდომია აქ: <http://lawlibrary.info/ge/books/giz2005-ge-liluashvili-civil-procedures.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 07.05.2022)

ლოდ მათი მოთხოვნის დაკმაყოფილების შემთხვევაში რეგრესის წესით შეუძლიათ ამ თანხების მეორე მხარისთვის მოთხოვნის უფლება. პირველ რიგში ეს იქნება სახელმწიფო ბაჟი, რომლის გადახდაც სარჩელის აღძვრის მომენტში მოუწევთ.

„სამოქალაქო საქმეებზე მართლმსაჯულების განხორციელების თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ იგი ფასიანია, ე.ი. მხარეები და მესამე პირები სახელმწიფოს სასარგებლოდ იხდიან ფულად თანხებს ნებისმიერი იმ საპროცესო მოქმედების შესასრულებლად, რაც სასამართლომ უნდა შეასრულოს.“⁵⁵

სასამართლო ხარჯების საკითხი ყოველთვის რჩებოდა კვლევის აქტუალურ სფეროდ, რადგან ის პირდაპირ კავშირშია პიროვნების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს უფლებასთან - მართლმსაჯულებაზე ხელმისაწვდომობის უფლებასთან. „სახელმწიფოს ყოველთვის უჭირს სასამართლო გადასახადის ოდენობის დადგენა, რაც, ერთის მხრივ, არ იქნება მძიმე ტვირთი და რეალური დაბრკოლება მოქალაქეებისთვის მათი უფლებების სასამართლო დაცვისათვის და, მეორე მხრივ, ნაწილობრივ მაინც შეძლებს დაფარვას.“⁵⁶

სასამართლო ხარჯებთან დაკავშირებით საინტერესოა ამერიკის შეერთებული შტატების მიდგომა. „სასამართლო ხარჯები განისაზღვრება რამდენიმე საკითხზე დაკისრებული გადასახადების კანონიერი სიებით. ფედერალური კანონი, 28 U.S.C. § 1920, ზღუდავს ამ გადასახადების ექვსი კონკრეტული ტიპის ხარჯებს. ეს გადასახადები დამოკიდებულია საკამათო თანხებისგან და, გარდა უჩვეულო შემთხვევებისა, როდესაც სასამართლოს მიერ დანიშნუ-

⁵⁵ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 230, ხელმისაწვდომია აქ:

https://samartliskonspektebi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf
უკანასკნელი გადამოწმება: 07.05.2022)

⁵⁶Устюшенко С.Е. Поняття та харак теристика с удовихвитрат у цивільному процесі
Одеська юридична академія, П, 148, ხელმისაწვდომია აქ:

<http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/860/1194> (უკანასკნელი გადამოწმება: 07.05.2022)

ლი ექსპერტები ან თარჯიმნები ხშირად გამოიყენება, ტრივიალურია ადვოკატებთან შედარებით. კანონიერი სია ექსკლუზიურია და არ იძლევა სხვა ხარჯების ჩართვას, როგორცაა ელექტრონული იურიდიული კვლევის ხარჯები. ნიუ-იორკის შტატის პრაქტიკა მსგავსია. როგორც წესი, გამარჯვებული მხარე აშზადებს ხარჯთაღრიცხვას და ანგარიშს წარუდგენს სასამართლოს მდივანს, რომელიც შემდეგ განიხილავს და ამტკიცებს მას.⁵⁷

სასამართლო ხარჯების ანაზღაურების უზრუნველყოფა უკრაინაში მართლმსაჯულების ერთ-ერთი პრობლემაა. „სამოქალაქო პროცესის მონაწილე მხარისათვის სასამართლო ხარჯების ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაწილი, როგორც წესი, არის სასამართლო მოსაკრებლებისა და იურიდიული დახმარების ხარჯები და მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლო გადასახადის ანაზღაურებასთან დაკავშირებით, ზოგადად, არ არსებობს პრობლემები იმ მხარის ხარჯზე, რომლის მიმართაც გამოიტანა გადაწყვეტილება, იურიდიული დახმარების ანაზღაურება, თუნდაც ნაწილობრივ, არის გამონაკლისი და არა წესი. სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ 2017 წელსკიევის რაიონულმა სასამართლოებმა სამოქალაქო პროცესის მხარეების მოთხოვნით აანაზღაურეს საშუალოდ 2-3 ათასი გრივნა იურიდიული საფასური სასამართლო პროცესისთვის. რამდენიმე მილიონი გრივნის ღირებულებების შემთხვევაშიც კი, სასამართლოებმა იურიდიული დახმარების ხარჯების კომპენსაცია შეზღუდეს რამდენიმე ათასი გრივნით, რაც ათჯერ ნაკლებია სახელმწიფოსთვის გადახდილ სასამართლო გადასახადზე.“⁵⁸

⁵⁷Maxeiner J., Cost and Fee Allocation in Civil Procedure, University of Baltimore School of law, 2010, p. 204-205. ხელმისაწვდომია აქ:

https://scholarworks.law.ubalt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1763&context=all_fac (უკანასკნელი გადამოწმება: 07.05.2022)

⁵⁸Колос Ю. Компенсація в ітратнапра винчу допомогу в цивільному процесі, Інформаційно-аналітичний центр „ЛІГА“, 2018, П. 1, ხელმისაწვდომია აქ:

http://www.kisilandpartners.com/content/news/files/kolos_kompensatsiya_virrat_ukr_15_17304862_ua.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 07.05.2022)

„ამრიგად, სასამართლო ხელისუფლების განხორციელება, ისევე როგორც საბიუჯეტო დაფინანსებით განხორციელებული ნებისმიერი სხვა საქმიანობა, მნიშვნელოვან მატერიალურ ხარჯებს (დანახარჯებს) მოითხოვს. სამოქალაქო საქმეებზე მართლმსაჯულების განხორციელებაზე სახელმწიფო ხარჯავს მატერიალურ სახსრებს (თანხებს) კანონით დადგენილი წესით, ამ ხარჯების ნაწილს (მათი ნაწილობრივ) დაფარვის (ანაზღაურების) ვალდებულება ეკისრებათ მხარეებს, დამოუკიდებელი მოთხოვნის მქონე მესამე პირებს, განმცხადებლებს (როგორც სასარჩელო წარმოების, ისე უდავო და გამარტივებული წარმოების საქმეებზე), რაც (ე.ი. ანაზღაურება) ხორციელდება მათ მიერ სახელმწიფო ბაჟისა და საქმის განხილვასთან დაკავშირებული ხარჯების გადახდით. სსსკ-ის 37-ე მუხლის თანახმად, პროცესის ხარჯებს შეადგენს: ა) სასამართლო ხარჯები და ბ) სასამართლოს გარეშე ხარჯები. თავის მხრივ, სასამართლო ხარჯები შედგება სახელმწიფო ბაჟისა და საქმის განხილვასთან დაკავშირებული ხარჯებისაგან. სასამართლოს გარეშე ხარჯებს წარმოადგენს ადვოკატისათვის გაწეული ხარჯები, დაკარგული ხელფასი (განაცდური), მტკიცებულებათა უზრუნველსაყოფად გაწეული ხარჯები, აგრეთვე მხარეთა სხვა აუცილებელი ხარჯი.“⁹⁹

„უკვე დაწყებულ პროცესში ჩართულ პირთა პროცესუალური მდგომარეობის საკითხის სწორი გადაწყვეტილებიდან გამომდინარეობს სასამართლო ხარჯების სწორად განაწილებაც. თუ მესამე პირს სარჩელი მხოლოდ მოსარჩელის წინააღმდეგ მოგებს შემთხვევაში აქვს მოსარჩელისგან ხარჯების ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება. თუ სარჩელი ორივე მხარის მიმართაა შეტანილი და დაკმაყოფილებულია, სასამართლო ხარჯები მესამე პირს ორივე მხარემ უნდა აუნაზღაუროს. თუ საქმეში ჩართულმა პირმა სარჩე-

⁹⁹ქურდაძე შ., ხუნაძილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 231, ხელმისაწვდომია აქ:

https://samartliskonspektbi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf

(უკანასკნელი გადამოწმება: 07.05.2022)

ლი შეიტანა მხოლოდ მოპასუხისადმი, იგი თანამოპასუხედ ითვლება და მოპასუხისაგან სასამართლო ხარჯების ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება აქვს.⁶⁰

2.6 განჩინება სამოქალაქო პროცესში მესამე პირების ჩართვის შესახებ და მის გასაჩივრების უფლებამოსილების მქონე პირები

იმის გათვალისწინებით, რომ მესამე პირები ერთვებიან უკვე დაწყებულ პროცესში, სადაც უკვე არსებობს ორი მხარე მოსარჩელე და მოპასუხე რა საკვირველია ჩნდება კითხვა აქვთ თუ არა მათ უფლება გააპროტესტონ მესამე პირების პროცესში შემოსვლა. თუკი ისინი თვლიან, რომ სასამართლომ არასწორად გადაწყვიტა მესამე პირების საქმეში ჩართვა და ეს პირები სინამდვილეში არ არიან ამ სტატუსის ტარების უფლებამოსილი პირები როგორ შეუძლიათ მათ დაიცვან თავიანთი უფლებები? ზოგადად სარჩელის მიღებისას, როდესაც მან გაიარა ფორმალური შემოწმება კანცელარიაში, საქმის განმხილველი მოსამართლე იწყებს სარჩელის შინაარსობრივ შემოწმებას. ამისთვის მას დაწესებული აქვს 5 კალენდარული დღე, რომლის განმავლობაშიც მან უნდა მიიღოს განჩინება სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის შესახებ. მაგრამ ამჟამად მოქმედი კანონმდებლობა არ ავალდებულებს მოსამართლეს აუცილებლად მიიღოს განჩინება სარჩელის წარმოებაში მიღების შესახებ, საიდანაც შემდგომ მოსარჩელეს უნდა აეთვალა 2 თვიანი ვადა მოპასუხისათვის გზავნილის გაგზავნის დასტურის წარმოდგენის შესახებ. ამჟამად ეს ვადა მოსამართლის თანაშემწის

⁶⁰Ильинская И.М., Участие Третьих Лиц в Советском Гражданском Процессе. Государственное издательствоюридическойлитературы, Москва – 1962, 23 მითითებულია: ხარიტონაშვილი ნ., მესამე პირები სამოქალაქო პროცესში, თბ., 2017 გვ. 89, ხელმისაწვდომია აქ: <https://openscience.ge/bitstream/1/169/1/Kharitononashvili%20Nino.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება 07.05.2022)

მიერ სატელეფონო კომუნიკაციის დროს მოსარჩელის გაფრთხილების დღიდან იწყება, რის შესახებაც თანაშემწე ადგენს შესაბამის აქტს. ვფიქრობ კანონმდებლობის ეს ცვლილება განპირობებულია სასამართლო დროის ეკონომიისათვის.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი უშვებს შესაძლებლობას, რომ მოსარჩელემ გაასაჩივროს სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის შესახებ განჩინება. აქ რასაკვირველია მოხსენიებულია ძირითადი მოსარჩელე, რომელსაც მისი სარჩელის მიღებაზე უარი შეუძლია გააპროტესტოს, მაგრამ მას კანონმდებლობა არ ანიჭებს უფლებას, რომ გაასაჩივროს დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირის სარჩელის წარმოებაში მიღება ან არ მიღება. უფრო მეტიც, ამის შესახებ პირდაპირი დათქმა არც კი არსებობს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში. მაგრამ თავად დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირს შეუძლია გაასაჩივროს ის განჩინება, რომლითაც მოსამართლემ მას უარი უთხრა სარჩელის მიღებაზე. მოსამართლე მას განჩინებაშივე უთითებს იმ ვადაზე და ადგილზე სადაც მას შეუძლია გაასაჩივროს იგი. ეს ნათლად ჩანს ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 01.11.2021 წლის 2/2860-21 განჩინებაშიც, რომლითაც მოსამართლემ უარი უთხრა მესამე პირს პროცესში ჩართვაზე. განჩინების სარეზოლუციო ნაწილის მე-4 პუნქტის მიხედვით „განჩინებაზე შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოში განჩინების მე-5 პუნქტით გათვალისწინებული წესების დაცვით 12 (თორმეტი) დღის ვადაში ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მეშვეობით.“⁶¹ შესაბამისად შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მოსამართლე არ ითვალისწინებს მხარეთა მოსაზრებებს პროცესში დამოუკიდებელი მოთხოვნის მქონე მესამე პირის ჩაბმის შესახებ. ეს ფაქტი შეიძლება იმით ავსხნათ, რომ მხარეებს რა საკვირველია არ ენდომებათ პროცესში

⁶¹იხ. ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 01.11.2021 წლის განჩინება საქმეზე 2/2860-21

ახალი პირის ჩაბმა, რომელმაც შეიძლება საფრთხის ქვეშ დააყენოს მომავალში მათი სამართლებრივი ინტერესები დავის საგანზე და ისინი ეცდებიან ზემოქმედება მოახდინონ მოსამართლეზე რათა თავიდან აიცილონ ამ პირების საქმეში ყოფნა.

„დღესდღეობით სამოქალაქო საპროცესო კოდექსებში მესამე პირების ჩართვის თაობაზე კვლავ ხდება მხარეთა მოსაზრებების გაზიარება. მაგალითად ყურადსაღებია ის, რომ გფრ-ს სსკ-ს 65-ე პარაგრაფი ითვალისწინებს საქმეში მესამე პირის ჩართვის შეჩერებას.“⁶² ამ მუხლის მიხედვით „მხარის მიერ შესაბამისი განცხადების წარდგენის შემთხვევაში, მთავარი სამართალწარმოება შეიძლება შეჩერდეს მესამე მხარის ჩარევასთან დაკავშირებით საბოლოო და სავალდებულო გადაწყვეტილების გამოტანამდე.“⁶³ აღნიშნულს არ ითვალისწინებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, შესაბამისად იკვეთება განსხვავება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსსა და გერმანულ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსს შორის. აღნიშნული დანაწესის დაწესება გერმანულ პროცესში ვფიქრობ ემსახურება იმას, რომ პროცესი მორგებული იყოს ძირითად მხარეებზე. ამით მათი უფლებები იქნება დაცული. ვერ ვიტყვით, რომ მესამე პირების უფლებები შეიძლება შეილახოს თუ კი გავითვალისწინებთ იმას, რომ მათ შეუძლიათ დამოუკიდებელი სარჩელის აღძრა, თუმცა აღნიშნული რასაკვირველია გამოიწვევს დავის გადაჭრის დროში გაჭიანურებას. ამ წესისგან განსხვავებით, მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს სამოქალაქო პროცესი არ ანიჭებს სასამართლოს თავისი ინიციატივით ჩააბას დავაში დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირები, მაგრამ ანიჭებს იმის უფლებას, რომ მოახდინოს

⁶²ზარიტონაშვილი ნ. მესამე პირები სამოქალაქო პროცესში, გვ 63-64, თბ, 2017, ხელმისაწვდომია აქ: <https://openscience.ge/bitstream/1/169/1/Kharitononshvili%20Nino.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება 08.05.2022)

⁶³იხ. German Code of Civil procedure – Zivilprozessordnung, (§ 65) ხელმისაწვდომია აქ: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/ (უკანასკნელი გადამოწმება: 08.05.2022)

ასეთი პირის ინფორმირება სასამართლოში ამ დავის მიმდინარეობის შესახებ. „მესამე პირმა, შესაძლოა არც იცოდეს თავდაპირველ მხარეებს შორის სასამართლოში საქმის განხილვა რომ მიმდინარეობს. ამიტომ, თუ საქმის მომზადების პროცესში მოსამართლე დადგენს, რომ სარჩელი (განსახილველი საქმე) შეეხება მესამე პირის ინტერესებს, მან უნდა შეატყობინოს მესამე პირს სასამართლოს წარმოებაში არსებული საქმის შესახებ და ამ საქმის განხილვის დროის შესახებ და განუმარტოს პროცესში მონაწილეობის უფლება.“⁶⁴

საინტერესოა ის გარემოება, რომ უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, ითვალისწინებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი მსგავს დანაწესს. „მესამე მხარეები, რომელზეც დამოუკიდებელ პრეტენზიებს წარმოადგენენ, პროცესში შედიან სარჩელის შეტანით, რომელიც უნდა აკმაყოფილებდეს კანონმდებლობის ყველა მოთხოვნას. მისი წარდგენისათვის გადახდილი უნდა იყოს სასამართლო გადასახადი და საქმის ინფორმაციისა და ტექნიკური უზრუნველყოფის ხარჯები. მესამე პირის წარმოებაში შესვლას თან უნდა ახლდეს სასამართლოს გადაწყვეტილება მესამე მხარის სარჩელის მიღების შესახებ. სარჩელის წარმდგენმა დაინტერესებულმა მხარემ შეიძლება შეცდომით თავი მესამე პირად ჩათვალოს. ამ შემთხვევაში, საქმის წარმოების დაწყების შემდეგ, მოსამართლე შესაბამის მოთხოვნებს გამოყოფს ცალკეულ წარმოებად.“⁶⁵

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ სასამართლო პრაქტიკის მიხედ-

⁶⁴ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 178, ხელმისაწვდომია აქ: https://samartliskonspektbi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 08.05.2022)

⁶⁵Карнаух Т.М., Ханник-Посполітак Р.Ю. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ, КИЇВ, „СТІНІАН“, 2011Б П. 87, ხელმისაწვდომია აქ: https://www.researchgate.net/profile/Iryna-Izarova-2/publication/341878826_Civilnij_proces_Ukraini/links/5ed7bab9299b1c67d351f09/Civilnij-proces-Ukraini.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 08.05.2022)

ვით ამ სახის მესამე პირების საქმეში ჩაბმის საკითხს მოსამართლეები ძირითადად ადგილზე თათბირით წყვეტენ და ამის შესახებ საოქმო განჩინებებს იღებენ. რაც ნიშნავს იმას, რომ ცალკე განჩინება არ გამოდის და ეს მხოლოდ სხდომის ოქმში ფიქსირდება. რაც ერთის მხრივ ხელს უწყობს სასამართლო დროის ეკონომიას, მაგრამ არარის ხელსაყრელი მომავალში დაინტერესებული პირებისათვის, რომლებსაც ინფორმაცია ვერ მიეწოდებათ.

თავი 3. მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე, მათი ადგილი და მნიშვნელობა სამოქალაქო საპროცესო სამართალში

სამოქალაქო სამართალი იცნობს მესამე პირების კიდევ ერთ სახეს, რომელიც იწოდება დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირად. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით „ყოველ დაინტერესებულ პირს, რომელიც არ აცხადებს დამოუკიდებელ მოთხოვნას დავის საგანზე ან მის ნაწილზე, შეუძლია მიმართოს სასამართლოს განცხადებით, რათა დაუშვას იგი საქმეში მესამე პირად მოსარჩელის ან მოპასუხის მხარეზე, რადგან სასამართლო გადაწყვეტილებას ამ საქმეზე შეუძლია შემდგომში გავლენა მოახდინოს მის უფლებებსა და მოვალეობებზე ერთ-ერთი მხარის მიმართ. მესამე პირად დაშვების საკითხს მხარეთა მოსაზრებების გათვალისწინებით წყვეტს სასამართლო.“⁶⁶ „სხვის პროცესში მონაწილეობით, დამოუკიდებელი მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირი ეხმარება იმ მოსარჩელეს ან იმ მოპასუხეს, რომლის მხარეც ის გამოდის, რათა ერთ-ერთმა იმ მხარემ, რომლის მხარეზეც ეს მესამე პირი მონაწილეობს, მიაღწიოს მისთვის ხელსაყრელი გადაწყვეტილების გამოტანას, დავის გადაწყვეტას მის სასარგებლოდ. მესამე პირი თავის მონაწილეობით პროცესში, იცავს თავის კანონიერ ინტერესებს: ცდილობს თავიდან აიცილოს რეგრესული პასუხისმგებლობა მხარის წინაშე, გამორიცხოს სამომავლოდ თავის წინააღმდეგ მოთხოვნის აღძვრის შესაძლებლობა. მაშასადამე მესამე პირის მონაწილეობის შემთხვევაში, მოპასუხე თითქმის არაფერს არ კარგავს.“⁶⁷

⁶⁶იხ. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, ხელმისაწვდომია აქ: <https://matzne.gov.ge/ka/document/view/29962?publication=149> (უკანასკნელი გადა-
მოწმება 09.05.2022)

⁶⁷ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გა-
მომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 182-183, ხელმისაწვდომია აქ:

მესამე მხარეებსა და სამოქალაქო პროცედურებს შორის ურთიერთქმედების გაგასაგებად, ბრაზილიის სამართალში მიზანშეწონილია წარმოვიდგინოთ რამდენიმე ძირითადი კონცეფცია - ეს სასარგებლოა შედარებისთვის. ბრაზილიის სამოქალაქო კოდექსის შედარება საინტერესოა იმ მხრივ, რომ მასში მესამე პირებთან დაკავშირებული საკითხები განსხვავდება საქართველოს კანონმდებლობისგან. ბრაზილიის კანონმდებლობა უშვებს შესაძლებლობას, რომ მესამე პირები პროცესში ჩაებან არა მთელი პროცესის განმავლობაში არამედ კონკრეტული გარემოების გადაწყვეტისას და მისი აღმოფხვრის შემდეგ გავიდნენ სამართალწარმოებიდან. „მხარე“ და „მესამე“ ეს ორი ძირითადი ცნებაა. „მხარე“ არის სუბიექტი, რომელიც აერთიანებს სასამართლო პროცესის მონაწილე ერთ-ერთ ტერმინს და მოქმედებს სასამართლო პროცესში მიკერძოებულად, რადგან მას აქვს ინტერესი გადაწყვეტილების შედეგით. არიან ძირითადი მხარეები (მოსარჩელე და მოპასუხე) და დამხმარე მხრე, თანაშემწე - მესამე მხარე, რომელიც ერევა, ერთ-ერთი თავდაპირველი მხარის ინტერესების დასაცავად. ისინიც განსხვავდებიან, ერთნი არიან ისინი ვინც მონაწილეობენ მთელი პროცესის განმავლობაში და ისინი, ვინც მონაწილეობენ მხოლოდ გარკვეულ პროცედურულ ინციდენტებში. სარჩელის მხარე ისინი შეიძლება გახდნენ სამი განსხვავებული გზით: ა) საქმის აღძვრის ინიციატივით; ბ) სასამართლოში დაიბარონ სარჩელისაგან თავის დასაცავად; გ) ჩაერიოს სხვა პირებს შორის უკვე არსებულ სამართლებრივ პროცესში. „მესამე მხარე“ არის ცნება, რომელიც განისაზღვრება „მხარის“ ცნებისგან გამორიცხვით. „მესამე მხარედ“ ითვლება ის, ვინც არ არის მხარე, რომელიც არასოდეს ყოფილა, ვინც შეწყვიტა და იყო მხარე.“⁶⁸

https://samartliskonspeqtebi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf
(უკანასკნელი გადამოწმება: 09.05.2022)

⁶⁸Jr Fredie Didier, Letiersetla procédure civil brésilienne, Civil Procedure Review, 2015, p 18, ხელმისაწვდომია აქ:

საინტერესოა რას შეიძლება ემსახურებოდეს ეს განსხვავება? მიმაჩნია, რომ მესამე პირების საქმეში გარკვეულ ეტაპზე შესვლა და შემდგომ დასრულებამდე გასვლა სასარგებლო იქნება ამ პირისათვის, რადგან მას არ მოუწევს დიდი დროის დაკარგვა საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებამდე. მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტს, რომ პროცესი მხარეთა შეჯიბრობითობის პრინციპზეა აგებული, ეს შეიძლება სამომავლოდ საზიანო აღმოჩნდეს ასეთი მესამე პირისათვის, რადგან დავის განხილვის დროს შეიძლება ახალი გარემოებები აღმოცენდეს რომლის ვერც გაგებას და ვერც მისგან თავის დაცვას ვეღარ შეძლებს ასეთი მესამე პირი და საბოლოო ჯამში შეიძლება სულაც დაიკარგოს ის სამართლებრივი საფუძველი რის გამოც კანონმდებლობა უშვებს ასეთი პირების პროცესში მონაწილეობის შესაძლებლობას.

საინტერესოა როგორ განმარტავს მესამე პირებს დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი.

„პირები, რომლებიც არ წარმოადგენენ დამოუკიდებელ პრეტენზიებს კონფლიქტის საგანზე, არიან საქმეში ჩართულნი მოსარჩელის, მოპასუხის ან მესამე მხარის მხრიდან, რომლებიც მოითხოვენ დამოუკიდებელ პრეტენზიებს, იმ შემთხვევაში, როდესაც სასამართლოს გადაწყვეტილებამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს მათ უფლებამოსილებაზე და პასუხისმგებლობაზე.“⁶⁹

მუხლები რომელითაც რეგულირდება დამოუკიდებელი პრეტენზიების არ მქონე მესამე პირებთან დაკავშირებული საკითხები, პრაქტიკულ გამოყენებაში იწვევს მთელ რიგ პრობლემებს. „მესამე მხარე, რომელიც არ აყენებს დამოუკიდებელ პრეტენზიას და-

<https://www.civilprocedurereview.com/revista/article/view/111/104> (უკანასკნელი გადამოწმება: 09.05.2022)

“М.Н. Кузнецов, Участие третьих лиц в гражданском процессе Челябинск, 2016, с. 41, ხელმისაწვდომია აქ:

https://dspace.susu.ru/xmlui/bitstream/handle/0001.74/13504/2016_411_kuznezovmn.pdf?sequence=1 (უკანასკნელი გადამოწმება: 09.05.2022)

ვის საგანზე, საქმეში ჩაერიოს მოსარჩელის ან მოპასუხის მხარეს სასამართლოს გადაწყვეტილებამდე, თუ გადაწყვეტილების მიღებამ შეიძლება გავლენა იქონიოს მის უფლებებზე ან ვალდებულებებზე ერთ-ერთი მხარის მიმართ. სამართლებრივ ნორმაში სიტყვა „შეიძლება“ ორჯერ არის ნახსენები, პირველ რიგში ეს ეხება მესამე პირის სტატუსის მინიჭების წინაპირობას.

ეს არის სასამართლოს მომავალი გადაწყვეტილების ჰიპოთეტური, შესაძლო გავლენა ამ პირის უფლებებსა და მოვალეობებზე ერთ-ერთ მხარესთან მიმართებაში. ასეთი ზემოქმედების მოდელირების საფუძვლის არსებობა უნდა იყოს დაბრკოლება მესამე მხარის სტატუსის მისაღებად. თუმცა პრაქტიკა სხვა გზით წავიდა. ამ სუბიექტებს, რომლებიც მონაწილეობენ საქმეებში, ხშირად არ აქვთ საფუძველი ვივარაუდოთ, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილებამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს მათ უფლებებსა და მოვალეობებზე.“⁷⁰

მოსამართლეს თითოეულ კონკრეტულ მომენტში დიდი პასუხისმგებლობა აკისრია რათა, მან სწორად განსაზღვროს და შეაფასოს პირის განცხადება რომელიც ითხოვს, რომ საქმეში შევიდეს დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირის სტატუსით, რადგან ნებისმიერი პირი ვერ იქნება ამ სტატუსის ტარების ღირსი და ის ვერ შეძლებს ვერც ერთი მხარის დახმარებას დავის განხილვის პროცესში. „საქართველოს სასამართლოების პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევები, როდესაც სამოქალაქო საქმეთა განხილვაში დამოუკიდებელი მოთხოვნის გარეშე მესამე პირებად აბამენ ისეთ პირებს, როგორიცაა სახელმწიფო ქონების მართვის ორგანოები, ქალაქის მერია, გამგეობები სხვადასხვა ინსპექციები, ნოტარიუსები (განსაკუთრებით თუ საკითხი ეხება ხელშეკრულებ-

⁷⁰Мадараш А., третшособи в цивільному процесі, Тернопіль 2016, п. 22, ხელმისაწვდომია აქ: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/3512/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%88%D0%90.%D0%9F%D0%A0-34.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება 0905.2022)

ბის ბათილად ცნობას) და ა.შ. ხშირად გაუგებარია და არაა მოტივირებული სასამართლოების მიერ, თუ რომელი მხარის დასახმარებლად ჩაებნენ ისინი პროცესში, რა მოსაზრებით ან რომელი კანონით ხელმძღვანელობდა სასამართლო, როცა გამოიტანა განჩინება მათი საქმეში ჩაბმის შესახებ და სხვა. ასეთი პრაქტიკა არ შეესაბამება კანონს, იწვევს არამართო საქმეთა განხილვის უზომოდ გაჭიანურებას, ზედმეტი მასალების შეგროვებას, ადამიანების მოცდენას, არამედ ხშირად სრულიად დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილებების გამოტანას.⁷¹

ამ მხრივ ასევე საინტერესოა როგორი სამართლებრივი პრაქტიკა აქვს გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსს. „დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე პროცესში მესამე პირად ჩაბმის სამართალი გერმანიაში ძირითადად საქართველოს მსგავსადაა სტრუქტურირებული. გაცილებით დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს გერმანიაში ე.წ. საქმეში მესამე პირის ჩაბმას ერთ-ერთი მხარის ინიციატივით (რაც, გარკვეულწილად, შეიძლება შევადაროთ სსკ-ის 90 მუხლს). მესამე პირად ჩაბმის მოქმედების ძალა, რომელიც აქვს აგრეთვე საქმეში ერთ-ერთი მხარის ინიციატივით მესამე პირად ჩაბმას გერმანიაში, განსხვავებით ქართული საპროცესო სამართლისაგან, ძირითადი პრინციპების დონეზე მაინც, მოწესრიგებულია გერმანულ საპროცესო სამართალში. გარდა ამისა, გერმანიაში არსებობს კიდევ რამდენიმე საკანონმდებლო რეგულაცია სპეციალურ კონსტელაციებთან დაკავშირებით, რომლებსაც ნაკლები პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს და არ იცნობს ქართული საპროცესო სამართალი.“⁷²

⁷¹ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, გვ. 92, თბ., 2005, ხელმისაწვდომია აქ:

<http://lawlibrary.info/ge/books/giz2005-ge-liluashvili-civil-procedures.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 09.05.2022)

⁷²ვაგენლოზი უ., სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი, 2020, თბ., გვ 360-361, ხელმისაწვდომია აქ: <http://lawlibrary.info/ge/books/Civil-Procedure-Com.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 09.05.2022)

3.1 საფუძველი რის გამოც შეიძლება დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირების საქმეში ჩართვა

დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირების უკეთ განსასაზღვრად, ყველა საპროცესო კოდექსის კომენტარებში მოყვანილია მაგალითები, რათა ნათლად წარმოაჩინონ მათი სამართლებრივი ინტერესი საქმეში და უფრო ნათლად გამოკვეთონ განსხვავება დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირებსა და ძირითად მხარეებს შორის. ვფიქრობ ეს გამოწვეულია იმით, რომ ამ სახის მესამე პირების ამოცნობა ხშირ შემთხვევაში თავად მოსამართლეებსაც კი უჭირთ და ამიტომაც აუცილებელია არსებობდეს პრაქტიკული მაგალითები რომლებიც უფრო ნათლად გვაჩვენებს თუ ვინ შეიძლება იყვნენ ეს პირები, რა სახის დავაში შეიძლება ჩაებან ისინი და რა სამართლებრივი სარგებელი შეიძლება ნახონ მათ ამ საქმეში მონაწილეობით.

„დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე მესამე პირების ინსტიტუტის შესწავლამ აჩვენა, რომ სამოქალაქო პროცესში მესამე პირების ჩართვის საფუძვლების საკითხთან დაკავშირებით, როგორც პრაქტიკაში, ისე თეორიაში ბევრი რამ გაურკვეველია. განხილვაში დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე მესამე პირად ყოველთვის საჭიროა, რომ ეს პირი დაინტერესებული იყოს და ეს ინტერესი სასამართლოს წინაშე დასაბუთებული სახით, წერილობითი და ზეპირი განცხადებით დაამტკიცოს. ცხადია, რომ ეს ინტერესი იურიდიული უნდა იყოს. აქედან გამომდინარეობს დათქმა იმის თაობაზე, რომ მესამე პირი იმ შემთხვევაში შეიძლება საქმის განხილვაში ჩაერთოს, თუ სასამართლო გადაწყვეტილება მის უფლებებზე და მოვალეობებზე ერთ-ერთი მხარის მიმართ გავლენას მოახდენს. გავლენა შესაძლებელია იმ აზრით იქნეს გაგებული, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილების კანონიერი ძალა, რომლითაც ესა თუ ის სამართალურთიერთობები დგინდება, მათი პრეიუდიციულობიდან გამომდინარე

მესამე პირზე ვრცელდება.”⁷³

„მესამე მხარის განმხორციელებელი ცვლილება ზოგიერთი ასპექტით არის თანამედროვე ინოვაცია სამართალსა და სამართლიანობაში, თუმცა კარგად არის ცნობილი ადმირალიაში. მისი მრავალი უპირატესობის გამო ლიბერალური პროცედურა ჩამოყალიბდა ინგლისში, ადმირალეთის ფედერალურ სასამართლოებში და ამერიკის ზოგიერთი სახელმწიფოს იურისდიქციაში. სასამართლომ განაცხადა: „უფლებამოსილების წონა არის ის, რომ მოპასუხე ვერ აიძულებს მოსარჩელეს, რომელმაც მას უჩივლა, უჩივლოს ასევე მესამე პირს, რომელსაც არ სურს, სასამართლოში საჩივრის შეტანა, როგორც დამატებითი მოპასუხე მხარის შეთავაზებით.“ ამგვარად, განმხილველი აქ არის მხარის უბრალო შეთავაზება მოსარჩელისთვის და თუ ის უარყოფს მას, შრომატევადი მცდელობა უშედეგოა.”⁷⁴

„კანონი ადგენს მესამე პირის პროცესში მონაწილეობის საფუძვლებს. მესამე პირის პროცესში მონაწილეობის საფუძველია ის გარემოება, რომ სასამართლო გადაწყვეტილებას ამ საქმეზე „შეუძლია შემდგომში გავლენა მოახდინოს მის უფლებებსა და მოვალეობებზე ერთ-ერთი მხარის მიმართ“. წინააღმდეგ შემთხვევაში ამ პირს არ ექნება საქმეში ჩაბმის საფუძველი, ხოლო სასამართლოს კი არ ექნება მისი პროცესში მესამე პირად დაშვების საფუძველი, ე.ი. საპროცესო ინტერესთან ერთად (რომ უფლების შესახებ დავა გადაწყდეს ერთ-ერთი მხარის სასარგებლოდ, მესამე პირს კიდევ აქვს საქმის შედეგით მატერიალურ-სამართლებრივი დაინ-

⁷³Гражданский процесс: учеб. для вузов / Подред. М. К. Треушниковад. ю.н., проф., засл.

деятелянауки РФ. -2-е изд., перераб. и доп. – М.: Городец, 2007, 79,

<http://uristinfo.net/> მითითებულია: ხარიტონაშვილი ნ, მესამე პირები სამოქალაქო პროცესში, გვ 63-64, თბ, 2017, ხელმისაწვდომია აქ:

<https://openscience.ge/bitstream/1/169/1/Kharitonoshvili%20Nino.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება 09.05.2022)

⁷⁴ Cornell law School, Federal Rules of Civil Procedure, Rule 14. Third-Party Practice, Legal Information Institute, 2020, ხელმისაწვდომია აქ:

https://www.law.cornell.edu/rules/frcp/rule_14 (უკანასკნელი გადამოწმება: 09.05.2022)

ტერესება, რომელიც განპირობებულია იმ გავლენით, რაც შეიძლება მოახდინოს გადაწყვეტილებამ მის უფლება-მოვალეობებზე. ხშირად ასეთი ინტერესი ერთ-ერთ მხარესა და მესამე პირს შორის რეგრესული ვალდებულების არსებობის შედეგია. უკუმოთხოვნის (რეგრესის) უფლება მხარის მიერ მესამე პირის წინააღმდეგ, ხორციელდება გადახდილი ანაზღაურების ოდენობით. იმდენად, რამდენადაც თავდაპირველი სარჩელისა და შესაძლო სარეგრესო სარჩელის საფუძვლები ურთიერთდაკავშირებულია, პროცესში მესამე პირთა მონაწილეობა დიდ მნიშვნელობას იძენს და აუცილებელიცაა.

დავის საგანზე დამოუკიდებელი მოთხოვნის არმქონე მესამე პირების პროცესში მონაწილეობა უზრუნველყოფს მთელი რიგი საპროცესო ამოცანების გადაწყვეტას, კერძოდ: 1) მესამე პირად პროცესში ჩაბმულ პირთა მატერიალურ-სამართლებრივი ინტერესების დაცვას; 2) მხარეთათვის დახმარებას, რათა მათ დაიცვან თავიანთი უფლებები; 3) საქმის ყველა გარემოების ყოველმხრივ და სრულად დადგენას; 4) სასამართლო დროის ეკონომიას (დაზოგვას).⁷⁵

საფუძველის რის გამოც მესამე პირებს დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით მოსამართლეები საქმეში რთავენ, კარგად ჩანს განჩინებებში, რომლითაც წყდება მათი საქმეში ჩართვის საკითხი. „სამოქალაქო საქმეზე 2/1479-13 ც. მ.-ს სარჩელისა გამო, მოპასუხე შპს „ქ. ტ. 2011“-ის მიმართ საფლავის პასპორტის გაცემის თაობაზე საქმეში მესამე პირად ჩაბმული იქნა მ. თ. მოსარჩელე ც. მ.-მა 2013 წლის 16 ოქტომბერს სარჩელით მომართა ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს მოპასუხე შპს „ქ. ტ. 2011“-ის წინააღმდეგ და მოითხოვა საფლავის პასპორტის გაცემა. 2014 წლის 07 თებერვალს მოსამზადებელ სასამართლო სხდომაზე მოპასუხე შპს „ქ. ტ.

⁷⁵ქურდაძე შ., ხუნაშილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 185-186, ხელმისაწვდომია აქ: https://samartliskonspektebi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 09.05.2022)

2011“-ის წარმომადგენელმა იშუამდგომლა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 90-ე მუხლის თანახმად, საქმეში მესამე პირად დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე ჩაბმული იქნეს მ.თ., ვინაიდან საქმეზე მიღებულმა გადაწყვეტილებამ შეიძლება შემდგომში გავლენა მოახდინოს მის უფლებებსა და მოვალეობებზე, რადგან მოსარჩელის ქმედებით ფაქტიურად დაირღვა მისი უფლებები, რადგან მას ჩაეკეტა საოჯახო საფლავზე მისასვლელი გზა და არსებულ ზომებში საფლავის პასპორტის გაცემის შემთხვევაში, იურიდიულად დამტკიცდება მისი უფლებების დარღვევა. მოსარჩელე არ დაეთანხმა შუამდგომლობას.⁷⁶

მკვლევარებიც ამ სახის მესამე პირების ინტერესის უკეთ წარმოსაჩენად, კონკრეტული მაგალითების მოყვანას ცდილობენ. მათი განხილვის შედეგად უფრო ნათელი და გასაგები ხდება ის სამართლებრივი ინტერესი, რომლის არსებობაც სავალდებულოა ამ სახის მესამე პირების საქმეში ჩაბმისათვის. თენგიზ ლილუაშვილი ამ ინტერესის წარმოჩინებას სამოქალაქო კოდექსის 703-706-ე მუხლების ანალიზის შედეგად ახდენს. „703-ე მუხლის თანახმად ტვირთის დაკარგვის, დაზიანების ან გადაზიდვის გამო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნები შეიძლება წარდგენილ იქნეს მხოლოდ პირველი, ბოლო, ან იმ გადამზიდველის მიმართ, რომლის მიერ გადაზიდვისას დაიკარგება, დაზიანდა ან გადაცილებულ იქნებ ტვირთის ჩაბარების ვადა. იმ შემთხვევაში, როდესაც ტვირთის გამგზავნი მიმართავს სასამართლოს სარჩელით ერთ-ერთი გადამზიდველის მიმართ ტვირთის დაზიანების გამო ზიანის ანაზღაურების შესახებ, მაშინ მოპასუხეს, ე.ი. გადამზიდველს შეუძლია იშუამდგომლოს სასამართლოს წინაშე, რათა საქმეში ჩაბმული იქნეს მესამე პირად დამოუკიდებელი მოთხოვნით, სხვა მომდევნო გადამზიდველი. ასეთი შუამდგომლობით სასამართლოს შეიძლება მიმართოს უშუალოდ ამ მომდევნო გადამზიდ-

⁷⁶იხ. ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 07.02.2014 წლის განჩინება საქმეზე 2/1479-13

ველმაც. ცხადია, რომ ვინც არ უნდა მიმართოს სასამართლოს მე-სამე პირად საქმეში ჩაბმის შესახებ, შუამდგომლობა (განცხადება) ამის თაობაზე მოტივირებული უნდა იყოს. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში მოტივირება შესაძლებელია სამოქალაქო კოდექსის 704-ე და 706-ე მუხლების საფუძველზე. 704-ე მუხლის თანახმად გადაამზიდველს, რომელმაც აანაზღაურა ზიანი გარკვეული პირობების არსებობისას აქვს უკუმოთხოვნის უფლება სხვა გადაამზიდველის მიმართ.”⁷⁷

საინტერესო სტატისტიკური ვითარებაა საქმეში გარეშე პირების ჩართვასთან დაკავშირებით დიდი ბრიტანეთის გაერთიანებულ სამეფოში. „2015 წელს უზენაესი სასამართლოს 79 გადაწყვეტილებიდან 38 საქმე ეხებოდა საჯარო ორგანოს, სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციის ან სხვა პირის ან ორგანიზაციის ერთ ან მეტ ჩარევას (საქმეების თითქმის 50%). ინტერვენციები შორს არის ინტერესთა ჯგუფისგან. როგორც ციფრებიდან ჩანს, უზენაესი სასამართლოს მიერ ნებადართული ინტერვენციების მნიშვნელოვანი ნაწილი ხორციელდება საჯარო ორგანოების, უწყებების და სამთავრობო დეპარტამენტების მიერ. მაგალითად 2009-2016 წლებში განხორციელდა 91 ინტერვენცია საჯარო უწყებების მხრიდან და 101 სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების მიერ.”⁷⁸

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ საქმეში ამ ტიპის მესამე პირების ჩართვამდე მოსამართლემ უნდა გამოიჩინოს დიდი ყურადღება და სიფრთხილე, მან სწორად უნდა განსაზღვროს ნამდვილად გააჩნია თუ არა ამ პირს ის ინტერესი რომლის არსებობაც სავალდებულო კრიტერიუმია და მხოლოდ სწორად შედგენილი განცხადების გამო არ მოახდინოს საქმეში ამ პირის ჩართვა და

⁷⁷ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, გვ. 94, თბ., 2005, ხელმისაწვდომია აქ: <http://lawlibrary.info/ge/books/giz2005-ge-liluashvili-civil-procedures.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 10.05.2022)

⁷⁸JUSTICE, To Assist The Court: Third Party Interventions In The Public Interest, 2009, p.13, ხელმისაწვდომია აქ: <https://files.justice.org.uk/wp-content/uploads/2016/06/06170721/To-Assist-the-Court-Web.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 12.05.2022)

ამით არ გამოიწვიოს საქმის განხილვის გართულება და გაჭიანურება.

3.2 დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირების შედარება საქმეში მონაწილე სვა პირებთან

საქმეში მონაწილე პირების გარეშე სამოქალაქო სამართალწარმოების მიმდინარეობა შეუძლებელი იქნებოდა. სწორედ მხარეების შეჯიბრობითობისა და მათთვის მინიჭებული დისპოზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარე იწყება საქმის განხილვა სასმართლოში. მათი განცხადებებისა და თუ სარჩელების არსებობა წარმოქმნის სასამართლო განხილვის აუცილებლობას. საქმეში მონაწილე ყველა პირს მისთვის განკუთვნილი უფლებები და მოვალეობები გააჩნიათ. სწორედ ამით განსხვავდებიან ისინი ერთმანეთისგან.

დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირები განსხვავდებიან, როგორც მეორე სახის მესამე პირებისგან, ასევე მოსარჩელებისგან და მოპასუხეებისგან. შეიძლება ითქვას, რომ ისინი საქმის განხილვაში მხოლოდ დამხმარე ხასიათის მატარებლები არიან, რასაც კანონმდებლის მიერ მინიჭებული უფლებები განაპირობებს. ეს უფლებები იმდენად შეზოჭილია, რომ ამ ტიპის მესამე პირებს მხოლოდ თავიანთი ინტერესის დაცვა შეუძლიათ და იმ მხარის დახმარება, რომლის სასარგებლოდაც სურთ რომ გამოვიდეს გადაწყვეტილება. „მესამე პირების კატეგორიის სწორად განსაზღვრისთვის აუცილებელი, პირველ რიგში განვიხილოთ პროცესის „მხარის“ სტატუსი. მართლაც, არერთხელ აღინიშნა, რომ მესამე მხარის ცნება სხვა არაფერი, თუ არა მხარის ცნების სპეკულარული ასახვა. იტალიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ იძლევა პროცესის მხარის განმარტებას, მიუხედავად იმისა, რომ ეს უკანასკნელი არის კოდექსის პირველი წიგნის III თავის საგანი და ტერმინს „მხარე“ შეიცავს კოდექსის ბევრი მუხლი. პროცედურული ხასიათის განმარტებით, მხარე ესაა ის ვინც

მიმართავს მოსამართლეს (მოსარჩელე) და ის, ვის მიმართაც ეს მოთხოვნა წამოიჭრება (რესპოდენტი). შესაბამისად ეს ორი პირი ექვემდებარება გადაწყვეტილების შედეგს. სამართლებრივი კავშირი, რომელიც აერთიანებს მხარეებს, პირიქით, აკლია მესამე პირებთან მიმართებაში. შესაბამისად მესამე მხარე პროცედურული გაგებით არის ის, ვინც რჩება სასამართლო განხილვის მიღმა, არ არის არც მოსარჩელე და არც მოპასუხე.”⁷⁹

Justice⁸⁰-მა გამოაქვეყნა ორი პუბლიკაცია, როგორც გზამკვლევი მესამე მხარის ინტერვენციების განხორციელების მიზნით საჯარო ინტერესებში. ერთ-ერთ მათგანში განხილულია განსხვავება ასეთი პირების, პროცესის სხვა მონაწილეებთან შედარებით. „ჩარევის მონაწილე განსხვავდება მხარისგან - მომჩივანი და მოპასუხე. მხარეს აქვს პირდაპირი წილი საქმის შედეგში, ხოლო მესამე მხარის ჩარევას არა. ზოგადად მესამე მხარის ჩარევა არ უნდა იყოს არეული: ა) დაინტერესებულ მხარეში: დაინტერესებული მხარე არის ადამიანი, რომელსაც მოსარჩელე ან მოპასუხე ასახელებს, როგორც უშუალოდ საქმის ზემოქმედებას (კერძოდ, შედავათი, რომელიც შეიძლება მიენიჭოს სასამართლოს მიერ, იმისდა მიხედვით დაადგენს თუ არა მას მოსარჩელის სასარგებლოდ ან წინააღმდეგ). დაინტერესებული მხარე ასევე შეიძლება დაემატოს საქმეს თავად სასამართლოს მიერ, როდესაც სასამართლო აღმოაჩენს, რომ ეს სასურველია დავის ან საკითხის გადასაწყვეტად. ბ) amicuscuriae: ლათინურად „სასამართლოს მეგობარი“, amicus ტრადიციულად იყო ნეიტრალური ფიგურა, რომელიც მოწვეული იყო სასამართლოს დასახმარებლად კანონის საკითხთან დაკავშირებით, მაგ. უცხოური სამართლის ინტერპრეტაციაზე. თუმცა დრო-

⁷⁹Bonato G., Tierset procédure : leprocès civil italien, Civil Procedure Review, p. 4, 2017, ხელმისაწვდომია აქ: <https://civilprocedurereview.com/revista/article/view/153/143> (უკანასკნელი გადამოწმება: 11.05.2022)

⁸⁰JUSTICE - ორგანიზაცია დიდი ბრიტანეთის გაერთიანებულ სამეფოში, რომელიც მუშაობს მართლმსაჯულების სისტემის გაძლიერებაზე - ადმინისტრაციული, სამოქალაქო და სისხლის მიმართულებით

და დრო სასამართლოს მეგობარმა შეიძლება უფრო მეტი წინააღმდეგობის როლი შეასრულოს არაწარმომადგენელი მხარის (მაგ. ბავშვი განქორწინების პროცესში) სახელით. გ) საჯარო ინტერესი სასამართლოში: ჩარევა არის საჯარო ინტერესების სასამართლო პროცესის მხოლოდ ერთი ფორმა. სხვა უფრო ცნობილი ფორმაა, როდესაც ინდივიდი ან არასამთავრობო ორგანიზაცია მოქმედებს როგორც მომჩივანი საქმეზე, ან საკუთარი უფლებებით ან ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების უფრო დიდი კლასის ან კატეგორიის სახელით. არსებობს ორი სახის ინტერვენცია (ჩარევა), როდესაც ინტერვატორი ცდილობს წარმოაჩინოს საჯარო ინტერესები და როდესაც ინტერვატორი ცდილობს წარმოაჩინოს მისი პირადი ინტერესი.“⁸¹

მნიშვნელოვანია, ასევე ერთმანეთისგან განვასხვავოთ ამ სახის მესამე პირები და თანამონაწილეები. „სამოქალაქო პროცესში დამოუკიდებელი მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირების მონაწილეობის დროს ყოველთვის სახეზეა მხოლოდ ერთი სარჩელი, რომელიც აღძრულია მოსარჩელის მიერ მოპასუხის წინააღმდეგ და არა რამდენიმე პარალელური სარჩელი, როგორც ამას ადგილი აქვს საპროცესო თანამონაწილეობის დროს. თავისი უფლებების განხორციელების დროს ასეთი სახის მესამე პირი დამოუკიდებლად მოქმედებს პროცესში და არ ათანხმებს იმ მხარეებთან თავის საპროცესო მოქმედებებს, რომლის მხარესაც ის პროცესში გამოდის. ასეთი მესამე პირები არ სარგებლობენ განკარგვითი უფლებებით თანამონაწილეებისგან განსხვავებით. მათ არ შეიძლება გადაწყვეტილებით რამე მიეკუთვნოს ან რამის გადახდა დაეკისროს.“⁸²

⁸¹JUSTICE, To Assist The Court: Third Party Interventions In The Public Interest, 2009, p.8, ხელმისაწვდომია აქ: <https://files.justice.org.uk/wp-content/uploads/2016/06/06170721/To-Assist-the-Court-Web.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 12.05.2022)

⁸²ქურდაძე შ., ზუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2012, გვ. 188, ხელმისაწვდომია აქ: https://samartliskonspegebi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 28.04.2022)

მთავარი განმასხვავებელი ნიშანი, რომელიც ამ ტიპის მესამე პირებს გამოარჩევს პროცესის მონაწილე სხვა პირებისგან ეს არის ის ნიშნები რომლებიც ახასიათებთ დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირებს, რომელიც თითქმის ერთნაირია სხვადასხვა კანონმდებლობის მიხედვით. ამ შემთხვევაში განვიხილოთ უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით, რომელიც ნათლად და ამომწურავად აყალიბებს ამ ნიშნებს. ეს ნიშნებია:

„1) დავის საგანზე დამოუკიდებელი მოთხოვნის არარსებობა და შესაბამისად, სამართლებრივი ინტერესის ხასიათი, საქმის სამართლო განხილვის შედეგით.

2) უკვე დაწყებულ პროცესთან შეერთება და მასში მონაწილეობა მოსარჩელის ან მოპასუხის მხარეზე;

3) წარმოებაში შესვლა საკუთარი ინიციატივით, აგრეთვე სასამართლოს ინიციატივით ან მხარეთა მოთხოვნით;

4) საკუთარი ინიციატივით წამოწყება შესაბამისი განცხადების წარდგენით, მაგრამ არა სასარჩელო განცხადებით;

5) მესამე მხარის მიერ იმ პირის ინტერესების დაცვა, რომლის მხარეზეც ის მოქმედებს, რადგან საქმეზე გადაწყვეტილებამ მომავალში შეიძლება გავლენა მოახდინოს მის უფლებებსა და მოვალეობებზე მხარეთაგან ერთ-ერთთან მიმართებაში;

6) იმ პირის ინტერესების დაცვის შერწყმა საკუთარ ინტერესებთან, რომლის მხარესაც მესამე მხარე მოქმედებს. ანუ მესამე მხარე, რომელიც არ არის დავის საგნის ერთადერთი წარმომადგენელი მოქმედებს პროცესში სხვა პირის ინტერესების დასაცავად, მაგრამ მისი სახელით.“⁸³

⁸³Карнаух Т.М., Ханик-Посполітак Р.Ю. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ, КИЇВ, „СТІНІАН“, 2011Б П. 86. ხელმისაწვდომია აქ:

https://www.researchgate.net/publication/341878826_Civilnij_proces_Ukraini

(უკანასკნელი გადამოწმება: 28.04.2022).

3.3 უფლებები და მოვალეობები, რომლებსაც აკისრებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირებს

დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირების მთავარი განსხვავება მხარეებისაგან, მაინც ვფიქრობ იმაში მდგომარეობს, რომ ისინი არ არიან ფართო უფლებებითა და მოვალეობებით აღჭურვილნი. რაც გამომდინარეობს მათი ინტერესით პროცესში მონაწილეობით, როდესაც ისინი მხოლოდ ეხმარებიან იმ მხარეს რომლის მხარესაც ერთვებიან პროცესში. ვინაიდან ისინი არ აღძრვენ დამოუკიდებელ სარჩელს, რა საკვირველია სხვის მიერ აღძრული სარჩელის განკარგვას ვერ შეძლებენ, ვერ შეცვლიან მათ საგანს, მოთხოვნას, ფაქტობრივ გარემოებებს. თუმცა ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მათ არაფრის განხორციელების უფლება არა აქვთ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 91-ე მუხლის მიხედვით „მესამე პირები რომლებიც არ აცხადებენ დამოუკიდებელ მოთხოვნას დავის საგანზე, სარგებლობენ მხარეთა საპროცესო უფლებებით და მათ ეკისრებათ მხარეთა საპროცესო მოვალეობები, გარდა უფლებისა, გაადიდონ ან შეამცირონ სასარჩელო მოთხოვნის ოდენობა, შეცვალონ სარჩელის საფუძველი ან საგანი, ცნონ სარჩელი, უარი თქვან სარჩელზე ან მორიგდნენ, აღძრან შეგებებული სარჩელი, მოითხოვონ სასამართლო გადაწყვეტილების იძულებით აღსრულება.“⁸⁴ საქართველოს კანონმდებლობის მხრიდან ამ სახის მესამე პირებისათვის ამ კონკრეტული შეზღუდვების დაწესება, ვერ იქნება აღქმული არასამართლიანად, რადგან ეს ის უფლებებია, რომელიც მხოლოდ ძირითადად მხარეშედიდება გამოიყენოს. დამოუკიდებელი მოთხოვნის არ მქონე პირი რა საკვირველია ვერ მოითხოვს გადაწყვეტილების აღსრუ-

⁸⁴იხ. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ხელმისაწვდომია აქ: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/29962?publication=149> (უკანასკნელი გადა-
მოწმება: 14.05.2022)

ლებას, ვინაიდან სასამართლოს მიერ დამდგარი შედეგი მის სასარგებლოდ არ ხდება, შესაბამისად ვერც ვინმეს აიძულებს რომ მოითხოვოს ამ გადაწყვეტილების აღსრულება. „სააპელაციო და საკასაციო სასამართლოთა პრაქტიკა დაუშვებლად მიიჩნევა ასეთი სახის მესამე პირთა საჩივრებს (მათ შორის კერძო საჩივრებს). ასეთი მესამე პირები სარგებლობენ მხარეთა ყველა საპროცესო უფლებებითა და მოვალეობებით, მაგრამ ამ წესიდან არის გამონაკლისებიც. კერძოდ, ასეთ მესამე პირებს არ გააჩნიათ განკარგვითი უფლებები. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ის უფლებები, რომლებშიც შეზღუდულია მესამე პირი, განკარგვითი უფლებებია, ე.ი. მიმართულია დავის ობიექტის განკარგვაზე. უფლებათა ასეთი შეზღუდვა აიხსნება სწორედ იმით, რომ მათ არ აქვთ დავის საგანზე დამოუკიდებელი მოთხოვნა და არ არიან სადავო მატერიალური სამართალურიერთობის სუბიექტები. ისინი სხვის პროცესში მონაწილეობენ. მესამე პირს არა აქვს უფლება შეასრულოს ის საპროცესო მოქმედებები, რომლებიც მიმართულია ამ სამართალურიერთობის ობიექტის განკარგვაზე.“⁸⁵

თუ შევადარებთ ამ სახის მესამე პირების უფლებებს უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით დაწესებულ უფლებებთან, ვნახავთ რომ ისინი იდენტურია. უფრო მეტიც კანონის დანაწესი ერთმანეთს სიტყვა სიტყვით ედრება. „მესამე პირები რომლებიც არ წარმოადგენენ დამოუკიდებელ პრეტენზიებს, დაჯილდოებულნი არიან მხარის უფლებებით და მოვალეობებით, გარდა მოთხოვნის საფუძვლისა და საგნის შეცვლისა, მოთხოვნის ოდენობის შეცვლისა, მოთხოვნაზე უარის თქმისა, მოთხოვნის აღიარებისა და მორიგების ხელშეკრულების დადებისა.“⁸⁶ აღნიშ-

⁸⁵ქურდაძე შ., ხუნამილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 185, ხელმისაწვდომია აქ: https://samartliskonspektbi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 15.05.2022)

⁸⁶Карнаух Т.М., Ханик-Посполітак Р.Ю. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ, КИЇВ, „СТІНІАН“, 2011Б П. 88, ხელმისაწვდომია აქ:

ნული იდენტური მსგავსებების მიხედვით შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ პრაქტიკაში მათი უფლებების განხორციელებაც ერთნაირია და შესაბამისად შედეგებიც მსგავსი იქნება.

„იბადება კითხვა, ხომ არ იქნება მიზანშეწონილი სააპელაციო ან საკასაციო წესით იმ გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლების მინიჭება, დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირებისთვის რომლის განხილვაშიც ის მონაწილეობდა? ვინაიდან დამდგარმა გადაწყვეტილებამ მესამე პირების უფლებებზე შეიძლება გავლენა მოახდინოს, მიზანშეწონილი იქნებოდა ამ საკითხის დადებითად გადაწყვეტა. მას უნდა შეეძლოს გაასაჩივროს გადაწყვეტილება, მითუმეტეს, რომ ამ გადაწყვეტილებას შესაძლებელია ჰქონდეს პრეიუდიციული მნიშვნელობა მომავალში მის წინააღმდეგ აღძრული რეგრესული სარჩელის განხილვისა და გადაწყვეტისას. ასეთი მნიშვნელობა გადაწყვეტილებას მხოლოდ იმ შემთხვევაში ენიჭება, თუ მესამე პირი დამოუკიდებელი მოთხოვნის გარეშე მონაწილეობის საქმის განხილვაში ან ან მოწვეული იყო საქმის განხილვაში მონაწილეობის მისაღებად. აქედან გამომდინარე, გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლება მიეცეს მხოლოდ ისეთ მესამე პირს დამოუკიდებელი მოთხოვნის გარეშე, რომელიც ჩაბმული იყოს პროცესში და მონაწილეობდა ან შეეძლო მონაწილეობა მიეღო საქმის განხილვაში.“⁸⁷

გასაკვირი არც ისაა, რომ გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსიც მსგავს უფლება-მოვალეობებს ანიჭებს ამ სახის მესამე პირებს, მაგრამ რასაკვირველია შესაბამისი გამონაკლისებით. „და-

https://www.researchgate.net/profile/Iryna-Izarova-2/publication/341878826_Civilnij_proces_Ukraini/links/5ed7bab9299b1fc67d351f09/Civilnij-proces-Ukraini.pdf

(უკანასკნელი გადამოწმება: 28.04.2022).

⁸⁷ზრუსტალი ვ., საკასაციო საჩივრის უფლების მქონე სუბიექტები, ჟურნალი „თემი-და“, N10 (12), გამომცემლობა „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2016, თბ., გვ. 4, ხელმოწვევდომია აქ: https://publishhouse.gtu.ge/public_html_old/storage/archiv/83/pdf-1516003702-6ds1FSYmysGcQ9XQuAtLh9HtHELmBA05.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 14.05.2022)

მოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე პროცესში ჩართული მესამე პირის საპროცესო უფლებამოსილებები და სტატუსი გამომდინარეობს §67 GER-ZPO-დან. ის, ძირითადად, უფლებამოსილია, შეასრულოს ნებისმიერი საპროცესო მოქმედება, რომლებიც არ ეწინააღმდეგება პროცესის მთავარი მხარის უფლებებს. ეს რეგულაცია შინაარსობრივად ძირითადად ემთხვევა სსკ-ის 91-ე მუხლის შინაარსს. ამ სახის მესამე პირს გერმანულ საპროცესო სამართალშიც არ შეუძლიათ იმ საპროცესო მოქმედებების განხორციელება, რომლებსაც პირდაპირ კრძალავს სსკ-ის 91-ე მუხლი, ვინაიდან ამით დაუშვებელ წინააღმდეგობაში მოვიდოდა პროცესის მთავარ მხარესთან.⁸⁸

ამ მხრივ ასევე საინტერესოა როგორი დამოკიდებულება აქვს იაპონიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსს. „47-ე მუხლი პროცესში დამოუკიდებელი მონაწილის შესვლას განსაზღვრავს. იგი თავისი არსით დამოუკიდებელი მოთხოვნის მქონე მესამე პირს წააგავს. თუმცა მესამე პირთა ასეთ დაყოფას იაპონიის საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს. ამ მუხლის მიხედვით, მესამე მხარე, რომელიც ამტკიცებს, რომ მისი უფლებები შეიძლება პროცესის შედეგით დაირღვეს ან უფლება აქვს დავის საგანზე ან მის ნაწილზე, შეიძლება პროცესში მხარედ ჩაერთოს, ხოლო ოპონენტებად პროცესის ორივე ან ერთ-ერთი მხარე მიუთითოს. ამ შემთხვევაში მან წერილობითი განცხადება უნდა წარადგინოს. განცხადება მხარეთა განცხადების წარდგენისათვის დადგენილ პირობებს უნდა აკმაყოფილებდეს და ორივე მხარეს უნდა ჩაბარდეს. ამ სახით საქმეში მესამე პირის ჩართვამდე ამ პირისავე თანხმობით მოსარჩელეს ან მოპასუხეს შეუძლიათ პროცესიდან გავიდნენ. ამ შემთხვევაში სასამართლოს გადაწყვეტილება მათზე გავრცელდება. თუ მესამე პირი ამ წესით საქმის განხილვის მიმდინარეობის დროს ჩა-

⁸⁸ჰაგენლოხი უ., სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი, 2020, თბ., გვ 366-367, ხელმისაწვდომია აქ: <http://lawlibrary.info/ge/books/Civil-Procedure-Com.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 14.05.2022)

ერთვება და დაადასტურებს, რომ მას სრულად ან ნაწილობრივ გადაეცა ის უფლებები, რომელიც სარჩელის საგანს წარმოადგენს, მის ჩართვას უკუქცევითი ძალა ექნება და საქმე განხილვის დაწყების სტადიაში დაბრუნება. ამ დროს თავდაპირველი მხარეების შუამდგომლობით სასამართლოს შეუძლია გამოიტანოს ბრძანება და მესამე პირს სარჩელზე ვალდებულებების აღება დაავალოს. ამ დროს თავდაპირველი მხარეების შუამდგომლობით სასამართლოს შეუძლია გამოიტანოს ბრძანება და მესამე პირის და ერთ-ერთი მხარის სარჩელის ფორმა ერთნაირად ჩამოყალიბდა, მათ შეუძლიათ საქმეში ჩაერთონ როგორც თანამოსარჩელები ან თანამოპასუხეები.”⁸⁹

აღნიშნულის მიხედვით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ამ სახის მესამე პირებს თითქმის ყველა კანონმდებლობაში დამხმარე სტატუსი აქვთ მინიჭებული.

მიუხედავად იმისა, რომ ისინი რომელიმე კონკრეტული მხარის დასახმარებლად შედიან პროცესში, საბოლოო ჯამში მაინც თავიანთი უფლებების დაცვას ცდილობენ, რათა მომავალში თავიდან აიცილონ მათ მიმართ წარმოშობილი რეგრესული სარჩელი. გარდა ამისა ისინი მონაწილეობას იღებენ მტკიცებულებათა გამოკვლევის პროცესში, რომლითაც თავიდან იცილებენ მომავალში ისეთი მტკიცებულების საქმეში აღმოჩენას, რომელსაც წინასწარ დადგენილი ძალა ექნება.

⁸⁹ზარიტონაშვილი ნ., მესამე პირები სამოქალაქო პროცესში, თბ., 2017, გვ 222, ხელმისაწვდომია აქ: <https://openscience.ge/bitstream/1/169/1/Kharitonoshvili%20Nino.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 14.05.2022)

3.4 დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირების საქმეში ჩაბმის საკითხის გადაწყვეტა და განჩინების მიღება

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობის მიხედვით დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირის საქმეში ჩაბმის საკითხს წყვეტს მოსამართლე, რომლის შესახებაც მას გამოაქვს განჩინება, მაგრამ თუ კი ეს საკითხი სხდომის მიმდინარეობის დროს გადაწყდა, ამ დროს გამოდის საოქმო განჩინება, რომელიც აისახება სხდომის ოქმში. „სამოქალაქო საქმის განხილვაში მესამე პირი დამოუკიდებელი მოთხოვნის გარეშე შეიძლება ჩაბმული იქნეს თვით ამ მესამე პირის განცხადებით (შუამდგომლობით), აგრეთვე მხარის ინიციატივით. სასამართლოს ინიციატივით მესამე პირის საქმეში ჩაბმას სსკ-სი არ ითვალისწინებს.“⁹⁰

„თუ დავის საგანზე დამოუკიდებელი მოთხოვნის მქონე მესამე პირი პროცესში მხოლოდ თავისი ინიციატივით შედის, დავის საგანზე დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არმქონე მესამე პირი პროცესში შეიძლება შევიდეს (ჩაებას) არა მარტო თავისი, არამედ ერთ-ერთი მხარის ინიციატივითაც, რისთვისაც ეს მხარე სასამართლოს მიმართავს მოტივირებული განცხადებით. ასეთი განცხადება, ანუ პროცესში მესამე პირის ჩაბმა თუ შესვლა, დაიშვება სასამართლოს გადაწყვეტილების გამოტანამდე როგორც წერილობითი, ისე ზეპირი განცხადების ფორმით. ზეპირი განცხადება შეიტანება სასამართლო სხდომის ოქმში. როცა მესამე პირი თავისი ინიციატივით ებმება პროცესში, მან სასამართლოში უნდა შეიტანოს წერილობითი განცხადება, რომელზეც სახელმწიფო ბაჟი არ გადაიხდევინება. მხარეთა მოსაზრების გათვალისწინებით

⁹⁰ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, თბ., 2005, გვ. 97, ხელმისაწვდომია აქ:

<http://lawlibrary.info/ge/books/giz2005-ge-lilushvili-civil-procedures.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 15.05.2022)

სასამართლოს გამოაქვს განჩინება საქმეში მონაწილეობისათვის მესამე პირის დაშვების ან ასეთ დაშვებაზე უარის თქმის შესახებ. საქმეში (პროცესში) დამოუკიდებელი მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირის დაშვებაზე უარის თქმის განჩინება გასაჩივრდება გადაწყვეტილებასთან ერთად. პროცესში დაშვების შესახებ მესამე პირის განცხადებაში ზუსტად უნდა იყოს მითითებული, თუ რა საფუძვლით ითხოვს განმცხადებელი პროცესში მესამე პირად დაშვებას.⁹¹

როგორც ვხედავთ კანონმდებლობამ მესამე პირებს იმპერატიულად არ დაუწესა, რომ მათ აუცილებლად სასარჩელო ფორმით უნდა მიმართონ სასამართლოს. ვფიქრობ ეს სწორიცაა, ვინაიდან მათ დამოუკიდებელი მოთხოვნა არ გააჩნიათ, და არ საჭიროებენ იმ ფორმის დაცვას და სასარჩელო მოთხოვნების დაყენებასა და მათი დაკმაყოფილების აუცილებლობის მტკიცებას, როგორც ეს მოსარჩელეს ეკისრება. მეტიც მათ საერთოდ არ გააჩნიათ მოთხოვნა რომელიმე მხარის მიმართ, ისინი მხოლოდ თავიანთ უფლებებს იცავენ სამომავლოდ, რათა ამ დავის შედეგით არ დაზარალდნენ.

„ტეხასის სამოქალაქო პროცედურები ასევე ითვალისწინებენ „ჩარევას“ სამართლებრივ მოქმედებაში. განმახორციელებლისაგან განსხვავებით, intervenor არის მხარე, რომელიც ითხოვს სარჩელში შეერთებას. შეიძლება არსებობდეს რამდენიმე მიზეზი, რის გამოც ვინმეს სურს ამის გაკეთება. მაგალითად, სამართალწარმოებამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს intervenor-ის კანონიერ უფლებებზე ან სხვა ინტერესებზე. ალტერნატიულად, სასამართლო დავის შედეგმა შეიძლება ხელი შეუშალოს intervenor-ს მომავალში იმავე ან მსგავს საკითხებზე საკუთარი სარჩელის შეტანაში. ჩარევა არ არის უფლება. სარჩელის ნებისმიერ არსებულ მხარეს შეუძლია გაასა-

⁹¹ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბ., 2015, გვ. 184, ხელმისაწვდომია აქ: https://samartliskonspeqiebi.files.wordpress.com/2020/02/saproceso-samartali_optim.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 15.05.2022)

ჩივროს ჩარევა. ტეხასის უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ სასამართლოებმა შეიძლება დაუშვან შუამდგომლობა ჩარევის შესახებ, თუ intervenor-ს აქვს სამართლიანი ინტერესი.⁹²

ამ მხრივ ასევე საინტერესოა როგორ სამართლებრივ დათქმას აწესებს უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა.

უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 53-ე მუხლის მიხედვით „მესამე პირებს, რომლებიც დავის საგანზე დამოუკიდებელ პრეტენზიებს არ წარმოადგენენ, შეუძლიათ საქმეში ჩაერიონ მოსარჩელის ან მოპასუხის მხარეს მოსამზადებელი საქმის დასრულებამდე ან პირველ სასამართლო სხდომაზე, თუ საქმე განიხილება შემაჯამებელ წარმოებაში, თუ გადაწყვეტილებამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს მათ უფლებებზე ან ვალდებულებებზე ერთ-ერთი მხარის მიმართ. ისინი შეიძლება საქმეში ჩაერთონ ასევე მხარეთა მოთხოვნით. თუ სასამართლო პროცესის დაწყების ან საქმის განსახილველად მომზადების გადაწყვეტისას აღმოაჩენს, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილებამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს იმ პირთა უფლებებსა და მოვალეობებზე, რომლებიც არ არიან საქმის მხარეები, სასამართლო ასეთ პირებს ჩართავს საქმეში, როგორც მესამე პირები. რომლებიც არ წარმოადგენენ დამოუკიდებელ პრეტენზიებს დავის საგანზე.“⁹³

„უკრაინის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ადგენს, რომ სასამართლო მხოლოდ აცნობებს მესამე პირს საქმის თაობაზე, უგზავნის მას მესამე პირის ჩართვის შესახებ განცხადების ასლს და განმარტავს მის უფლებას გამოაცხადოს მონაწილეობა საქმეში. ამიტომ, სასამართლოები ხშირად ახორციელებენ საქმეში მესამე პირის ჩართვას მათი თანხმობის გარეშე, რითაც არღვევენ უკრაინის

⁹² Stephens law, who is a “third party” in a lawsuit, 2022, ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.stephenslaw.com/resources/who-is-a-third-party-in-a-lawsuit> (უკანასკნელი გადამოწმება: 15.05.2022)

⁹³ იმ. Цивільний процесуальний кодекс України, ხელმისაწვდომია აქ: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/07/TSPK.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 15.05.2022)

ნის სსსკ-ით გათვალისწინებულ პროცედურას. ასევე, მესამე პირებს ხშირად ახსენებს მოსარჩელე უშუალოდ სარჩელში, რაც ასევე არ არის გათვალისწინებული საპროცესო სამართლის წესებით.⁴⁴ აღნიშნული ცხადყოფს იმ პროცედურულ განსხვავებას, რომელსაც საქართველოს კანონმდებლობაში ვერ შევხვდებით. ჩვენთან მოსამართლე თავად არ უგზავნის განცხადების ფორმას დაინტერესებულ მესამე პირს, და არც ატყობინებს რომ გადაწყვეტილების შედეგით ის შეიძლება დაინტერესებული იყოს. რაც შეეხება მოსარჩელეთა და მოპასუხეთა მოთხოვნას საქმეში მესამე პირების ჩართვის შესახებ, ამას მოსამართლე მხარეთა არგუმენტების მოსმენის შემდეგ წყვეტს, რის შესახებაც ის იღებს განჩინებას საქმეში ჩართვის შესახებ.

„ძალიან ხშირია სასამართლო პროცესებში, რომ მოპასუხემ, მიუხედავად იმისა, რომ ის არის მოსარჩელის მხრიდან თავდასხმის პირველ რიგში (რადგან, მაგალითად, მან მიაწოდა დეფექტური საქონელი), უნდა მიმართოს მესამე პირს (მაგალითად, საკუთარ მიმწოდებელს);“

საფრანგეთში ასეთი ჩართვა ძალზე გავრცელებული და მარტივია. მოპასუხე წარუდგენს საჩივარს მესამე პირის წინააღმდეგ განხილულ საქმეში გამოცხადებით და იგივე საპროცესო პროცესია, რაც ძირითად საქმეზე, რომელიც მოიცავს სამ მხარეს. ასევე შესაძლებელია მესამე მარის მიერ თავისი ნებით შეუერთდეს განხილულ საქმეს წერილობითი არგუმენტების წარდგენით.

გერმანიაში კანონი ითვალისწინებს მესამე მხარის შეტყობინების პროცედურას, ანუ მოპასუხეს შეუძლია მესამე პირს შეტყობინება მიაწოდოს თავის მიმწოდებელს, რომელიც ხდება სასამართლოს შუამავლობით, რის შემდეგაც მიმწოდებელი ასევე ხდება განხილული საქმის მხარე. მოსარჩელის ან მოპასუხის მხარდასა-

⁴⁴Дузінкевич Т. ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ДО СПРАВИ ТРЕТІХ ОСІБ, ЯКІ НЕ ЗАЯВЛЯЮТЬ САМОСТІЙНИХ ВИМОГ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ. ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК 3'2014, 367, ხელმისაწვდომია აქ: http://yurvisnyk.in.ua/v3_2014 (უკანასკნელი გადამოწმება 15.05.2022)

კერად ჩარევით შეიძლება მესამე მხარეც გახდეს განხილული საქმის მხარე.

ჩინეთში მოპასუხის მიერ მესამე მხარის წინააღმდეგ წამოწყებული სარჩელი განიხილება ცალკე საქმედ. მესამე მხარის დამატებას თავად მხარეები ვერ გადაწყვეტენ (განსაკუთრებით სასამართლო უნდა დაეთანხმოს ან მოითხოვოს).⁹⁵

„ბოლონიის სასამართლოში წლების განმავლობაში ფირმა აკვირდებოდა პრეცედენტული სამართლის კონსოლიდაციას, რომელიც ცვლის იტალიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 269-ე მუხლის ტრადიციულ ინტერპრეტაციას უარყოფს განცხადებს მესამე მხარის სამართალწარმოებაზე. მაგალითად 2017 წლის 04 იანვარს, ბოლონიის სასამართლომ არასახელშეკრულებო პასუხისმგებლობის გამო კომპენსაციის მოთხოვნით საქმეზებოლოგანკარგულებით, არ დააკმაყოფილა მოპასუხის მესამე მხარის საქმის განხილვის მოთხოვნა მესამე მხარის წინააღმდეგ ანაზღაურების სახით. კასის მიერ ასახული პრინციპების გათვალისწინებით და კერძოდ იმის გათვალისწინებით, რომ ნებისმიერი მესამე მხარის დადგენა არ არის რაიმე გარანტიის ურთიერთობის ნაწილი (არ არის დაფარული), შეიძლება გამოიწვიოს მხოლოდ საქმის განხილვის გახანძლივება, რითაც ძირს უთხრის სასამართლო პროცესის გონივრული ხანგრძლივობის კონსტიტუციურ პრინციპს, რომელიც ასეთ შემთხვევაში კიდევ უფრო ზიანდება, თუ გავითვალისწინებთ, რომ კარგად იყო (ან შეიძლება უნდა ყოფილიყო) სასამართლო პროცესამდე. ამ მიდგომის სახელმძღვანელო პრინციპია სწრაფი განხილვის ჩატარება. ამ პრინციპს ზიანს აყენებს მესამე მხარეების ჩართვა, რომლებიც არ იყვნენ მხარეები მოსარჩელის მიერ თავდაპირველად წარდგენილ სამართალწარმოებაში. ზემოაღნიშნული ბრძანება შეესაბამება ბოლონიის სხვა მოსამართლე-

⁹⁵ Comparative study between the Civil Procedures of France, Germany and China, eu-china ipr2, ხელმისაწვდომია აქ: <https://ipkey.eu/sites/default/files/legacy-ipkey-docs/7--doccentre-civil-cc3-aw4-002-comparative-study-on-civil-procedures-of-france--germany-and-china-en.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 17.05.2022)

ბის მიერ გამოცემულ სხვა გადაწყვეტილებებს, რომლებმაც არ დააკმაყოფილეს განცხადებები მესამე მხარის სამართალწარმოებაზე, თუნდაც სწორად და დროულად შეტანილი.“⁴⁶ თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ აღნიშნული სტატია თარიღდება 2017 წლით შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ მესამე პირების საქმეში ჩართვის პროცედურების პრაქტიკაში დამკვიდრება იტალიის სასამართლოებში ახალი დაწყებულია. ვფიქრობ აღნიშნული ნეგატიური დამოკიდებულება მესამე მხარეების მიმართ აღარ უნდა ფიქსირდებოდეს.

⁴⁶Michini B., Third-party proceedings and swiftness of court procedures, zunarelli, 2017. ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.studiozunarelli.com/en/civil-procedural-law/third-party-proceedings-and-swiftness-of-court-procedures/> (უკანასკნელი გადამოწმება 17.05.2022)

თავი 4. სამოქალაქო საპროცესო სამართალში მონაწილე მესამე პირების შედარება ადმინისტრაციული საპროცესო სამართალით გათვალისწინებული მესამე პირებისაგან

იმის გათვალისწინებით, რომ ადმინისტრაციული საპროცესო სამართალი ძალიან ჰგავს სამოქალაქო სამართალწარმოებას, უფრო მეტიც გარკვეული საკითხები ზუსტად ისე წესრიგდება, როგორც სამოქალაქო საპროცესო სამართალში, არ იქნება გასაკვირი, რომ მესამე პირების ინსტიტუტი ამ კოდექსითაც არის მოწესრიგებული. ამ ორ სფეროს შორის კონკრეტული საკითხის მოწესრიგება ხასიათდება როგორც მსგავსებებით ასევე განსხვავებებითაც. „რიგ შემთხვევებში, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ნორმებს იყენებს, თუ კი კოდექსით სხვა რამ არ არის დადგენილი. მესამე პირებთან მიმართებაში ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი სწორედ „სხვა რამ“-ს ადგენს და მესამე პირების სასამართლო პროცესში მონაწილეობის საკითხი ადმინისტრაციულ კანონმდებლობაში სხვაგვარადაა რეგულირებული. განსხვავებული მიდგომა გამოწვეულია ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის სპეციფიკით. მათ შორის განსხვავების გამომწვევ მიზეზად ინკვიზიციურობის პრინციპი სახელდება.“⁹⁷ „ადმინისტრაციული საქმის განმხილველი სასამართლოს ინკვიზიციური ბუნება ვლინდება მესამე პირების მოწვევასთან დაკავშირებითაც. განსხვავება სამოქალაქო სამართალწარმოებისაგან ადმინისტრაციულ პროცესში სასამართლო თავად წყვეტს საკითხს მესამე პირთა მოწვევის შესახებ.“⁹⁸ როგორც ვხედავთ მთავარი განსხვავება ამ ორ სფეროს შორის მდგომარეობს

⁹⁷ხარიტონაშვილი ნ., მესამე პირები სამოქალაქო პროცესში, თბ., 2017, გვ 167, ხელმისაწვდომია აქ: <https://openscience.ge/bitstream/1/169/1/Kharitonoshvili%20Nino.pdf> (უკანასკნელი გადამოწმება: 21.05.2022)

⁹⁸ღვამიჩავა თ., საკასაციო საჩივრის დასაშვებობა ადმინისტრაციულ პროცესში, თბ., 2017, გვ. 55, ხელმისაწვდომია აქ: https://press.tsu.ge/data/image_db_innova/samartal/tamar_gvamichava.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 21.05.2022)

მესამე პირების საქმეში ჩართვის ინიცირების მინიჭების უფლება მოსამართლისათვის. მაშინ როდესაც სამოქალაქო საქმის განმხილველ მოსამართლეს არ შეუძლია მისი ინიციატივით საქმეში ჩააბას მესამე მხარე, ადმინისტრაციული საქმის განმხილველ მოსამართლეს ამ აკრძალვით არავინ ბოჭავს. აქ უკვე სხვა საკითხია რამდენად სამართლიანია ამ უფლების მოსამართლისთვის მინიჭება.

ისევე როგორც, სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობის მიხედვით არსებობს ორი სახის მესამე პირები, ადმინისტრაციულ პროცესშიც მესამე პირების ორი განსხვავებული სახე არსებობს. „მესამე პირების ინსტიტუტი ეს არის ადმინისტრაციული პროცესის სპეციფიკური საპროცესო ღონისძიება, რომელიც მოქმედებს იმ პირების მიმართ, რომლებიც არ არიან მხარეები, მაგრამ სასამართლოს გადაწყვეტილებით შეიძლება დაეკისროს გარკვეული უფლება-მოვალეობები. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კანონი განასხვავებს მესამე პირის ორ ტიპს - მესამე პირს „ჩვეულებრივი“ და „აუცილებელი“ (სავალდებულო)“ მოწვევით. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მესამე პირის დაწესებულება არის როგორც ადმინისტრაციული, ისე სამოქალაქო საპროცესო სამართლის უმნიშვნელოვანესი ინსტიტუტი. თუმცა აღსანიშნავია, რომ მესამე პირის საკითხი საქართველოს საპროცესო კანონმდებლობით სრულად არ არის რეგულირებული. არის მთელი რიგი საკითხები, რომელთა განმარტებას და რეგულირებას ხშირ შემთხვევაში სასამართლო ახორციელებს შესაბამისი საკანონმდებლო ნორმების არარსებობის გამო.“⁹⁹

ზემოაღნიშნულის მიხედვით არ უნდა დავასკვნათ, რომ ადმინისტრაციულ პროცესში მესამე პირის ჩართვა მხოლოდ სასა-

⁹⁹Tsintsadze K., The Third Person Institute and Brief Review of the Gaps in the Administrative and Civil Procedural Law of Georgian Regarding This Institute, European Scientific Journal No 28, 2017, p 63, ხელმისაწვდომია აქ: <https://euijournal.org/index.php/esj/article/view/10044> (უკანასკნელი გადამოწმება: 21.05.2022)

მართლოს ინიციატივით შეიძლება. აქ საერთოა სამოქალაქო პროცესთან ისიც, რომ პროცესში მესამე პირები შეიძლება შევიდნენ თავიანთი და მხარეთა ინიციატივით, მაგრამ საბოლოო გადაწყვეტილებას მათი ჩართვის შესახებ მაინც მოსამართლე იღებს. ყველაზე უკეთ ამის გაგება კონკრეტული მაგალითის მოყვანით ხდება. რაც ყველაზე უკეთ ჩანს სასამართლოს მიერ მიღებულ განჩინებებში. მაგალითად შეგვიძლია მოვიყვანოთ ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება 3/366-19 ადმინისტრაციულ საქმეში მესამე პირის ჩართვის შესახებ. განჩინების მიხედვით ირკვევა, რომ „დ.ჭ.-მ მ.ფ.-მ და ა.ფ.-მ სარჩელი აღძრა ქუთაისის საქალაქო სასამართლოში მოპასუხეების სსიპ აღსრულების ეროვნული ბიუროს და იმერეთის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის სააღსრულებლო ბიუროს მიმართ ქმედების განხორციელების თაობაზე. 2019 წლის 30 ივლისს ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს შუამდგომლობით მიმართა სს „ს. ბ.“-ს წარმომადგენელმა დ.მ.-მ და ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-16 მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად მოითხოვა სს „ს.ბ.“ აღნიშნულ საქმეში ჩართულ იქნას სავალდებულო მესამე პირად. მოცემულ შემთხვევაში სს „ს.ბ.“-ს უშუალოდ გააჩნია მოთხოვნა დავის საგანზე და ინტერესი საქმის მიმართ, რადგან დადგენილია, რომ №A----- სააღსრულებო საქმის წარმოება მიმდინარეობს თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2010 წლის 4 ოქტომბრის N2/5140-2010 კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების შესაბამისად, რომლითაც დაკმაყოფილდა სს „ს.ბ.“-ს მოთხოვნა ს.ხ.-ის მიმართ. კერძოდ, წარმოდგენილი შუამდგომლობის თანახმად, მოსარჩელების: დ.ჭ.-ს მ.ფ.-ს და ა.ფ.-ის სარჩელი სსიპ აღსრულების ეროვნული ბიუროს იმერეთის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის სააღსრულებლო ბიუროს მიმართ, მოპასუხისათვის მოსარჩელეთა კუთვნილ 5 უძრავ ნივთს. იძულებით აუქციონზე რეალიზაციის აკრძალვის თაობაზე, მოვალე ს.ხ.-ის ვალის გამო მიმდინარე №A----- სააღსრულებო საქმის წარმოების ფარგლებში, მანამდე სანამ არ გაუქმდება

ინდ. მეწარმის ს.ბ.-ის ვალების გამო არსებული აღსრულების შეჩერება. სწორედ ზემოთ მითითებული ქონებების აუქციონზე რეალიზაციის შეჩერება ითხოვენ მოსარჩელები. მოცემულ შემთხვევაში, წარმოებაში არსებული დავის სასარჩელო მოთხოვნას წარმოადგენს №A----- სააღსრულებო საქმის წარმოების შეჩერება. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე სასამართლო აღნიშნავს, რომ დ.ჭ.-ის მ.ფ.-ისა და ა.ფ.-ის სარჩელზე მიღებული გადაწყვეტილება შეიძლება შეეხოს სს „ს.ბ.“-ს იმ სადაო სამართალურთიერთობის მონაწილეა, რომლის თაობაზეც სასამართლოს მიერ მხოლოდ საერთო გადაწყვეტილების გამოტანაა შესაძლებელი.“¹⁰⁰

ამ მხრივ ასევე საინტერესოა საზღვარგარეთის ქვეყნების მიდგომა, იცნობენ თუ არა მესამე პირების ინსტიტუტს ადმინისტრაციულ პროცესშიდა რამდენად მსგავსი მიდგომაა საქართველოს კანონმდებლობასთან მიმართებით.

აზერბაიჯანის ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 28-ე მუხლის მიხედვით „სანამ გადაწყვეტილება შევა ძალაში ან საქმე განიხილება ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოში, სასამართლოს შეუძლია თავისი ინიციატივით ან შუამდგომლობით ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში მესამე პირად ჩართოს ის პირები, რომელთა კანონიერად დაცული ინტერესები დაირღვა. ამის შესახებ სასამართლო გამოიტანს განჩინებას ამ გადაწყვეტილების ლიკვიდაციისა და არსებითად საქმის განხილვის განახლების შესახებ. მესამე პირები აუცილებლად ჩაერთვება ადმინისტრაციულ სასამართლოში, როგორც მონაწილე (აუცილებელი ჩართულობა), როდესაც სადავო სამართლებრივ ურთიერთობაში მესამე მხარის მონაწილეობის ხასიათი ითვალისწინებს ადმინისტრაციული სასამართლო პროცესის მონაწილეებისა და მესამე მხარის შესახებ ერთიანი გადაწყვეტილების მიღებას. განჩინება ადმინისტრაციულ სასამართლოში ჩართვის შესახებ არ გასაჩივრდება.

¹⁰⁰იხ. ქუთაისისა საქალაქო სასამართლოს 06.09.2019 წლის განჩინება საქმეზე 3/366-19

მესამე პირებს უფლება აქვთ დამოუკიდებლად გამოიყენონ სამართლებრივი დაცვის შესაძლო საშუალებები და განახორციელონ საპროცესო მოქმედებები ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნით, კერძო ინტერესების დაცვის მიზნით. აუცილებელ ჩართულობაში ჩართულ მესამე პირებს შეუძლიათ განაცხადონ განსხვავებული პრეტენზიები მხარეთა მოთხოვნით.¹⁰¹ როგორც ვხედავთ აზერბაიჯანული კანონმდებლობა უშვებს მესამე პირების პროცესში ჩართვას მაშინაც კი თუ უკვე გადაწყვეტილება დამდგარია, მაგრამ იგი არ არის შესული კანონიერ ძალაში, რაც განსხვავებული მიდგომაა და საქართველოს კანონმდებლობა ამას არ ითვალისწინებს. ამ დანაწესის დაწესება ვფიქრობ გაართულებს სამართალწარმოებას და ამ დროს თავიდან ვერ იქნება აცილებული ერთი და იგივე საქმის რამდენჯერმე განხილვა, რაც თავის მხრივ ხელს უშლის სასამართლო დროის ეკონომიურობას. ვფიქრობ ამ დანაწესის დაწესება გაუმართლებელია, რადგან ასეთ მესამე პირებს შეუძლიათ სხვა ახალი სარჩელით დაიცვან თავიანთი უფლებები.

მსგავსება-განსხვავებები განვიხილოთ ასევე იტალიის ადმინისტრაციული საპროცესო კანონმდებლობის მაგალითზეც.

„იტალიაში ადმინისტრაციული წარმოების მხარეთა კატეგორიები განისაზღვრება კანონით N. 241/1990, რომელიც განიხილება, როგორც იტალიის ადმინისტრაციული საპროცესო აქტი. ეს ძირითადად ადმინისტრაციული საპროცესო პრინციპების შესახებ რეგულაციაა, ვიდრე „კოდიფიკაცია“. L. 241/1990 მხარეთა შესახებ ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში არის ძალიან ფართო, სრული და ზოგადი გამოყენების. იტალიურ სამართლებრივ სისტემაში არის მხარეთა შემდეგი კატეგორიები: ა) მხარეები, რომლებსაც უშუალოდ შეეხება საბოლოო გადაწყვეტილება“ ბ) „ვისაც კანონით მოეთხოვება ჩარევა“ რომლებიც საჭიროებენ ინტერვენ-

¹⁰¹იხ. The administrative procedural Code of the Republic of Azerbaijan, ხელმისაწვდომია აქ:

www.legislationline.org/download/id/4028/file/Azer_Administrative%20Procedural%20Code_2009_en.pdf (უკანასკნელი გადამოწმება: 22.05.2022)

ციებს და უფრო მეტიც, კანონი ითვალისწინებს, რომ „ლონისძიებას შეუძლია ზიანი მიაყენოს იდენტიფიცირებულ ან ადვილად იდენტიფიცირებულ მხარეებს გარდა მისი უშუალო ადრესატებისა“, ისინი ასევე უნდა იყვნენ მოწვეულნი საქმის წარმოებაში მისაღებად. გ) ნებისმიერ მხარეს რომელსაც აქვს ან საჯარო ან კერძო ინტერესები, ასევე მხარეებს, რომლებსაც აქვთ გაფანტული ინტერესები და კანონიერად ჩამოყალიბებულნი არიან ასოციაციების ან კომიტეტების სახით, რომლებზეც შეიძლება უარყოფითი გავლენა იქონიოს რაიმე ღონისძიებამ, უფლება აქვთ ჩაერთოს შესაბამის პროცედურაში“. (ე.ი. „ნებაყოფლობითი ინტერვენციები“) ამრიგად ადმინისტრაციულ პროცესში მონაწილეობა შეუძლიათ ცალკეულ მესამე პირებს სუბიექტური უფლებებით, კონკრეტული სამართლებრივი ინტერესებით ან ფაქტობრივი ინტერესებით.¹⁰² როგორც ვხედავთ იტალიის კანონმდებლობაც იცნობს ნებაყოფლობით და აუცილებელ ჩარევას ადმინისტრაციულ პროცესში რაც მსგავსია საქართველოს კანონმდებლობის მიერ დაწესებულ მესამე პირების სახეებთან.

ამ მხრივ ასევე მიზანშეწონილია შევადაროთ უკრაინის ადმინისტრაციულ წარმოებაში ჩართული მესამე პირები საქართველოს ადმინისტრაციულ პროცესში ჩართულ მესამე პირებს. თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ სამოქალაქო კანონმდებლობის მიხედვით დადგენილი წესებით ეს ორი კანონმდებლობა ძალიან ჰგავს ერთმანეთს, საინტერესოა ადმინისტრაციული წარმოებაც ერთნაირი აქვთ თუ არა. „ადმინისტრაციულ პროცესში დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს მესამე პირთა კლასიფიკაციას, დავის მატერიალურ-სამართლებრივი ხასიათის მიხედვით. ამ კრიტერიუმების მიხედვით, ადმინისტრაციულ სასამართლოში განსახილველი დავების სახეების გამოყენებით შეიძლება ადმინისტრაციულ პრო-

¹⁰²Justice, Administrative law in the European Union, 2018, p. 4, ხელმისაწვდომია აქ: www.aca-europe.eu/seminars/2018_Cologne/Italy.pdf (უკანაენელი გადამოწმება: 22.05.2022)

ცესში მესამე პირების შემდეგი სახეობების გამოყენება: - მესამე პირები ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა დავაში, რომლებსაც აქვთ მისი გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლებამოსილება; -მესამე პირები მოქალაქეთა საჯარო სამსახურში დაშვების, მისი გავლის, საჯარო სამსახურიდან გათავისუფლების თაობაზე დავაში; -მესამე მხარეები უფლებამოსილ სუბიექტებს შორის მენეჯმენტის სფეროში მათი კომპეტენციის განხორციელების, მათ შორის დელეგირებული უფლებამოსილების განხორციელების თაობაზე დავაში; - მესამე პირები ადმინისტრაციული ხელშეკრულებების შესრულების, შეწყვეტის, გაუქმების ან ბათილობის შედეგად წარმოშობილ დავებში; მესამე პირები უკრაინის კონსტიტუციითა და კანონებით დადგენილ შემთხვევებში ხელისუფლების სუბიექტის მოთხოვნით დავებში; -მესამე პირები საარჩევნო პროცესთან ან რეფერენდუმის პროცესთან დაკავშირებულ სამართლებრივ ურთიერთობებთან დაკავშირებულ დავებში; ამრიგად ადმინისტრაციულ პროცესში მესამე პირების ძირითად, კანონიერად მოწესრიგებულ კლასიფიკაციას წარმოადგენს მესამე პირების დაყოფა დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით და დამოუკიდებელი სასარჩელომოთხოვნის გარეშე. ხოლო მესამე პირების კლასიფიკაციას ცალკე დავაში მათი ინტერესის ბუნება განაპირობებს¹⁰⁰

როგორც ვხედავთ უკრაინის ადმინისტრაციულმა პროცესმა სახელებიც კი არ შეუცვალა მესამე პირებს და ისინი ისევე არიან მოხსენიებულები როგორც სამოქალაქო საპროცესო სამართალში. თუმცა სამოქალაქო კანონმდებლობისგან განსხვავებით მან მოახდინა მათი კლასიფიკაცია იმის მიხედვით თუ როგორი სამართლებრივი დაინტერესება შეიძლება გააჩნდეთ მათ საქმის შედეგით. შესაბამისად ეს ხელს უწყობს ასეთი პირების უკეთ დადგენას და პროცესში მათი გაუმართლებელი ჩარევის თავიდან აცი-

¹⁰⁰Кузьменко А., КЛАСИФІКАЦІЯ ТРЕТІХ ОСІ Б В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ, На укові записки Інституту закон одавства Верховної Ради України, 2016, 95-96, ხელმისაწვდომია აქ: <https://insizak.com/index.php/journal/article/view/309/305> (უკანასკნელი გადამოწმება: 22.05.2022)

ლებას. უმჯობესი იქნება, თუ კი საქართველოს კანონმდებლობაც
გადმოიღებს ამ მიდგომას და მოახდენს მესამე პირების ამ სახით
კლასიფიკაციას, რაც ვფიქრობ სასამართლო პრაქტიკის შედეგით
უნდა ჩამოყალიბდეს.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ დამკვიდრებული პრაქტიკის მიხედვით უმეტეს წილად სამოქალაქო სარჩელები წარმოიქმნება ადამიანებს, ბიზნესს ან სხვა სუბიექტებს შორის დავის შედეგად, მათ შორის სამთავრობო უწყებებს შორის, მაგრამ მიუხედავად ამისა მაინც ხდება საჭირო დაწყებულ დავაში ახალი პირების გამოჩენა, რომლებსაც შეიძლება შეეხოთ ეს გადაწყვეტილება და მათი სტატუსი კი განსხვავებული იქნება ეგრეთ წოდებული დამხმარე სუბიექტებისგან, როლებიც მხარეებს ეხმარებიან საქმის სამართლიან გადაწყვეტაში. სამოქალაქო პროცესი, როგორც წესი მიმდინარეობს განსხვავებული ნაბიჯებით: სარჩელი, ფაქტების აღმოჩენა, სასამართლო პროცესი და შესაძლო გასაჩივრება, მარამ არის ისეთი შემთხვევებიც როდესაც პროცესში ერთვებიან ისეთი მესამე პირები, რომლებიც თავიანთი უფლებების დაცვას იწყებენ. მათთვის კი ამ სტატუსის მინიჭების ერთ-ერთი და მთავარი ნიშანი უკვე სხვის მიერ დაწყებულ პროცესში შესვლაა.

მიუხედავად საერთო მახასიათებლისა, ყოველი ტიპის მესამე მხარის სამართლებრივი სტატუსი მნიშვნელოვნად განსხვავდება ერთმანეთისგან. კანონმდებლობის ანალიზის შედეგად ჩვენ შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ იტალიელმა კანონმდებელმა შეიძლება შეიტანოს ცვლილებები მესამე მხარის პოზიციის გასაუმჯობესებლად. სამწუხაროა, რომ მესამე მხარეს დამხმარე საფუძველზე არ აქვს უფლება, დამოუკიდებლად განახორციელოს დაცვის საშუალება. იგივე კრიტიკა შეიძლება მიემართოს საკონსტიტუციო განხილვისას მესამე მხარის გამორიცხვის დანაწესს, თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ სხვა სისტემებში აღიარებული ასოციაციებისა და ჯგუფების მიმართმსგავსი დანაწესი, მაგალითად, საფრანგეთში, საკონსტიტუციო საბჭოს მიერ. სამოქალაქო აღსრულების პროცედურების კუთხით ბოლო ცვლილებები, როგორც ჩანს, ზედმე-

ტად სწირავს მესამე მხარის პოზიციას, კერძოდ კრედიტორებს, რომლებსაც შეუძლიათ შეუერთდნენ ყადაღის დადებას და მესამე მხარის მოვალის დებიტორის დაყადაღებას. სხვა სიახლეები შეიძლება იყოს მომგებიანი, როგორიცაა დებულებები, რომლებიც იცავს მესამე მხარეებს საარბიტრაჟო წარმოებაში და წერილობითი ჩვენებების შემოღებაში.

კვლევის შედეგად მოპოვებული ინფორმაციით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ პრაქტიკაში უფრო იშვიათია დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მესამე პირების პროცესში ჩართვის საკითხი. ვფიქრობ ეს იმითაა განპირობებული, რომ დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირებს უჭირთ თავიანთი სარჩელის სწორად ჩამოყალიბება, რაც თავის მხრივ იწვევს იმ უარყოფით შედეგებს, რომ ისინი ვერ ხდებიან იმ დავის მონაწილენი, რომლის შედეგიც საბოლოო ჯამში გავლენას იქონიებს მათ უფლებებსა და მოვალეობებზე. რაც შეეხება დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირებს მათი ჩართვა მოსამართლეებს პროცესში არ უჭირთ და ეს უფრო მეტად დამკვიდრებული პრაქტიკაა.

კვლევის შედეგად დადგინდა და გამოიკვეთა, რომ სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა აწესებს ასევე იმ ვადასაც, რომლის დროსაც პირველი ინსტანციის სასამართლოში განხილვის რომელ სტადიაზე შეიძლება ჩაერთონ მესამე პირები საქმეში. საკანონმდებლო ცვლილებას წარმოადგენს დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირის მხარეთა პაექრობის დაწყებამდე საქმეში ჩართვის დაწესება. რაც ვფიქრობ, რომ გამართლებულია, ვინაიდან ასე თავიდან იქნება აცილებული საქმის განხილვის დროში გაჭიანურება და უკვე ბოლომდე მიყვანილი პროცესის უმიზეზოდ დროში გაწელვა. ამ მხრივ ასევე საინტერესოა საზღვარგარეთის ქვეყნების პრაქტიკა, რომლებიც უშვებენ მესამე პირების საქმის განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე დაშვებას, რაც ვფიქრობ გაუმართლებელია, ვინაიდან ეს გამოიწვევს პროცესის

ამოტრიალებას და თითქმის ბოლოში გაყვანილი საქმის თავიდან ხელმეორედ განხილვას. რაც ხელს შეუშლის საპროცესო დროის ეკონომიას და აზრს დაუკარგავს მესამე პირების ინსტიტუტის მთავარ დადები მხარეს რაც საპროცესო დროის ეკონომიაში გამოიხატება.

უნდა ითქვას ისიც, რომ საკანონმდებლო ცვლილებებმა განაპირობა ის, რომ აღარ ხდება სარჩელის წარმოებაში მიღების შესახებ განჩინების გამოტანა. შესაბამისად აღარც დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირის სარჩელის წარმოებაში მიღების შესახებ განჩინება არ გამოიტანება, რაც თავის მხრივ გვაფიქრებს იმაზე თუ საიდან წარმოეშვება ასეთი პირების საპროცესო უფლებები და მოვალეობები. ამ შემთხვევაში ვფიქრობ უნდა ვივარაუდოთ, რომ მას შემდეგ რაც აღნიშნული სარჩელი კანცელარიაში გაივლის ფორმალურ შემოწმებას და 5 დღის გასვლის შემდეგ მას არ შეატყობინებენ, რომ მისი სარჩელი არ იქნა წარმოებაში მიღებული, ჩაითვლება მიღებულად და მისი უფლება-მოვალეობები სწორედ აქედან დაიწყება.

კვლევის შედეგად ასევე გამოიკვეთა ისიც - იმის გათვალისწინებით, რომ რიგ შემთხვევაში სახვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობაში ზუსტად არ არის გაწერილი ისეთი ტერმინი, რომლითაც მოხსენიებულნი იქნებიან მესამე პირები, და მათ პროცესში დამხმარე სუბიექტებად აღიქვამენ, ხშირია მათი სასამართლოს მეგობართან გაიგივება, რაც არასწორია და მათ განსხვავებას დიდი ყურადღება უნდა დაეთმოს.

დასკვნის სახით ასევე შეიძლება ითქვას მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ განსხვავებულია მოსამართლისათვის პროცესში ჩართვის შესახებ მოთხოვნის წაყენების ფორმაც მესამე პირების სახის მიხედვითაც. როდესაც პირს არა აქვს დამოუკიდებელი მოთხოვნა შესაბამისად მას არც უნდა უწევდეს სარჩელის ჩამოყალიბება, მოთხოვნების გამოკვეთა, სარჩელის ფასის განსაზღვრა და შესაბამისი ბაჟის გადახდაც, მაშინ როდესაც მას, მისი სამართლებ-

რივი ინტერესის ჩამოყალიბება დასაბუთებული განცხადების ფორმითაც შეუძლია მიაწოდოს სასამართლოს.

მესამე მხარის ჩარევის პირობების განხილვისას, რომლებიც დამოუკიდებელ პრეტენზიებს აცხადებენ დავის საგანზე, ხშირად ეთმობა ყურადღება ისეთ მნიშვნელოვან საკითხს, როგორიცაა სასამართლოს მიერ მესამე მხარის უფლების წარდგენის საკითხი. პრაქტიკაში ამ წესის შეუსრულებლობამ შეიძლება გამოიწვიოს სერიოზული შეცდომები. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის მიხედვით გარანტირებულია სასამართლო განხილვა „გონივრულ ვადაში“. ამ გარანტიის მიზანია პროცესის ყველა მხარე დაიცვას პროცესის გაჭიანურებისაგან. უფრო მეტიც, ეს გარანტია ხაზს უსვამს მართლმსაჯულების დაუყოვნებლად განხორციელების მნიშვნელობას, რამაც შეიძლება შეარყიოს მისი ეფექტურობა და სანდოობა. ამრიგად, „გონივრული ვადის: კრიტერიუმის მნიშვნელობა მდგომარეობს იმაში, რომ გარანტირებული იყოს გადაწყვეტილების გამოტანა ვადაში, რითაც ადგენს გაურკვევლობის ზღვრებს, რომელშიც იმყოფება პირი მის სამოქალაქო მდგომარეობასთან დაკავშირებით.

სამოქალაქო საქმის განხილვისას შეიძლება აღმოჩნდეს, რომ დავის საგანზე დამოუკიდებელი პრეტენზიების გარეშე მესამე პირი შეცდომით ჩაერთო სამოქალაქო სამართალწარმოებაში. ამ შემთხვევაში სწორი იქნება სასამართლო გადაწყვეტილება ასეთი მესამე პირის მონაწილეობისგან გათავისუფლების შესახებ მიმდინარე სამოქალაქო სამართალწარმოებაში. ასეთი ქმედებები შეიძლება გახდეს პირველი ინსტანციის სასამართლოების გადაწყვეტილებების გაუქმების საფუძველი უმაღლესი სასამართლოების მიერ.

ყოველივე ზემო აღნიშნულის გათვალისწინებით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მესამე პირების არსებობა არის სამოქალაქო საპროცესო სამართალის მნიშვნელოვანი ინსტიტუტი, მაგრამ უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობით სრულად მაინც არ არის რეგულირებული ამ ინ-

სტიტუტთან დაკავშირებული საკითხები. სწორედ ამიტომ საჭირო ხდება სასამართლოებმა განხორციელონ მთელი რიგი საკითხების განმარტება და რეგულირება, რაც გამოწვეულია იმით, რომ არ არსებობს შესაბამისი საკანონმდებლო ნორმები. რაც თავის მხრივ მომავალში ხელს შეუწყობს ამ ხარვეზების აღმოფხვრას და საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელებას. მაგრამ ამ შემთხვევაში აუცილებელია გათვალისწინებული იქნეს ის, თუ რამდენად კარგად მოერგება განსახორციელებელი ცვლილებები საქართველოს კანონმდებლობასა და ერს. გარდა ამისა, აუცილებელია გათვალისწინებული იქნეს პრაქტიკის შედეგად წამოწეული პრობლემები, მოსამართლეების მიერ ჩამოყალიბებული განმარტებები და სწორედ მათი სინთეზის მიხედვით იქნება შესაძლებელი სწორი და მნიშვნელოვანი ცვლილებების განხორციელება.

შედარებით სამართლებრივი კვლევის მიხედვით დადგინდა, რომ მესამე პირების ცნება სხვადასხვა ქვეყნების კანონმდებლობის ანალიზის მიხედვით ჩამოყალიბებულია ერთნაირი შინაარსით. მართალია ზოგ ქვეყანაში ტერმინი „მესამე პირი“ დამკვიდრებული არ არის, მაგრამ კანონმდებლობა უშვებს პროცესში ისეთი პირების დაშვებას, რომლებიც შეძლებენ თავიანთი უფლებების დაცვას, მაგრამ მათი სტატუსი განსხვავებული იქნება მოსარჩელისაგან და მოპასუხისაგან.

კვლევის შედეგად ჩამოყალიბდა კონცეპცია და განისაზღვრა საქმეში პრეტენზიის წარმოდგენის მონაწილე პირთა წრე, რომლითაც ისინი გამოიყოფა სამოქალაქო პროცესის მონაწილეებისგან მითითებული ნიშნებით. გარდა საერთო ნიშნებისა ასევე გამოიკვეთა ის რეკომენდაციები და საკანონმდებლო ხარვეზები რაც ამ ინსტიტუტს ახასიათებს.

კვლევის უკეთესად წარმართვისათვის აუცილებელი იყო თეორიული მასალის პრაქტიკაში განხორციელების შედეგების მოკვლევა და მისი ანალიზის შედეგად დასკვნების გამოტანა. სწორედ ამიტომ გახდა საჭირო საჯარო ინფორმაციის გამოთხოვა სხვადას-

ხვა სასამართლოებიდან. მოპოვებული ინფორმაციით შესაძლებელი გახდა გაანალიზებულიყო პროცესუალური მოთხოვნები და ის ძირითადი ნიშნები რასაც სასამართლო ყურადღებას უთმობს პროცესში მესამე პირების ჩართვის დროს. გარდა ამისა, დადგინდა ისიც, თუ რამდენად ეწეოდნენ სასამართლოები სტატისტიკური მონაცემების შეგროვებას და როგორ უწყობენ ხელს ამ ინსტიტუტის სამომავლოდ განვითარებას.

ასევე კვლევამ აჩვენა, რომ დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის არ მქონე მესამე პირებად პროცესში უფრო მეტად ერთვებიან სახელმწიფო ზრუნვისა და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დახმარების სააგენტოები. რაც ჩემი აზრით არასწორია, რადგან ასეთი პირებისათვის, მესამე პირის სტატუსის მინიჭება კანონს ეწინააღმდეგება. ვინაიდან დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მესამე პირები არიან ისინი, ვისაც შეიძლება შეეხოს აღნიშნული გადაწყვეტილება, ან ვისაც სამართლებრივი დაინტერესება გააჩნიათ საქმის შედეგით. აღნიშნული ორგანიზაცია კი საქმეში მხოლოდ იმის გამო ერთვება, რომ დაიცვას იმ პირის ინტერესები, რომლებსაც არ შეუძლიათ თავად განახორციელონ ეს.

გარდა ამისა სხვადასხვა ქვეყნების კანონმდებლობის ანალიზმა აჩვენა, რომ განსხვავებულია საქმეში მესამე პირების ჩართვის სტადიაც. ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობა უშეზღუდვად პროცესში მესამე პირების ჩართვას არა მხოლოდ პირველი ინსტანციის სასამართლოში, არამედ სააპელაციო განხილვის სტადიაზეც. შესაბამისად კვლევის შედეგად გამოიკვეთა ორივე მიდგომისადმი დამახასიათებელი როგორც დადებითი ასევე უარყოფითი შედეგები.

ლიტერატურული ანალიზის შედეგად ასევე გამოიკვეთა კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტი. მკვლევართა აზრით კარგი იქნებოდა, თუ კი მესამე პირებს დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით უფლება ექნებოდათ, რომ გაასაჩივრონ საბოლოო გადაწყვეტილება. რაც ჩემი აზრით არასწორია. ვინაიდან ისეთმაპი-

რებმა რომლებიც არ იბრძვიან დამოუკიდებელი მოთხოვნის და-
საკმაყოფილებლად და მხოლოდ სარეგრესო სარჩელის თავიდან
აცილებას ცდილობენ, არ შეიძლება გაასაჩივრონ გადაწყვეტილება
და ხელი შეუშალონ სხვა პირს ამ გადაწყვეტილების აღსრულება-
ში, ვინაიდან გასაჩივრება დროსთან და ასევე სახსრებთან არის
დაკავშირებული, რაც თავის მხრივ ლახავს სხვის უფლებებსა და
მოვალეობებს და ხელს უშლის მართლმსაჯულების აღსრულებას.

კვლევის შედეგად დადგენილი გარემოებების შედეგად შესაძ-
ლებელია ჩამოყალიბდეს გარკვეული სახის რეკომენდაციები.

პირველ რიგში უმჯობესი იქნება, თუ კი სასამართლოები და-
იწყებენ სტატისტიკური ინფორმაციის შეგროვებას და შემდგომ
შესაძლებლობას მისცემენ მკვლევარებს საჯარო ინფორმაციის სა-
ხით გამოითხოვონ ის გადაწყვეტილებები თუ განჩინებები, რომ-
ლებიც მათ დაეხმარებათ თეორიული ცოდნის პრაქტიკაში გან-
ხორციელების შედეგის შესწავლაში. სასამართლოებისგან მოწო-
დებული ინფორმაციით კი ირკვევა, რომ ისინი არ ახორციელებენ
სტატისტიკური მონაცემების შეგროვებას მესამე პირების საქმეში
ჩართვასთან დაკავშირებით, რაც ვთვლი, რომ არასწორია. ვინაი-
დან იმის გათვალისწინებით, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია მე-
სამე პირების ინსტიტუტის არსებობა საქმეში, აუცილებელია
პრაქტიკის არსებობა მისი მომავალში უკეთ შესწავლისათვის, სა-
კანონმდებლო ხარვეზების დადგენასა და პრაქტიკაში მათი მონა-
წილეობის პრობლემების აღმოსაფხვრელად. შესაძლებელია აღ-
ნიშნულმა წაიღოს სასამართლო დრო და რესურსი, მაგრამ საბო-
ლოო ჯამში ცალკეული ხარვეზების აღმოფხვრის და მასალის
დაგროვების მნიშვნელოვანი შესაძლებლობა იქნება.

სხვადასხვა ქვეყნების კანონმდებლობის მიხედვით დადგინ-
და ისიც, რომ საქმეში მესამე პირები ერთვებიან არა მხოლოდ
პირველი ინსტანციის სასამართლოში, არამედ სააპელაციო სასა-
მართლოშიც. რაც ვფიქრობ, რომ სამართლიანია და უმჯობესი იქ-
ნება თუ საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვითაც დამკვიდ-

რდება. თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ მესამე პირებმა რომლებსაც შეიძლება შეეხოთ ეს გადაწყვეტილება ვერც კი გაიგონ, რომ სასამართლოში მიმდინარეობს დავა, სანამ საბოლოო გადაწყვეტილება არ დადგება და მათ არ შეეხებათ სააპელაციო სტადიაზე მათი ჩართვით თავიდან იქნება აცილებული ის ახალი სარჩელი, რომელიც მას შეუძლია აღძრას გამარჯვებული მხარის წინააღმდეგ და სააპელაციო სასამართლოც შეძლებს უფრო სრულყოფილად და სამართლიანად იმსჯელოს მისთვის დასმულ საკითხთან დაკავშირებით.

ასევე საინტერესოა ის გარემოებაც, რომ სახვადასხვა კანონმდებლობის მიხედვით დადგენილია მესამე პირების არა ორი, არამედ რამდენიმე სახეობა, რაც ვფიქრობ, რომ საქართველოს კანონმდებლობისთვის ჯერ ხელსაყრელი და მისაღები ვერ იქნება, ვინაიდან ეს ინსტიტუტი ჯერ კიდევ განვითარების სტადიაზეა და აუცილებელია მეტი პრაქტიკული განვითარება მოიპოვოს, რაც უფრო მეტად გამოკვეთს იმას არის თუ არა აუცილებელი შიევლას კანონმდებლობა და დაწესდეს თუ არა მესამე პირების განსხვავებული სახეობები. ჯერჯერობით არის ისეთი შემთხვევები, რომ არასწორად ხდება მესამე პირების ინტერესის გაგება და ხშირ შემთხვევაში, პროცესში ხვდებიან ისეთი მესამე პირები, რომლებიც არც კი არიან საჭირონი ამ დავის განხილვაში. სწორედ ამიტომ ჯერ კიდევ საჭიროა დაიხვეწოს და პრაქტიკაში უფრო მეტი განვითარება ჰპოვოს ამ ინსტიტუტმა. მოსამართლეები არ უნდა ერიდებოდნენ საქმეში დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის მქონე მესამე პირების ჩართვას და არ უნდა უბიძგებდნენ მათ დამოუკიდებელი სარჩელის აღძვრისაკენ, მათ უნდა ეცადონ, თავიდან აიცილონ ახალი დავები, მაშინ როდესაც შეუძლიათ ეს ერთი განხილვით მოაგვარონ.

ხაზგასასმელია ის საკითხიც, რომ საქართველოს კანონმდებლობა არ უშვებს სამოქალაქო პროცესში მოსამართლისათვის იმ უფლების მინიჭებას, რომ მან მისი ინიციატივით ჩართოს საქმეში

მესამე პირები, რაც ჩემი აზრით არასწორია. მართალია, ამ შემთხვევაში ირლენდმა შეჯიბრობითობის პრინციპი, მაგრამ თავის მხრივ დღის წესრიგში დგება სხვისი უფლებების დაცვა, რაც ვფიქრობ უფრო მეტად მნიშვნელოვანია. გარდა ამისა, ასევე ხდება საპროცესო დროის ეკონომია და საქმის სრულყოფილი და სამართლიანი გადაწყვეტა. სწორედ ამიტომ ვფიქრობ უმჯობესი იქნება თუ სამოქალაქო კანონმდებლობა ამ შემთხვევაში გამოიყენებს ინკვიზიციურ პრინციპისამ კონკრეტულ შემთხვევაში და სამოქალაქო საქმის განმხილველ მოსამართლეს მიაჩნება იმის უფლებას, რომ საქმეში მისი ინიციატივით ჩართოს მესამე პირები, მაგრამ ასევე მიმაჩნია, რომ ასეთი საკანონმდებლო ცვლილება განვითარების ამ ეტაპზე ნაადრევია. ჯერ უმჯობესი იქნება თუ, უფრო მეტად გაღრმავდება და გამოყენებადი გახდება მესამე პირების ჩართვა პროცესში, რაც შესაძლებლობას მისცემს კანონმდებელს უფრო მეტად დაინახოს არსებული საკანონმდებლო ხარვეზები, რაც ამ ინსტიტუტს ახასიათებს.

თუ გავითვალისწინებთ იმასაც, რომ აღარ არარსებობის ხარვეზის ინსტიტუტი, რაც იწვევს პირდაპირ იმ გარემოებას, რომ მოსამართლე თუ უარს ეტყვის პირს საქმეში მესამე პირად ჩართვაზე, იგი ხელმეორედ გადაწყვეტს შესწორებული სარჩელის წარდგენით პროცესში ჩართვას, სწორედ ამიტომ, ასევე მნიშვნელოვანი იქნებოდა სამოქალაქო საპროცესო სამართალში კანონმდებლობის მხრიდან იმის განმარტება, რამდენჯერ შეუძლია მესამე პირს მიმართოს სასამართლოს პროცესში მესამე პირად ჩართვის შესახებ. ახლანდელი კანონმდებლობის მიხედვით არც ისაა დადგენილი, ეკრძალება თუ არა ასეთ მესამე პირს ერთხელ უარის თქმის შემთხვევაში, აღმოფხვრილი ხარვეზის შემდეგ განმეორებით მიმართოს მოსამართლეს.

სამეცნიერო ლიტერატურა:

1. კ. კორკელია, ქურდაძე ი., ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მიხედვით, გამომცემლობა „ევროპის საბჭოს საინფორმაციო ბიურო საქართველოში“, თბილისი, 2004.
2. თ. ლილუაშვილი, სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, II გამოცემა, თბილისი, 2005.
3. მ. ტურავა, ავტორთა კოლექტივი, საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის ძირითადი უფლებები და მოვალეობები, გამომცემლობა „აიპ კონსტიტუციონალიზმის კვლევისა და ხელშეწყობის რეგიონული ცენტრი, თბილისი, 2013.
4. შ. ქურდაძე, ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2015.
5. თ. ღვამიჩავა, საკასაციო საჩივრის დასაშვებობა ადმინისტრაციულ პროცესში, თბილისი, 2017.
6. მ. კვაჭაძე, გზამკვლევი პრინციპები ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლთან დაკავშირებით, თბილისი, 2017.
7. ნ. ხარიტონაშვილი, მესამე პირები სამოქალაქო პროცესში, თბილისი, 2017.
8. ს. გელიაშვილი, სასამართლოს მიერ საქმის მომზადების მიზნით შესასრულებელი მოქმედებები, თბილისი, 2020.
9. უ. ჰაგენლოხი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2020.
10. Zuberbühler Tobias, Müller Christoph, Habegger Philipp (Editors) Swiss Rules of international arbitration, Commentary, Kluwer Law International, Schul thess Juristische Medien, Zürich Basel Genf,

2008.

11. JUSTICE, To Assist The Court: Third Party Interventions In The Public Interest, 2009.
12. J Maxeiner, Cost and Fee Allocation in Civil Procedure, University of Baltimore School of law, 2010
13. Eu-china, Comparative study between the Civil Procedures of France, Germany and China, ipr2, 2011.
14. Т.М Карнаух., Ханик-Посполітак Р.Ю. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ, КИЇВ, „СТІНІАН“, 2011.
15. Т.Дузінкевич,ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ДО СПРАВИ ТРЕТІХ ОСІБ, ЯКІ НЕ ЗАЯВЛЯЮТЬ САМОСТІЙНИХ ВИМОГ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ, ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК 2014.
16. Jr Fredie Didier, Letiersetla procédure civil brésilienne, Civil Procedure Review, 2015.
17. М.Н. Кузнецов, Участие третьих лиц в гражданском процессеб Челябинск, 2016.
18. А.Кузьменко, КЛАСИФІКАЦІЯ ТРЕТІХ ОСІ Б ВАДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ, На уковіза писки Інституту закон одавства Верховної Ради України, 2016.
19. А.Мадараш, трет шособи в цивільному процесі, Тернопільб 2016, М.Н. Кузнецов, Участие третьих лиц в гражданском процессеб Челябинск, 2016.
20. B. Michini, Third-party proceedings and swiftness of court procedures, zunarelli, 2017.
21. Chr. Gomile, Die Bete iligung Dritteram Rechtsstreit, Universität Siegen, 2017.
22. G Bonato, Tierset procédure : leprocès civil italien, Civil Procedure Review., 2017.
23. J Dubarry, Honoraire A., Les tries et la procedure en droitfrançais, 2018.

24. Justice, Administrative law in the European Union, 2018.
25. С.Е. Устюшенко, Поняття та характеристика с удівих витрат у цивільному процесі Одеська юридична академія, 2018.
26. Ю. Колос, Компенсація в итратна правничу допомогу в цивільному процесі, Інформаційно-аналітичний центр „ЛІГА“, 2018.
27. Cornell law School, Federal Rules of Civil Procedure, Rule 14. Third-Party Practice, Legal Information Institute, 2020.
28. K. Teleki, Process and Fair Trial in EU competition law, 2021.
29. О.Сергіївна, КРИТЕРІЇ ЩОДО МОЖЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ТРЕТІХ ОСІБ ДО АРБІТРАЖНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, Україна, 2021.
30. Chr. Gomile Zivil prozess recht, Vorlesungim Winter semester 2020/2022.
31. Stephens law, who is a “third party” in a lawsuit, 2022.

სამეცნიერო სტატიები:

1. ხურცილავა რ., რამდენიმე მოსაზრება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის სრულყოფასთან დაკავშირებით, ჟურნალი მართმსაჯულება და კანონი, N 1(24)10, თბილისი, 2010.
2. ხურცილავა რ., სააპელაციო საჩივრის შეტანა. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 364-ე მუხლის ანალიზი, ჟურნალი მართმსაჯულება და კანონი, N1(36)13, თბილისი, 2013.
3. ვ. ბრუსტალი, საკასაციო საჩივრის უფლების მქონე სუბიექტები, ჟურნალი „თემიდა“, N10 (12), გამომცემლობა „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 2016.
4. С. А., Чванкін, О СОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТРЕТІХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ, АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, Одеса „Юридична література“ 2010.
5. K. Tsintsadze, The Third Person Institute and Brief Review of the

ნორმატიული მასალა:

1. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი ხელმისაწვდომია აქ:
<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/29962?publication=149>
2. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი, ხელმისაწვდომია აქ:
<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16492?publication=86>
3. საქართველოს კონსტიტუცია, ხელმისაწვდომია აქ:
<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=36>
4. The administrative procedural Code of the Republic of Azerbaijan, ხელმისაწვდომია აქ:
www.legislationline.org/download/id/4028/file/Azer_Administrative%20Procedural%20Code_2009_en.pdf
5. Цивільний процесуальний кодекс України, ხელმისაწვდომია აქ:
<https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/07/TSPK.pdf>
6. German Code of Civil procedure – Zivilprozessordnung, ხელმისაწვდომია აქ: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/

სასამართლოს გადაწყვეტილებები და განჩინებები:

1. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება 3/1/531, ისრაელის მოქალაქეები თამაზ ჯანაშვილი, ნანა ჯანაშვილი და ირმა ჯანაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, 2013, ხელმისაწვდომია აქ:
<https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=539>
2. ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 07.02.2014 წლის განჩინება საქმეზე 2/1479-13
3. ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 06.09.2019 წლის განჩინება საქმეზე 3/366-19

4. ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 01.11.2021 წლის განჩინება
საქმეზე 2/2860-21